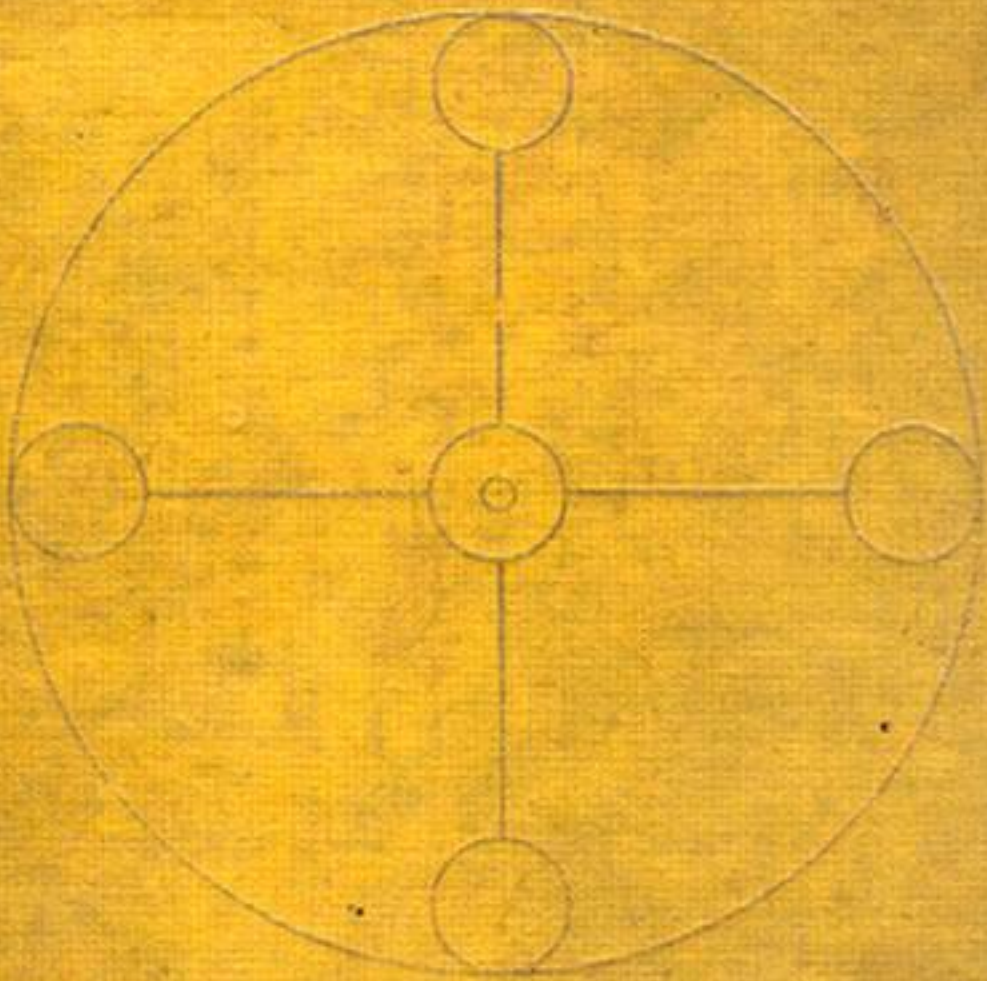

วิชชาบรรลุผลพิสดาร

โดย พระมหาคุณาภรณ์ (จวน อาจารย์วัดบวรนิเวศ)

วิชชามรรคผลพิสดาร

ของ

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี

(หลวงพ่อวัดปากน้ำ)

ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย

พิมพ์ครั้งที่ ๑

กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

จำนวน ๕๐๐ ฉบับ

อภินันทนาการ

จากวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

แด่ ท่านศึกษาการต่อมนุษย์
ศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี
จังหวัดชายแดน

ขอให้เจริญรุ่งเรืองในพระบวรพุทธศาสนายิ่ง ๆ ขึ้นไปเทอญ

ลงชื่อ พระภาวนาโสภณ ลงชื่อ พระภาวนาวิสุทธิ์
เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ- อาจารย์วิปัสสนา
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

ให้ ณ วันที่ ๓ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๑

คติหลวงพ่อวัดปากน้ำ

ประกอบเหตุ สังเกตผล สนใจเถิด ประเสริฐนัก

ประกอบในเหตุ สังเกตในผล สนใจเข้าเถิด ประเสริฐดีนัก

ประกอบที่ในเหตุ สังเกตดูในผล สนใจหนักเข้าเถิด ประเสริฐยิ่งดีนัก

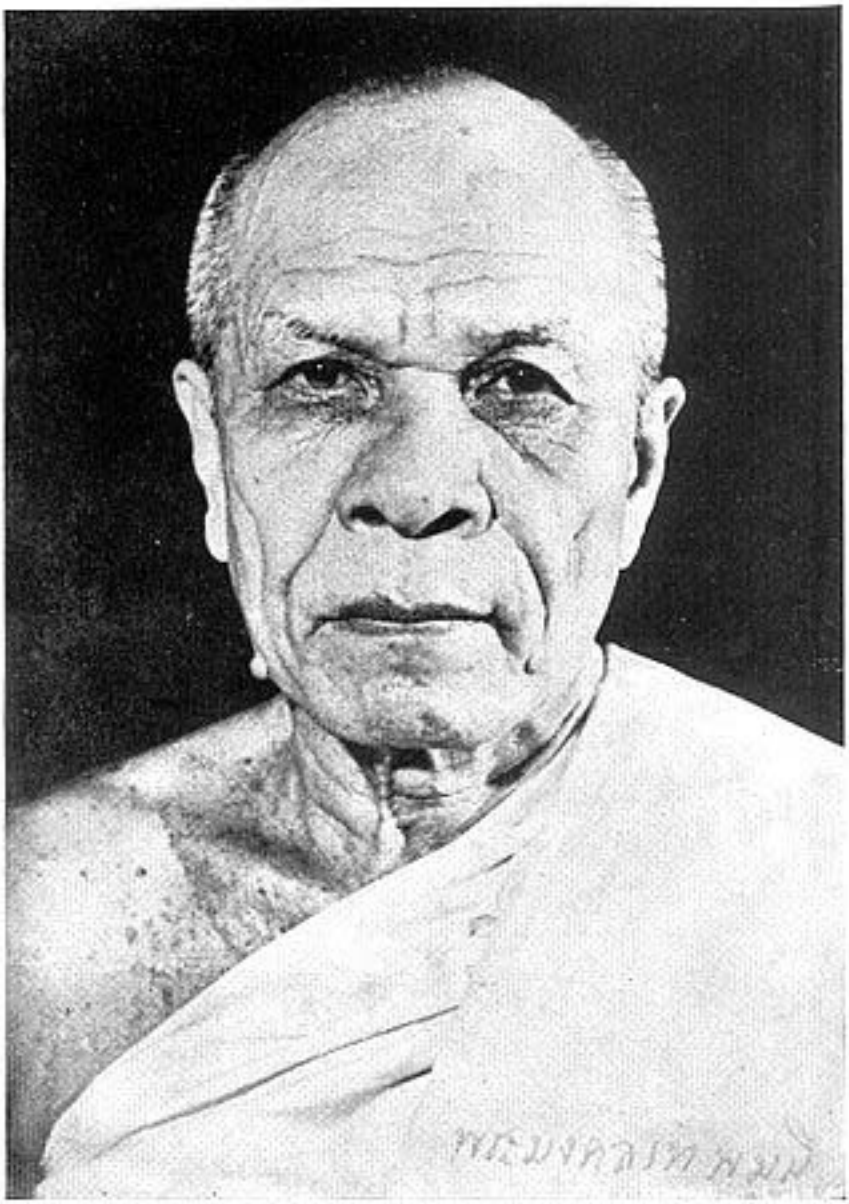

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี

(หลวงพ่อวัดปากน้ำ)

ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย

คำนำ

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ) ได้เขียนตำรามรรคผลเบื้องต้น (สิบแปดกาย) ไว้ให้บรรดาศิษยานุศิษย์ได้ปฏิบัติกันอยู่แล้วในปัจจุบันนี้ และได้สอนมรรคผลพิสดาร ให้แก่ผู้ได้วิชชาธรรมกาย เพื่อจะได้เป็นครูสอนวิชชานี้ต่อไป พระมหาจันเปรียญ ๕ ประโยคได้มีความอุตสาหะ วิริยะ รวบรวมและเรียบเรียงไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ แต่ยังมิได้พิมพ์ออกเผยแพร่

บัดนี้คุณเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ และคุณจวงจันทร์ บุรกรรมโกวิทกับคณะ ฯ ได้มีจิตศรัทธาพิมพ์เป็นเล่มขึ้น เพื่อให้บรรดาศิษยานุศิษย์ที่มีความรู้มรรคผลเบื้องต้นแล้ว จะได้ปฏิบัติมรรคผลพิสดารสืบต่อไป

ทางวัดปากน้ำ ฯ ขออนุโมทนาท่านที่ได้กล่าวนามมาแล้ว ได้จัดพิมพ์มรรคผลพิสดารจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยบุญกุศลที่ได้บำเพ็ญให้เป็นไป จงดลบันดาลให้ท่านมีความสุขความเจริญในพระพุทธศาสนา และเจริญยิ่งด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ มุ่งประสงค์จำนงค์หมายสิ่งหนึ่งประการใดในทางที่ชอบ ขอให้สำเร็จสมดังความประสงค์ในสิ่งนั้น ๆ จงทุกประการ เทอญ

พระธรรมธีรราชมหามุนี
เจ้าอาวาส
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ
กรุงเทพมหานคร

พระภาวนาโกศลเถร
อาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนา
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ
กรุงเทพมหานคร

พระณัฐนันท์ กุลสิริ
พระอาจารย์ที่ปรึกษา คณะผู้จัดพิมพ์

ประวัติย่อ*

ของ

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ)

ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย

ชาติภูมิเดิมเป็นพ่อค้า เข้าตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านหมู่เหนือของวัดสองพี่น้อง คือทิศใต้ของวัด แต่ต่างฝั่งกับวัด วัดอยู่ตะวันออกเฉียงเหนือ บ้านอยู่ตะวันตกเฉียงใต้ มีคลองกั้นเป็นระหว่างวัดกับบ้าน ค้าขายมาตั้งแต่อายุ ๑๔ ปีเศษ ๆ นับตั้งแต่บิดาล่วงไปก็เป็นพ่อค้าแทนบิดา เลี้ยงมารดามาจนถึงอายุ ๑๙ ปี ตรงนี้ได้ปฏิญาณตัวบวชจนตาย ด้วยมามีอุปสรรคเกิดขึ้นในระหว่างขายข้าวแล้วนำเรือเปล่ากลับบ้านเข้าลัดที่คลองบางอีแท่น เหนือตลาดใหม่ แม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในลัดนี้ไม่สู้ไกลนัก แต่พวกโจรชุกชุม แต่พอเข้าลัดไปเล็กน้อย ก็มาคิดแต่ในใจของตัวว่า คลองก็เล็กโจรก็ร้าย ท้ายเรือเข้าก็ไล่เลี่ยกับฝั่ง ไม่ต่ำไม่สูงกว่ากันเท่าไรนัก น่าหวาดเสียวอันตราย เมื่อโจรมาก็ต้องยิงหรือทำร้ายคนท้ายก่อน ถ้าเขาทำเราเสียได้ก่อนก็ไม่มีทางที่จะสู้เขา ถ้าเราเอาอาวุธปืนแปดนัดไว้ทางหัวเรือแล้วเราไปถ่อเรือทางลูกจ้างเสีย เมื่อโจรมาทำร้ายเราก็จะมีทางสู้ได้บ้าง คิดดังนี้แล้วก็เรียกลูกจ้างที่ถ่อเรือแถบทรายมาถือท้ายเราออกไปถ่อแทน ถ่อเรือไปก็คิดไป เรือก็เดินเข้าไปหาที่เปลี่ยว

---

* พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (เป็นผู้บันทึกเอง), ถวายพิมพ์ใน นิตยสารมงคลสาร ปีที่ ๑ เล่ม ๑, ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๗, หน้า ๔–๖ และ ๒๐.

หนักขึ้นทุกที ความคิดก็ดีขึ้นว่า ลูกจ้างที่เราจ้างมานี้ คนหนึ่งก็ไม่กี่บาท เพียง ๑๑ บาท หรือ ๑๒ บาทเท่านั้น ส่วนตัวเราเป็นเจ้าของทั้งทรัพย์ทั้งเรือหมด ส่วนตายจะให้ลูกจ้างตายก่อนไม่ถูก เอาเปรียบลูกจ้างมากเกินไปไม่สมควร ถ่อไปก็คิดไปดังนี้ และคิดถี่หนักเข้าก็ตัดสินใจเด็ดขาดออกไป เราเป็นเจ้าของให้เราตายก่อนดีกว่าจึงจะสมควร คิดตกลงแล้วก็เรียกลูกจ้างให้มาถ่อ ตัวก็หยิบปืนแปดนัดที่เอาไปไว้ข้างหัวเรือมาไว้ใกล้ตัว ข้างท้ายเรือก็ถือท้ายเรือยไป ใกล้ออกจากลัดเต็มที น้ำก็ขึ้นเรือข้าวที่หนักก็ตามหัวน้ำขึ้นสวนเข้ามาประดังกันแน่น จีนก็ส่งเสียงแต่ว่า ตู้อ่า ๆ ประดังกันแน่น ออกก็ไม่ได้ เข้าไปไม่ได้ น้ำก็น้อยเลยต้องต่างฝ่ายต่างก็บักหลักกรานหน้าจอดกันนิ่งอยู่ เราเป็นคนท้าย ผ่านพ้นอันตรายมาแล้วก็มาคิดว่าการหาเงินหาทองนี้ลำบากจริง ๆ เจียวหนา บิดาของเราก็หามาดังนี้เราก็หาซ้ำรอยบิดาตามบิดาบ้าง เงินแลทองที่หากันทั้งหมดด้วยกันนี้ต่างคนก็ต่างหาไม่มีเวลาหยุดด้วยกันทั้งนั้น ถ้าใครไม่เร่งรีบหาให้มั่งมีก็เป็นคนต่ำและเลว ไม่มีใครนับถือแลคบหา เข้าหมู่เขาก็อายเขาเพราะเป็นคนจนกว่าเขา ไม่เทียมหน้าเทียมบ่าเทียมไหล่กับเขา

ปุรพชนต้นสกุลของเราก็ทำกันมาดังนี้ เหมือน ๆ กันจนถึงบิดาของเราแลตัวของเราบัดนี้ ก็บัดนี้ปุรพชนแลบิดาของเราไปทางไหนหมด ก็ปรากฏแก่ใจว่าตายหมดแล้ว แล้วตัวของเราเล่าก็ต้องตายเหมือนกัน แต่พอคิดถึงตายขึ้นมาดังนี้แล้ว ใจก็ชักเสียว ๆ นึกถึงความตายที่จะมาถึงตัวโดยไม่มีสงสัยเลย เราต้องตายแน่ ๆ บิดาเราก็มาล่องข้าว ขึ้นจากเรือข้าวก็เจ็บมาจากตามทางแล้ว ขึ้นจากเรือข้าว

ไม่ได้กี่วันก็ถึงแก่กรรม เมื่อถึงแก่กรรมแล้ว เราที่ช่วยพยาบาลอยู่ไม่ได้เห็นเลยที่จะเอาอะไรติดไป ผ้าที่นุ่งแลร่างกายของแก เราก็ดูแลอยู่ไม่เห็นมีอะไรหายไป ทั้งตัวเราแลพี่น้องของเราที่เนื่องด้วยแกตลอดถึงมารดาของเราก็อยู่ไม่เห็นมีอะไรเลยที่ไปด้วยแก แกไปผู้เดียวแท้ ๆ ก็ตัวเราเล่าต้องเป็นดังนี้ เคลื่อนความเป็นอย่างนี้ไปไม่ได้แน่ เมื่อคิดตกลงใจดังนี้แล้วก็ลองทำเป็นตายดู นอนแผ่ลงไปที่ท้ายเรือนั้นแล้วก็ทำตาย ตายแล้วทำไปหาคนที่เป็นญาติบ้าง พี่น้องบ้าง เพื่อนที่ชอบกันบ้าง เขาก็ไม่เห็นเรา เพราะเราเป็นผี เราก็เอาก้อนดินบ้าง ไม้บ้าง โยนหรือปาเข้าไปให้ถูก เพราะเขาไม่เห็นตัวเรา เขาก็ต้องบอกผีโยนมาหรือปาเข้ามา ไปหาคนโน้นก็ไม่เห็น มาหาคนนี้ก็ไม่เห็น คิดไปดังนี้แหละจนเผลอตัว

แต่พอรู้สึกตัวขึ้นมา ก็รีบลุกขึ้นจุดธูป อธิษฐานในใจของตัวเองว่า ขออย่าให้เราตายเสียก่อน ขอให้บวชเสียก่อนเถิด ถ้าบวชแล้วไม่สึกจนตลอดชีวิต ตรงนี้ บวชจริงมาเสียแต่อายุ ๑๙ ปีเศษแล้ว ตั้งแต่นั้นก็ประกอบอาชีพตามปกติของพ่อค้า จนอายุครบ ๒๒ โดยปีแล้ว ก็ปรารภถึงการบวชในปีนั้น พอถึงเดือน ๘ ข้างขึ้นก็ขนข้าวลงเรือเต็มลำดีแล้ว ก็บอกกับลูกจ้างให้นำเอาข้าวไปขายโรงสีในกรุงเทพ ฯ ส่วนตัวก็เข้าอยู่วัดเป็นเจ้านาค ฝึกหัดเบื้องต้นแห่งการอุปสมบทในสำนักพระปลัดยัง ผู้เป็นหลวงตาของตัวซึ่งเป็นน้องคนเล็กของตาน้อย ผู้เป็นมารดาของตัวเอง ท่านส่งวินัยย่อ ๆ ให้เป็นหนังสือสมุดข่อย เขียนตัวบรรจงสวยงามมาก ก็ท่องวิธีขอบรรพชาแลดูวินัยไปด้วยกันทีเดียว พอจวนเข้าพรรษาก็มีผู้ไปนิมนต์พระ

อุปัชฌาย์ดี วัดประดูศาล จังหวัดสุพรรณบุรี มาเป็นอุปัชฌาย์ ก็ได้อุปสมบทในต้นเดือนแปด ของ พ.ศ. ๒๔๔๙ ได้อยู่จำพรรษาในวัดนั้น รวมอยู่ที่อุปสมบทนั้น ๗ เดือนเศษ ๆ เท่านั้น ออกจากวัดที่อุปสมบทนั้นแล้ว ก็ตรงมาอยู่จำพรรษาในวัดพระเชตุพนทีเดียว เรียนมูลกัจจายน์ ถึงสามจบ แล้วเรียนธรรมบทปีนีและสารสังคหะ แต่พอเป็นว่าแปลออกพอสมควรแล้ว ก็หยุดการเรียนคันถธุระ เรียนวิปัสสนาธุระต่อไป ถึงในระหว่างคันถธุระอยู่ก็เรียนวิปัสสนาไปด้วยเหมือนกัน เวลาวันแปดค่ำ สิบห้าค่ำ ก็มักไปแสวงหาครูสอนฝ่ายสมถวิปัสสนาอยู่เสมอ ๆ โดยมาก แต่ที่เรียนโดยตรงทีเดียวตั้งแต่บวชใหม่ ๆ ก็เรียนแต่อนุสาวนาจารย์ทีหนึ่ง บวชแล้วรุ่งขึ้นวันที่สองก็เรียนที่หลวงพ่อเนียมวัดน้อย จังหวัดสุพรรณ ที่สามเจ้าคุณสังวรานุวงษ (เอี่ยม) วัดราชสิทธาราม ที่สี่เรียนกับพระครูญาณวิรัติ (โป๊) วัดพระเชนตุพน ที่ห้าเรียนกับพระอาจารย์สิงห์ วัดละครทำหลังวัดระฆังโฆสิตาราม ได้ตามแบบของท่านสององค์ พระครูญาณวิรัติแลพระอาจารย์สิงห์ ท่านรับรองว่าได้ตามแบบของท่าน ท่านมอบให้เป็นผู้สอนเขาได้ทั้งสองอาจารย์ แต่ก็ยังไม่พอใจที่จะเป็นครูสอนเขา จึงค้นคว้าหาต่อไปอีกถึงพรรษา ๑๑ ก็สำเร็จในการเล่าเรียนคันถธุระได้พอสมควรแก่ที่ตั้งใจไว้ว่า ต้องเรียนแปลให้ออกจะได้ค้นธรรมในมคธภาษาได้ตามต้องการ ก่อนแต่จะมาเรียนคันถธุระนั้นได้ตั้งหนังสือใบลานมหาสติปัฏฐานลานยาวไว้ที่วัดสองพี่น้องผูกหนึ่งว่า ถ้าไปเล่าเรียนคราวนี้ต้องแปลหนังสือผูกนี้ให้ออก จึงเป็นที่พอแก่ความต้องการ ถ้ายังแปลไม่ออกก็เป็นอันไม่หยุดในการเรียน แต่

พอแปลออกก็หยุด ในพรรษาที่ ๑๑ เมื่อหยุดต่อการเรียนปริยัติแล้ว ก็เริ่มทำจริงจังในทางปฏิบัติ ก็คิดว่าในวัดพระเชตุพนนี้ ในอุโบสถก็ดีมีบริเวณกว้างขวางดีมาก เป็นสถานที่ควรทำภาวนามาก แต่มาหวนระลึกถึงอุปการคุณของวัดบางคูเวียงในคลองบางกอกน้อย เจ้าอธิการชุ่มได้ถวายมูลกัจจายน์แลคัมภีร์พระธรรมบทให้ ในตอนเล่าเรียนปริยัตินั้น ก็มีอุปการคุณอยู่มาก ควรไปจำพรรษา แล้วจะได้แสดงธรรมแจกแก่ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกาเป็นบรรณาการต่ออุปการคุณแก่วัดนั้น จึงได้กราบลาเจ้าคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เข้ม) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน ไปจำพรรษาวัดบางคูเวียง ในพรรษาที่ ๑๒ แต่พอได้กึ่งพรรษาก็มาหวนระลึกขึ้นว่า ในเมื่อเราตั้งใจจริง ๆ **ในการบวช จำเดิมอายุสิบเก้า เราได้ปฏิญาณตนบวชจนตาย ขออย่าให้ตายในระหว่างก่อนบวช** บัดนี้ก็ได้บอกลามาถึง ๑๕ พรรษาย่างเข้าพรรษานี้แล้ว ก็พอแก่ความประสงค์ของเราแล้ว **บัดนี้ของจริงที่พระพุทธเจ้าท่านรู้ท่านเห็น เราก็ยังไม่ได้บรรลุ ยังไม่รู้ไม่เห็น สมควรแล้วที่จะต้องกระทำอย่างจริงจัง** เมื่อตกลงใจได้ดังนี้แล้ว วันนั้นเป็นวันกลางเดือน ๑๐ ก็เริ่มเข้าโรงอุโบสถแต่เวลาเย็น **ตั้งสัจจาธิษฐานแน่นอนลงไปว่า ถ้าเรานั่งลงไปครั้งนี้ไม่เห็นธรรมที่พระพุทธเจ้าต้องการ เป็นอันไม่ลุกจากที่นี้จนหมดชีวิต** เมื่อตั้งจิตมั่นลงไปแล้ว ก็เริ่ม **ปรารภนั่ง จึงได้แสดงความอ้อนวอนแด่พระพุทธเจ้าว่า ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดข้าพระพุทธเจ้า ทรงประทานธรรมที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้อย่างน้อยที่สุด แลง่ายที่สุดที่พระองค์ได้ทรงรู้แล้ว**

แต่ข้าพระพุทธเจ้า ถ้าข้าพระพุทธเจ้ารู้ธรรมของพระองค์แล้ว เป็นโทษแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์อย่าทรงพระราชทานเลย ถ้าเป็นคุณแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรด พระราชทานแต่ข้าพระ-องค์ ข้าพระองค์รับเป็นทนายศาสนา ในศาสนาของพระองค์จนตลอดชีวิต แต่พออ้อนวอนเสร็จแล้ว ก็เริ่มปรารภเข้าที่นั่งสมาธิต่อไป มานึกถึงมดคี่ที่ตามช่องของแผ่นหินที่ยาว ๆ แลบนแผ่นหินบ้าง ไต่ไปมาอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก จึงหยิบเอาขวดน้ำมันก๊าดมา เอานิ้วจุกเข้าที่ปากขวด แล้วตะแคงขวดให้เปียกนิ้วเข้าแล้วเอามาลากเป็นทางให้รอบตัวจะได้กันไม่ให้มาทำอันตรายในเวลานั่งลงไปแล้ว แต่พอทางนิ้วที่เปียกน้ำมันนั้นไม่ทันถึงครึ่งของวงตัวที่นั่งความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้นว่า ชีวิตสละได้แต่ทำไมยังกลัวมดคี่อยู่เล่าก็นึกอายตัวเองขึ้นมา เลยวางขวดน้ำมันเข้าที่เลยในเดี๋ยวนั้น ประ-มาณครึ่งหรือค่อนคืนไม่มีนาฬิกา ไม่แน่ก็ **เห็นผังของจริงของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีอยู่ในหนังสือธรรมกาย** ที่คุณพระทิพย์ปริญญาเรียบเรียงพิมพ์แจกไปแล้วนั้น ในขณะนั้นก็มาปริวิตกว่า คัมภีร์โรจายังธรรมเป็นของลึกถึงเพียงนี้ ใครจะไปคิดคาดคะเนเอาได้ พ้นวิสัยของความตรึกนึกคิด ถ้ายังตรึกนึกคิดอยู่ก็เข้าไม่ถึง ที่จะเข้าถึงต้องทำให้รู้ตรึก รู้นึก รู้คิดนั้น **หยุดเป็นจุดเดียวกัน แต่พอหยุดก็ดับ แต่พอดับแล้วก็เกิด ถ้าไม่ดับแล้วไม่เกิด ตรองดูเถิดท่านทั้งหลาย นี้เป็นของจริง หัวต่อมีเป็นอยู่ตรงนี้ ถ้าไม่ถูกส่วนดังนี้ก็ไม่มีไม่เป็นเด็ดขาด** วิตกอยู่ดังนี้สักครู่ใหญ่ ๆ ก็กลัวว่า

ความมีความเป็นนั้นจะเลือนไปเสีย จึงเข้าที่ต่อไปใหม่ ราวสักสามสิบนาที ก็เห็นวัดบางปลาม้าปรากฏเหมือนตัวเองไปอยู่ที่วัดนั้น แต่พอชัดดีก็รู้สึกตัวขึ้นมา จึงมีความรู้สึกขึ้นมาว่าจะมีผู้รู้เห็นได้ยากนั้น ในวัดบางปลาม้านี้จะต้องมีผู้รู้เห็นได้แน่นอน จึงมาปรากฏขึ้นบัดนี้ ต่อแต่นั้นมาก็คำนึงที่ไปสอนที่วัดนั้นอยู่เรื่อย ๆ มา จนถึงออกพรรษารับกฐินแล้ว ก็ลาสมภารวัดบางคูเวียงไปสอนที่วัดบางปลาม้าราวสี่เดือน มีพระทำเป็นสามรูป คฤหัสถ์สี่คน นี้เริ่มต้นแม่ธรรมกายของจริง ที่แสวงหาได้มาจริงปรากฏอยู่จนบัดนี้.

วิธีบูชาพระ
ว่าก่อนนั่งภาวนาทุกครั้ง

ยะมะหัง สัมมาสัมพุทธัง ภะคะวันตัง สะระณัง คะโต (ชาย) คะตา (หญิง)

อิมินา สักกาเรนะ ตัง ภะคะวันตัง อภิปูชะยามิ

ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ ซึ่งข้าพเจ้าถึง ว่าเป็นที่พึ่ง กำจัดทุกข์ได้จริง ด้วยสักการะนี้

ยะมะหัง สวากขาตัง ภะคะวะตา ธัมมัง สะระณัง คะโต (ชาย) คะตา (หญิง)

อิมินา สักกาเรนะ ตัง ธัมมัง อภิปูชะยามิ

ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้ ซึ่งพระธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าถึง ว่าเป็นที่พึ่งกำจัดภัยได้จริง ด้วยสักการะนี้

ยะมะหัง สุปะฏิปันนัง สังฆัง สะระณัง คะโต (ชาย) คะตา (หญิง)

อิมินา สักกาเรนะ ตัง สังฆัง อะภิปูชะยามิ

ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้ ซึ่งพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี ซึ่งข้าพเจ้าถึง ว่าเป็นที่พึ่ง กำจัดโรคได้จริง ด้วยสักการะนี้

ไหว้พระต่อไป

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบลง ๑ หน)

สะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบลง ๑ หน)

สุปฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ (กราบลง ๑ หน)

คำขอขมาโทษ

ตั้งนโม ๓ หน แล้วขอขมาโทษดังต่อไปนี้

อุกาสะ อัจจะโย โน ภันเต อัจจักคะมา ยถา พาเล ยะถามุฬเห ยะถาอะกุสะเล เย มะยัง กะรัมหา เอวัง ภันเต มะยัง อัจจะโย โน ปะฏิคคัณหะถะ อายะติง สังวะเรยยามิ

ข้าพระพุทธเจ้า ขอวโรกาส ได้พลั้งพลาดด้วย กาย วาจา ใจ ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เพียงไร แต่ข้าพระพุทธเจ้าเป็นคนพาล คนหลง อกุศลเข้าสิงจิต ให้กระทำความผิดต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ขอพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์จงงดความผิดทั้งหลายเหล่านั้นแก่ข้าพระพุทธเจ้า จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป ข้าพระพุทธเจ้าจักขอสำรวมระวังซึ่ง กาย วาจา ใจ สืบต่อไปในเบื้องหน้า

คำอาราธนา

อุกาสะ ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา สมเด็จพระพุทธเจ้า ที่ได้ตรัสรู้ล่วงไปแล้ว ในอดีตกาล มากกว่าเมล็ดทรายในท้องพระมหาสมุทรทั้ง ๔ แลสมเด็จพระพุทธเจ้า อันจักได้ตรัสรู้ ในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า แลสมเด็จพระพุทธเจ้า ที่ได้ตรัสรู้ในปัจจุบันนี้ ขอจงมาบังเกิด ในจักขุทวาร โสตทวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร มโนทวาร แห่งข้าพระพุทธเจ้า ในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

อุกาสะ ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา พระนพโลกุตรธรรมเจ้า ๙ ประการ ในอดีตกาลล่วงลับไปแล้ว จะนับจะประมาณมิได้ และพระนพโลกุตรธรรมเจ้า ๙ ประการ ในอนาคตกาล ภายภาคเบื้องหน้า และพระนพโลกุตรธรรมเจ้า ๙ ประการในปัจจุบันนี้ ขอจงมาบังเกิดในจักขุทวาร โสตทวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร มโนทวาร แห่งข้าพระพุทธเจ้า ในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

อุกาสะ ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา พระอริยสงฆ์ กับสมมติสงฆ์ ในอดีตกาลล่วงลับไปแล้ว จะนับจะประมาณมิได้ และพระอริยสงฆ์กับสมมติสงฆ์ ในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า และพระอริยสงฆ์กับสมมติสงฆ์ในปัจจุบันนี้ ขอจงมาบังเกิด ในจักขุทวาร โสตทวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร มโนทวาร แห่งข้าพระพุทธเจ้าในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

คำอธิษฐานต่อไป

ขอเดชคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรมเจ้า คุณพระสงฆ์เจ้า (ชาย) คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ (หญิง) คุณครูบาอาจารย์ คุณมารดาบิดา คุณทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาแต่ร้อยชาติ พันชาติ หมื่นชาติ แสนชาติก็ดี ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ระลึกได้ก็ดี หรือระลึกมิได้ก็ดี ขอบารมีทั้งหลายเหล่านั้น จงมาช่วยประคับประคองข้าพเจ้า ขอให้ข้าพเจ้าได้สำเร็จมรรคแลผลในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด นิพพานะปัจจะโย โหตุ ฯ

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
สพฺพรสํ ธมฺมรโส ชินาติ
สพฺพรตึ ธมฺมรติ ชินาติ
ตณฺหกฺขโย สพฺพทุกฺขํ ชินาติ

ธรรมทาน ย่อมชนะทานทั้งมวล, รสแห่งพระธรรม ย่อมชนะรสทั้งมวล, ความยินดีในพระธรรม ย่อมชนะความยินดีทั้งมวล, ความสิ้นตัณหา ย่อมชนะทุกข์ทั้งมวลแล.

(มาในพระธรรมบท ตัณหาวรรค ขุททกนิกาย)

สารบาญ

		หน้า
คำนำ ของท่านเจ้าคุณพระภาวนาโกศลเถร		(๑)
ประวัติย่อพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ) ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย		(๒)
วิธีบูชาพระ		(๙)
เรื่อง		
๑	ตั้งกายสุดหยาบสุดละเอียด	๑
๒	พิสดารกาย	๑
๓	ซ้อนกาย	๒
๔	สับกาย	๒
๕	ซ้อนสับทับทวี	๓
๖	วิธีเข้าฌานสมาบัติ	๔
๗	ธาตุ ๖	๖
๘	ขันธ์ ๕	๖
๙	การเกิดและดับของกาย	๗
๑๐	การพิจารณาพระไตรลักษณ์	๘
๑๑	อายตนะภายใน ๖	๙
๑๒	อายตนะภายนอก ๖	๑๑
๑๓	ธาตุ ๑๘	๑๒
๑๔	อินทรีย์ ๒๒	๑๓

เรื่อง		หน้า
๑๕	อริยสัจจ์ ๔	๑๕
๑๖	เห็น จำ คิด รู้	๒๕
๑๗	กำเนิดธาตุธรรมเดิม	๒๗
๑๘	วิธีเข้านิพพานในกายมนุษย์ด้วยกายธรรม	๓๐
๑๙	วิธีเข้านิพพานเป็นด้วยกายมนุษย์	๓๒
๒๐	วิธีเข้านิพพานตาย	๓๔
๒๑	วิธีฟังพระพุทธเจ้าตรัสเทศนาในนิพพาน	๓๖
๒๒	วิธีพิจารณาปฏิจจสมุปบาทธรรม	๓๗
๒๓	วิธีระลึกชาติหนหลังของตนและคนอื่น	๓๙
๒๔	วิธีทดลองจิตว่าอาสวะจะสิ้นเพียงไหน	๔๑
๒๕	อาสวะ	๔๒
๒๖	อนุสัย	๔๔
๒๗	ที่เกิดของ เห็น จำ คิด รู้ และที่เกิดของอนุสัยทั้ง ๓	๔๕
๒๘	วิธีถอนอนุสัย	๔๖
๒๙	วิธีซ้อนกัน	๔๙
๓๐	ธาตุธรรมเป็น ธาตุธรรมตาย	๕๐
๓๑	สมบัติ ๓ ประการ คือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ	๕๓
๓๒	แผนที่มงคลจักรวาฬ	๕๕
๓๓	ดูสัณฐาน นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ ในจักรวาล	๕๖
๓๔	ภพน้อย ภพใหญ่	๕๘

เรื่อง		หน้า
๓๕	วิธีทำวิชชาซึ่งจะระเบิดไม่แตก	๕๙
๓๖	วิธีดูภพน้อย ภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กายจนสุดหยาบ สุดละเอียด	๖๐
๓๗	วิธีดูภพน้อย ภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด กายธรรม จนสุดหยาบสุดละเอียดของพวกกายสิทธิ์	๖๑
๓๘	วิธีประกอบกายมนุษย์ให้มีฤทธิ์มีเดชมากสำหรับทำวิชชา	๖๕
๓๙	ต่อนิโรธ ต่อตรัสรู้ในนิโรธ ต่อเห็น จำ คิด รู้ ต่อแว่น ต่อกล้อง ต่อญาณ ต่อรู้ในนิโรธ ทับทวี ไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุ อายุบารมีไม่มีที่สิ้นสุด ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์	๗๐
๔๐	นึ่งในกลางรู้ กลั่นแว่น กลั่นกล้อง กลั่นญาณ กลั่นนิโรธ กลั่นตรัสรู้ในนิโรธ เข้าไปในเหตุอากาศ	๗๑
๔๑	วิธีเอาธาตุล้วนธรรมล้วนทั้งหมด ทั้งภพน้อย ภพใหญ่ ภพลับ ภพเปิดเผย สายขาว สายกลาง ของมนุษย์ และของกายสิทธิ์ มากลั่นเป็นมนุษย์พิเศษ ให้มีฤทธิ์เดชมาก สำหรับทำวิชชา	๗๒
๔๒	วิธีเอา ไม่มีเหตุ ไม่มีธาตุ ไม่มีธรรมทั้งหมด ทั้งภพน้อย ภพใหญ่ ภพลับ ภพเปิดเผย ของสายขาว สายกลาง ทั้งของมนุษย์และกายสิทธิ์ เอามากลั่นเป็นกายมนุษย์พิเศษให้มีฤทธิ์เดชมาก ประกอบทำวิชชา	๗๖

เรื่อง หน้า

๔๓ วิธีรู้อะไรชัด เห็นอะไรชัด จำอะไรชัด คิดอะไรชัด ที่จะแน่นอนแม่นยำจริง ๆ ๗๙

๔๔ เหตุไร ธาตุธรรมเดิมจึงเล็กนิดเดียวเท่านั้น ภพน้อย ภพใหญ่ ภพลับ ภพเปิดเผย นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ และอะไรสารพัดทุกอย่างของมนุษย์ ของผู้เลี้ยงมนุษย์ ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกวงศ์ ทุกองค์ จึงประชุมรวมอยู่ในกำเนิดเดิมเล็กนิดเดียวเท่านั้น ๘๐

๔๕ วิธีถอยพืชหรือกำเนิดธาตุธรรมเดิม ๘๑

๔๖ วิธีประกอบวิชชา และทำวิชชาพิสดาร ๘๒

บทกรวดน้ำ ๘๖

รายนามคณะผู้ดำเนินการจัดพิมพ์และผู้อุปถัมภ์ ๘๘

มรรคผลพิสดาร

๑. ตั้งกายสุดหยาบสุดละเอียด

ตั้งปฐมมรรคในกายมนุษย์ให้เกิดกายทิพย์เป็นเทวดา ตั้งปฐมมรรคในกายทิพย์ เกิดกายปฐมวิญญาณหยาบ

ตั้งปฐมมรรคในกายปฐมวิญญาณหยาบ เกิดกายปฐมวิญญาณละเอียด ตั้งปฐมมรรคในกายปฐมวิญญาณละเอียด เกิดกายธรรม

ตั้งปฐมมรรคในกายธรรม เกิดกายธรรมละเอียด ตั้งปฐมมรรคในกายธรรมละเอียด เกิดกายธรรมละเอียดต่อไปอีก ตั้งปฐมมรรคในทุกกายละเอียด กายละเอียดก็ละเอียดเข้าทุกที จนถึงกายสุดหยาบสุดละเอียด

ที่เรียกว่ากายสุดหยาบสุดละเอียด นั้นคือ กายที่เกิดมาแล้วข้างหลัง เรียกว่ากายหยาบทุกกาย เป็นกายอดีต ส่วนกายที่เกิดอยู่ในปัจจุบันเดี๋ยวนี้ เรียกว่ากายสุดละเอียด

๒. พิสดารกาย

แยกกายทั้ง ๕ นั้นออกเป็นกาย ๆ แล้วทำสุดหยาบสุดละเอียดไปทุก ๆ กายให้ครบทั้ง ๕ กาย คือแยกกายมนุษย์ออก แล้วตั้งปฐมมรรคในกายมนุษย์ เกิดกายมนุษย์ ตั้งปฐมมรรคในกายมนุษย์นั้น เกิดกายมนุษย์อื่นอีก ตั้งปฐมมรรคในกายมนุษย์นั้น เกิดกายมนุษย์อีก ตั้งแต่กายมนุษย์อย่างเดียว แล้วเกิดกายมนุษย์อย่างเดียว ทำไปเช่นนี้จนสุดหยาบสุดละเอียดของกายมนุษย์

ทำถึงสุดหยาบสุดละเอียดของกายมนุษย์เสร็จแล้ว ก็ทำกายทิพย์ต่อไป ตั้งปฐมมรรคในกายทิพย์ เกิดกายทิพย์ แล้วตั้งปฐมมรรคในกายทิพย์ต่อไปอีก เกิดกายทิพย์ขึ้นอีก ตั้งปฐมมรรคในกายทิพย์ต่อไปอีก ก็เกิดกายทิพย์ขึ้นอีก ทำเช่นนี้เป็นลำดับไปจนสุดหยาบสุดละเอียดของกายทิพย์

แล้วก็ทำกายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด และกายธรรม ทั้ง ๓ กายนี้ทำเรียงไปทีละกาย ๆ ทำกายหนึ่ง ๆ ก็ต้องตั้งปฐมมรรคขึ้นทุก ๆ กาย แล้วก็ทำกายนั้นอย่างเดียวไปจนสุดหยาบสุดละเอียดเหมือนดังกายมนุษย์และกายทิพย์เป็นตัวอย่างแล้วนั้น

ที่เรียกว่าหยาบและละเอียด หมายถึงสีสรร ผิวพรรณ ผ่องใสกว่ากัน

๓. ซ้อนกาย

คือเอากาย ๕ กายซ้อนกัน เอากายหยาบคือกายมนุษย์ไว้นอก เอากายละเอียด คือกายปฐมวิญญาณละเอียดและกายธรรมไว้ใน วิธีซ้อนต้องซ้อนข้างปลายเข้ามาหาข้างต้น คือเอากายธรรมซ้อนเข้าในกายปฐมวิญญาณละเอียด เอากายปฐมวิญญาณละเอียดซ้อนเข้าในกายปฐมวิญญาณหยาบ เอากายปฐมวิญญาณหยาบซ้อนเข้าในกายทิพย์ เอากายทิพย์ซ้อนเข้าในกายมนุษย์ เป็นแนวเดียวกันทั้ง ๕ กาย และกายที่ซ้อนอยู่นั้น ให้ใสอยู่ข้างในทุกกาย

๔. สับกาย

คือเอากายทั้ง ๕ สับกัน เอากายหยาบคือกายมนุษย์ไว้ข้างใน เอากายละเอียด คือกายธรรมไว้ข้างนอก วิธีสับต้องสับต้นไปหาปลาย

คือเอากายมนุษย์เข้าข้างในกายทิพย์ เอากายทิพย์ซ้อนในกายปฐม-วิญญาณหยาบ เอากายปฐมวิญญาณหยาบซ้อนในกายปฐมวิญญาณละเอียด เอากายปฐมวิญญาณละเอียดซ้อนเข้าในกายธรรมเช่นนี้ กายธรรมละเอียดอยู่ข้างนอก กายหยาบอยู่ข้างใน ศูนย์กลางกาย และเบาะหัวใจของ ๕ กายนั้นตรงกันทุกกายเป็นแนวเดียวกัน แล้วเพ่งกายข้างในให้ใสละเอียดออกมาทุกกาย ให้ใสละเอียดเหมือนข้างนอก พิจารณา ทับทวีให้ใสละเอียดทุกกาย

๕. ซ้อนสับทับทวี

ตั้งปฐมมรรคในกายมนุษย์ที่ซ้อนอยู่ในกายข้างในตามข้อ ๔ นั้นอีก แล้วเกิดกายทิพย์ ตั้งปฐมมรรคในกายทิพย์ เกิดกายปฐมวิญญาณหยาบ ตั้งปฐมมรรคในกายปฐมวิญญาณหยาบ เกิดกายปฐมวิญญาณละเอียด ตั้งปฐมมรรคในกายปฐมวิญญาณละเอียด เกิดกายธรรม ตั้งปฐมมรรคในกายธรรม เกิดกายธรรมที่ละเอียด ตั้งปฐมมรรคในกายธรรมที่ละเอียด เกิดกายธรรมที่ละเอียด ตั้งปฐมมรรคในกายธรรมที่ละเอียด เกิดกายธรรมที่ละเอียด ตั้งปฐมมรรคไปทุกๆ กายที่ละเอียด กายละเอียดก็ละเอียดเข้าทุกที ทำไปเช่นนั้นจนสุดหยาบสุดละเอียดเหมือนกับในข้อ ๑ ที่กล่าวมาแล้ว แล้วก็สับกายซ้อนกายเหมือนดังที่กล่าวมานี้ในข้อ๓ ข้อ ๔ นั้น ทำเช่นนี้ติดต่อกันไปภายในเป็นลูกโซ่ ไม่ถอยหลังกลับทับทวีมากขึ้นทุกที เรียกว่า ซ้อนสับทับทวี ติดต่อไปมากขึ้นทุกที จนกว่ากายทั้ง ๕ นั้นใสสะอาดบริสุทธิ์ไม่มีราคี

๖. วิธีเข้าฌานสมาบัติ

เมื่อทำกายทั้ง๕ให้บริสุทธิ์สะอาดดีแล้ว ก็เอากายธรรมเข้าฌานสมาบัติไปนิพพาน ไปดูสวรรค์ นรก ให้เห็นชัดแจ้ง

ที่เรียกว่าฌานนั้น มีลักษณะใสเหมือนกระจกส่องหน้า มีปริมณฑลกลม วัดตัดตรง กว้าง๒ วาหนา๑คืบ วัดวงกลม ๖ วา มาคอยรองรับอยู่ใต้ที่นั่งของกายธรรม เช่นดังอาสนะเป็นที่รองรับของผู้นั่ง ฉะนั้น แต่ว่าเปลี่ยนวาระกัน ละเอียดกว่ากันเข้าไปทุกที คือ

ปฐมฌาน ฌานที่ ๑ เข้ามารองรับเป็นแผ่นกระจกใส กว้าง ๒ วาหนา๑คืบ โดยกลม ๖ วา ก็ใสยิ่งขึ้น

ทุติยฌาน ครั้นแล้วก็เกิดเปลี่ยนฌานที่ใสและละเอียดขึ้นไปอีก ฌานที่ละเอียดกว่านี้ ใสกว่านี้คงมีอีก แล้วก็รำพึงละฌานเก่าใคร่ได้ฌานใหม่ แผ่นกระจกใสฌาน ๑ ก็หายไป แผ่นกระจกใสเล็กเท่าเดิมใสสะอาดกว่าเดิม คือฌาน ๒ ทุติยฌานก็เข้ามารองรับแทนปฐมฌาณ กายธรรมก็ใสยิ่งกว่าปฐมฌาน

ตติยฌาน ครั้นแล้วก็รำพึงต่อไปอีกว่า ฌานที่ละเอียดกว่าฌานที่ ๒ คงมีอีก แล้วก็คิดจะละฌานเก่า ใคร่ได้ฌานใหม่ แผ่นกระจกใสฌานเก่าก็หายไป แผ่นกระจกใสกว่า ดีละเอียดกว่า คือฌานที่ ๓ ก็เข้ามารับรองแทนทุติยฌาน กายธรรมก็ใสยิ่งขึ้น

จตุตถฌาน ครั้นแล้วก็รำพึงต่อไปอีกว่า ฌานที่ละเอียดกว่าใสสะอาดกว่าฌานที่ ๓ คงมีอีก แล้วก็คิดละฌานเก่า ใคร่ได้ฌานใหม่ต่อไปอีก แผ่นกระจกใสฌานเก่าก็หายไป แผ่นกระจกใสกว่า

ละเอียดกว่าฌานที่ ๓ เล็กใหญ่เท่าเดิม ก็เข้ามารองรับแทนตติยฌาน กายธรรมก็ใสยิ่งขึ้นกว่าตติยฌาน

อากาสานัญจายตนฌาน ฌานที่ ๕ เมื่อละจตุตถฌานแล้ว แผ่นกระจกใสสะอาดที่รองรับนั้นก็หายไป คงเหลือแต่อากาศที่ว่าง ๆ เป็นวงกลม ใหญ่เล็กเท่ากับกระจกที่หายไปนั้น เข้ารองรับกายธรรมอยู่ แล้วพิจารณาอากาศที่ว่างเปล่าเป็นอารมณ์

วิญญาณัญจายตนฌาน ฌานที่ ๖ ครั้นแล้วก็พิจารณาถือเอาอากาศเป็นอารมณ์อีกว่า อากาศที่ว่างเปล่าอยู่นี้ จะมีวิญญาณอยู่ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่มีวิญญาณก็ไม่เชิง เป็นของละเอียดสุขุมยิ่งนัก เมื่อเพ่งพิจารณาไปเช่นนี้ อากาศที่รองรับส่วนหยาบก็ดับหายไป อากาศส่วนละเอียดก็เข้ามารองรับแทน กายธรรมละเอียดยิ่งนัก

อากิญจัญญายตนฌาน ฌานที่ ๗ ครั้นแล้วก็เพ่งพิจารณาเอาความไม่มีอะไรในฌานที่ ๖ นั้นเป็นอารมณ์ว่า ไม่มีอะไรเหลืออยู่สักหน่อยหนึ่งเลย นิดหนึ่งก็ไม่มี หน่อยหนึ่งก็ไม่มี เมื่อเพ่งพิจารณาเช่นนี้ ฌานเครื่องรับรองส่วนหยาบก็ดับไป ส่วนละเอียดก็เข้ามารองรับแทน กายธรรมก็ยิ่งละเอียดหนักขึ้น

เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ฌานที่ ๘ ครั้นแล้วเพ่งพิจารณาต่อไปอีกว่า อารมณ์ที่ไม่มีอะไร ว่างเปล่านี้ จะว่ามีสัญญาก็ไม่ใช่ จะว่าไม่มีสัญญาก็ไม่เชิง เมื่อเพ่งพิจารณาไปเช่นนี้ ฌานเครื่องรองรับส่วนหยาบก็ดับไป ฌานส่วนละเอียดก็เข้ามารองรับแทน กายธรรมก็ยิ่งละเอียดหนักขึ้น

ฌานสมาบัติ ๘ นี้ ครั้นได้แล้ว ก็เดินฌานเป็นปฏิโลม คือ ย้อนปลายไปหาต้น ตั้งแต่ฌาน ๘ ย้อนเข้าไปถึงฌาน ๑ แล้วเดินฌานเป็นอนุโลมตั้งแต่ ๑ ถึง ๘ ย้อนไปย้อนมาเป็นอนุโลมปฏิโลมได้ครบ ๗ เที่ยว ครั้นครบ ๗ เที่ยวแล้วก็ให้นึงแน่นดับธรรมกายวูบลง พระนิพพานก็จะสูบเอาธรรมกายขึ้นไปนิพพานเอง

ถ้าปรารถนาจะไปสวรรค์ นรก เดินฌานสมาบัติเป็นอนุโลมปฏิโลมครบ ๗ เที่ยวแล้ว ก็น้อมกายองค์ธรรมกายไป แต่ระหว่างที่ไปนั้นก็เดินฌาณสมาบัติเป็นอนุโลมปฏิโลม เข้าฌานไปคล้าย ๆ กับฌานเป็นยานพาหนะสำหรับขับขี่ไปฉะนั้น ก็จะถึงสวรรค์ นรก ที่ปรารถนาจะไปนั้นสมดังเจตนา

๗. ธาตุ ๖

กายทั้ง ๕ นั้น กายหนึ่ง ๆ ต้องแยกออกเป็นธาตุ ๖ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ วิญญาณ ธาตุ ๖ นั้น ธาตุหนึ่ง ๆ ก็แยกออกเป็น ๖ ๆๆ ไม่มีที่สิ้นสุด เช่นธาตุดินอย่างเดียว ก็มีธาตุ ๖ อยู่ในนั้น ครบ ๖ ดินที่แยกจากธาตุ ๖ ครั้งที่ ๒ นี้ก็มีธาตุ ๖ อยู่ในนั้นครบอีก เอาดินที่แยกจากธาตุ ๖ ครั้งที่ ๓ จะแยกกี่ครั้งๆ ก็ได้อย่างเดียวกัน แต่ละเอียดยิ่ง ๆ ขึ้นเท่านั้นเอง ในธาตุน้ำ ลม ไฟ ก็เช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นความละเอียดของธาตุต้องแยกออกไปเช่นกล่าวนี้ทุก ๆ กายทั้ง ๕ กาย

๘. ขันธ์ ๕

กายทั้ง ๕ นั้นมีขันธ์ ๕ เป็นกำเนิดทุกกาย ลักษณะขันธ์ ๕

ก. **รูปขันธ์** มีลักษณะสัณฐานกลม ใสบริสุทธิ์ สะอาด ประมาณเท่าเม็ดไทรเม็ดโพธิ์ หรือหยาดน้ำมันงาที่ใสติดอยู่ที่ปลาย

ขนจามจุรี ที่มัชฌิมบุรุษสลัดเสียแล้ว ๗ ที ตั้งอยู่ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

ข. **เวทนาขันธ์** มีลักษณะสัณฐานกลมใสสะอาดกว่ารูปขันธ์ แต่เล็กกว่า ซ้อนอยู่ชั้นใน ที่ ๒ ของรูปขันธ์

ค. **สัญญาขันธ์** มีลักษณะสัณฐานกลมใสสะอาดกว่าเวทนาขันธ์ แต่เล็กกว่า ซ้อนอยู่ชั้นที่ ๓ ของรูปขันธ์

ง. **สังขารขันธ์** มีลักษณะสัณฐานกลมใสสะอาดกว่า เล็กกว่าสัญญาขันธ์ ซ้อนอยู่ชั้นที่ ๔ ของรูปขันธ์

จ. **วิญญาณขันธ์** มีลักษณะสัณฐานกลมใสสะอาดกว่า เล็กกว่าสังขารขันธ์ ซ้อนอยู่ชั้นที่ ๕ ของรูปขันธ์

ขันธ์ ๕ ซ้อนกันอยู่เป็นชั้น ๆ คือซ้อนกันเป็นวงเล็ก ๆ เข้าไป ไม่ใช่ซ้อนเป็นเถาเหมือนซ้อนถ้วยชาม ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ เหมือนฟองไข่ไก่ เช่นนี้เหมือนกันทั้ง ๕ กาย แล้วก็ขยายส่วนขึ้นไปตามกายใหญ่กายเล็ก

๙. การเกิดและดับของกาย

ที่อยู่ของขันธ์ ๕ นั้น อยู่ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม ซ้อนกันอยู่ในนั้น เหมือนกันทั้ง ๕ กาย

ถ้ากายมนุษย์ดับ ขันธ์ ๕ ที่เป็นส่วนละเอียดของกายมนุษย์ก็เข้าไปอยู่ในศูนย์กำเนิดเดิมของกายทิพย์ แล้วขันธ์ ๕ ของกายทิพย์ก็ซ้อนอยู่ในขันธ์ ๕ ของมนุษย์ แล้วกายมนุษย์ก็ดับ ขันธ์ ๕ มนุษย์นั้นก็ละเอียดเหมือนขันธ์ ๕ ทิพย์

ถ้ากายทิพย์ดับ ขันธ์ ๕ ที่เป็นส่วนละเอียดของกายทิพย์ ก็เข้าไปอยู่ในส่วนกลางภายในกำเนิดเดิมของปฐมวิญญาณหยาบ แล้วขันธ์ ๕ ส่วนหยาบของทิพย์ก็ดับ ขันธ์ ๕ ของปฐมวิญญาณหยาบซ้อนอยู่ในเป็นชั้นที่ ๓ ขันธ์ ๕ ของทิพย์ที่ซ้อนอยู่ชั้น ๒ กับของมนุษย์ที่ซ้อนอยู่ชั้น ๑ ก็ละเอียดเหมือนขันธ์ ๕ ของปฐมวิญญาณหยาบไปด้วย

ส่วนกายปฐมวิญญาณละเอียดและกายธรรม วิธีดับและเกิดก็เช่นเดียวกันดัง ๓ กายที่กล่าวแล้วตลอด ถึงกายอื่น ๆ ตลอดสุดหยาบสุดละเอียด ใช้วิธีดับเกิดเช่นเดียวกับ ๓ กายที่กล่าวมาแล้ว

๑๐. การพิจารณาพระไตรลักษณ์

กาย ๔ เบื้องต้น คือ กายมนุษย์ กายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด เป็นกาย อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา นอกจาก ๔ กายนี้ออกไปคือ ตั้งแต่กายธรรมถึงกายละเอียด ๆ ๆ ๆ ๆ เข้าไปทุก ๆ กายนั้น เป็นกาย นิจฺจํ สุขํ และอตฺตา แท้

กายธรรมถึงกายอรหัต เป็นผู้บอกว่า ๔ กายข้างต้นเป็นกาย อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา

แล้วพิจารณาพระไตรลักษณ์และธรรมที่ตรงกันข้ามกับพระไตรลักษณ์ คือ นิจฺจํ สุขํ และอตฺตา สอดใส่ไปตามประเภทของกายทุกกาย

คือ ถ้ากายตกอยู่ในประเภท อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา คือ ๔ กายข้างต้นนั้น ก็พิจารณาพระไตรลักษณ์ ส่วนกายที่ตกอยู่ในประเภทตรงกันข้าม คือ นิจฺจํ สุขํ อตฺตา คือ ตั้งแต่กายธรรมไป ก็พิจารณาตาม นิจฺจํ สุขํ อตฺตา

๑๑. อายตนะภายใน ๖

กายทุกกายมีอายตนะภายใน ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกันเช่นนี้ทุกกาย

ก. ตาเรียกว่า **จักขายตนะ** มีลักษณะสัณฐานกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ ประมาณเท่าเม็ดโพธิ์เม็ดไทรหรือหัวเหา ตั้งอยู่กลางแววตาซ้ายขวา เรียกว่าจักขุประสาท **มีจักขุธาตุ** ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่าเล็กกว่า ซ้อนอยู่ข้างใน สำหรับเห็นรูป **มีจักขุวิญญาณธาตุ** ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า เล็กกว่าจักขุธาตุ ซ้อนอยู่ชั้นในเข้าไปอีก สำหรับให้รู้แจ้งว่ารูปอะไร มีสายทอดออกไปสองสายซ้ายขวา ผ่านขึ้นบนสมองศีรษะ แล้วหยั่งลงไปภายในเยื่อพื้นข้างหลัง ไปรวมจดอยู่ที่ขันธ์ ๕ ที่กำเนิดธาตุธรรมเดิม

ข. หู เรียกว่า **โสตายตนะ** มีลักษณะสัณฐานกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ ประมาณเท่าขนจามจุรี ขดเป็นวงซ้อนกันอยู่ ๗ ชั้น ตั้งอยู่กลางแก้วหูซ้ายขวา เรียกว่า โสตประสาท **มีโสตธาตุ** ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า เล็กกว่า ซ้อนอยู่ข้างใน สำหรับฟังเสียง **มีโสตวิญญาณธาตุ** ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า เล็กกว่าโสตธาตุ ซ้อนอยู่ชั้นในเข้าไปอีก สำหรับให้รู้แจ้งว่าเสียงอะไร มีสายสองสายซ้ายขวาทอดออกไป ผ่านขึ้นบนสมองศีรษะแล้วหยั่งลงไปภายในเยื่อพื้นข้างหลัง ไปรวมจดอยู่ที่อยู่ของขันธ์ ๕ ที่กำเนิดธาตุธรรมเดิม

ค. จมูก เรียกว่า **ฆานายตนะ** มีลักษณะสัณฐานเหมือนกีบกวางหรือปีกรั้น ใสสะอาดบริสุทธิ์ ตั้งอยู่ที่ขอจมูกข้างในซ้ายขวา เรียกว่า ฆานประสาท มี **ฆานธาตุ** ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า เล็กกว่า

ซ้อนอยู่ข้างในสำหรับดมกลิ่น มี**ฆานวิญญาณธาตุ** ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า เล็กกว่า ฆานธาตุ ซ้อนอยู่ชั้นในเข้าไปอีก สำหรับให้รู้แจ้งว่ากลิ่นอะไร มีสายทอดออก ๒ สาย ซ้ายขวา ผ่านขึ้นไปบนสมองศีรษะ แล้วหยั่งลงภายในพื้นเยื่อพังผืดข้างหลัง แล้วไปรวมจดอยู่ที่ขันธ์ ๕ ที่กำเนิดธาตุธรรมเดิม

ฆ. ลิ้น เรียกว่า **ชิวหายตนะ** มีลักษณะสัณฐานเหมือนดอกบัวหรือกลีบบัว ใสสะอาดบริสุทธิ์ ตั้งอยู่ทั่วลิ้น เรียกว่า ชิวหาประสาท **มีชิวหาธาตุ** ใสสะอาดกว่า เล็กกว่าซ้อนอยู่ชั้นในสำหรับลิ้มรส **มีชิวหาวิญญาณธาตุ** ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า เล็กกว่าชิวหาธาตุ ซ้อนอยู่ชั้นในเข้าไปอีก สำหรับรู้แจ้งว่ารสอะไร มีสายทอดออกไป ผ่านขึ้นบนสมองศีรษะ แล้วหยั่งลงไปภายในเยื่อพังผืดพื้นหลัง แล้วไปจดอยู่ที่ขันธ์ ๕ ที่กำเนิดธาตุธรรมเดิม

ง. กาย เรียกว่า **กายายตนะ** มีลักษณะสัณฐานเหมือนดอกบัว ใสสะอาดบริสุทธิ์ ตั้งอยู่ทั่วทุกขุมขน เรียกว่า กายประสาท **มีกายธาตุ** ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า เล็กกว่า ซ้อนอยู่ชั้นในสำหรับรับเครื่องสัมผัสที่มาถูกต้องกาย **มีกายวิญญาณธาตุ** ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า เล็กกว่ากายธาตุ ซ้อนอยู่ชั้นในเข้าไปอีก สำหรับรู้แจ้งเครื่องสัมผัสที่มาถูกต้องกายนั้นว่ามีอะไร มีสายกระจายอยู่ทั่วกาย แต่ไปรวมจดอยู่ที่ขันธ์ ๕ ที่กำเนิดธาตุธรรมเดิม

จ. ใจ เรียก **มนายตนะ** มีลักษณะน้อมไปสู่อารมณ์ เรียกว่าปกติมโน (อรรถกถาจารย์ แก้ว่า ภวังคจิต) มีลักษณะสัณฐานกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ ตั้งอยู่กลางเนื้อหัวใจ เรียกว่า มโนทวาร **มีมโนธาตุ**

ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า เล็กกว่า ซ้อนอยู่ข้างในสำหรับให้รู้ธรรมารมณ์ที่มากระทบใจ มี **มโนวิญญาณธาตุ** ใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า เล็กกว่า มโนธาตุ ซ้อนอยู่ข้างในเข้าไปอีก สำหรับให้รู้แจ้งอารมณ์ที่มากระทบใจว่าอะไร มีสายหยั่งลงไปจดรวมอยู่ที่ขันธ์ ๕ ที่กำเนิดธาตุธรรมเดิม สายของมนายตนะนี้ไม่ผ่านขึ้นสู่สมองศีรษะเหมือน ๕ สายนั้น

๑๒. อายตนะภายนอก ๖

อายตนะภายใน ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มีสีขาวลักษณะกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ในขันธ์ ๕ ดังนี้

ชั้น ๑ รูป, ในเข้าไปชั้น ๒ เวทนา, ในเข้าไปชั้น ๓ สัญญา, ในเข้าไปอีกชั้น ๔ สังขาร, ในเข้าไปอีกชั้น ๕ วิญญาณ, ในเข้าไปอีกชั้น ๖ ตา, ในเข้าไปอีกชั้น ๗ หู, ในเข้าไปอีกชั้น ๘ จมูก, ในเข้าไปอีกชั้น ๙ ลิ้น ในเข้าไปอีกชั้น ๑๐ กาย, ในเข้าไปอีกชั้น ๑๑ ใจ ที่กล่าวนี้ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

อะไรทำให้เห็น สายใยชนิดหนึ่ง สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ จดอยู่ในกลางขันธ์ ๕ แล้วยาวขึ้นไปจดอยู่กลางแววตาซ้ายขวาที่เรียกว่าจักษุประสาท ขณะเมื่ออายตนะภายใน–ภายนอก กระทบกัน มีเมล็ดสีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ชนิดหนึ่งวิ่งขึ้นมาตามภายในสายนั้น มาจดกลางจักษุประสาท เปิดประตูรับเอารูปนั้น แล้วนำเข้าไปในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม ต่อจากนั้นก็เป็นหน้าที่ของขันธ์ ๕ จะกระทำแก่รูปที่นำเข้ามานั้นต่อไป

อายตนะอื่นนอกนั้น คือ หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็มีสายจดอยู่กลางขันธ์ ๕ แล้วยาวขึ้นมาจดตามทวารของอายตนะนั้นๆ เหมือนกัน

อายตนะภายใน ๖ เหตุไรจึงเป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา เพราะกายที่ ๕ คือ กายธรรมเป็น นิจฺจํ สุขํ อตฺตา จึงบอกกาย ๔ ข้างต้น คือ กายมนุษย์ กายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด ซึ่งยังตกอยู่ในกองกิเลสว่าเป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา

ตา เป็นอายตนะ คือ เป็นบ่อเกิดของรูป เพราะรูปจะต้องมารวมที่ตา รูปเป็นบ่อเกิดของตา เพราะตาจะต้องไปรวมที่รูป คือ **จักขายตนะ** กับ **รูปายตนะ** วิ่งชนกัน เหมือนแพะสองตัววิ่งชนกัน แล้วดึงดูดรูปเข้าไปภายในสายของตา นำเข้าไปในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม แล้วขันธ์ ๕ ก็กระทำหน้าที่กับรูปนั้นต่อไป

ส่วนอายตนะอื่น ๆ คือ หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็มีนัยเช่นเดียวกัน แล้วพิจารณาด้วยพระไตรลักษณ์เหมือนกัน

๑๓. ธาตุ ๑๘

ธาตุ ๑๘ ซ้อนอยู่ชั้นในของอายตนะภายใน ๖ เข้าไปอีก ตั้งแต่ชั้นที่ ๑๒ ถึงชั้นที่ ๒๙ ซ้อนกันอยู่ตามลำดับของธาตุ จักขุธาตุเป็นธาตุเห็น สีขาวกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ สำหรับเห็นรูป เมื่อรูปธาตุมากระทบจักษุประสาท วิญญาณธาตุสีขาวกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ อยู่ที่กลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม ก็ส่งขึ้นมาภายในสาย ไปนำรูปมาจากประตู คือ จักษุประสาท แล้วก็นำลงไปตามสาย ไปไว้ในกลางของขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม ต่อไปก็เป็นหน้าที่ของขันธ์ ๕ ที่จะกระทำแก่รูปต่อไป

กล่าวด้วยจักขุธาตุ รูปธาตุ วิญญาณธาตุ ฉันใด แม้ธาตุอื่น ๆ อีก ๑๕ ธาตุ ก็ฉันนั้น แตกต่างกันในลักษณะสัณฐานบ้าง แต่ก็มีกล่าวไว้ในข้อ ๑๑ นั้นแล้ว

๑๔. อินทรีย์ ๒๒

อินทรีย์ ๒๒ ซ้อนอยู่ชั้นในของธาตุ ๑๘ เข้าไปอีก ซ้อนกันตามลำดับของอินทรีย์ ตั้งแต่ชั้นที่ ๓๐ ถึงชั้นที่ ๕๑

จักขุนทรีย์ เห็นเป็นใหญ่, **โสตินทรีย์** ฟังเป็นใหญ่ **ฆานินทรีย์** ดมกลิ่นเป็นใหญ่, **ชิวหินทรีย์** ลิ้มรสเป็นใหญ่, **กายินทรีย์** สัมผัสเป็นใหญ่, ทั้ง ๕ นี้สีขาวกลม ใสสะอาดบริสุทธิ์อยู่ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

มนินทรีย์ ใจเป็นใหญ่, สีขาวใสกลมสะอาดบริสุทธิ์ อยู่ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

อิตถินทรีย์ สภาพหญิงเป็นใหญ่, **ปุริสินทรีย์** สภาพชายเป็นใหญ่ ทั้ง ๒ นี้ สีขาวกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ตามลำดับชั้นของอินทรีย์ ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม ถ้า**หญิง** สีขาวกลมใสสะอาดบริสุทธิ์นั้นไหวกระดิกขยับช้าและค่อย ๆ ส่วน**ชาย** สีขาวกลมใสสะอาดบริสุทธิ์นั้น ไหวกระดิกขยับถี่ และแรงกว่าหญิง นาทีหนึ่งนับจำนวนไหวกระดิกขยับตั้ง ๑๐๐ ครั้งแรง ๆ ส่วนหญิงไหวกระดิกขยับนาทีหนึ่งราว ๕๐ ครั้ง ครึ่งหนึ่งของชาย และขยับค่อย ๆ ไม่แรงเหมือนเพศชาย

ชีวิตินทรีย์ ความเป็นอยู่เป็นใหญ่ มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสบริสุทธิ์สะอาด ซ้อนอยู่ชั้นในของปุริสินทรีย์ เข้าไปตามลำดับ

ชั้นของอินทรีย์ ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม สำหรับรักษาสภาพอื่นๆในร่างกายทุกส่วนให้เป็นอยู่ ถ้าชีวิตดับ สภาพอื่นๆทุกส่วนในร่างกายก็ดับตามกันหมด

สุขินทรีย์ ความเป็นสุขเป็นใหญ่ มีลักษณะสัณฐานกลมใส สะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของชีวิตินทรีย์ เข้าไปตามลำดับชั้นของอินทรีย์ ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

ทุกขินทรีย์ ความทุกข์เป็นใหญ่ มีลักษณะสัณฐานกลม ดำขุ่นมัว ไม่ผ่องใส ซ้อนอยู่ชั้นในของสุขินทรีย์ เข้าไปตามลำดับชั้นของอินทรีย์ ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

โสมนัสสินทรีย์ ความดีใจเป็นใหญ่ มีลักษณะกลมใส สะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของทุกขินทรีย์ เข้าไปตามลำดับชั้นของอินทรีย์ ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

โทมนัสสินทรีย์ ความเสียใจเป็นใหญ่ มีลักษณะสัณฐานกลมดำ ขุ่นมัว ไม่ผ่องใส ซ้อนอยู่ข้างในของโสมนัสสินทรีย์ เข้าไปตามลำดับชั้นของอินทรีย์ ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

อุเปกขินทรีย์ ความวางเฉยเป็นใหญ่ มีลักษณะสัณฐานกลมสีเทา ใสบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของโทมนัสสินทรีย์ เข้าไปตามลำดับชั้นของอินทรีย์ ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

สัทธินทรีย์ ความเชื่อเป็นใหญ่, **วิริยินทรีย์** ความเพียรเป็นใหญ่, **สตินทรีย์** ความระลึกเป็นใหญ่, **สมาธินทรีย์** ความตั้งใจมั่นเป็นใหญ่ ทั้ง ๔ นี้มีลักษณะสัณฐานอย่างเดียวกัน คือกลม สีขาว

ใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ในชั้นของอุเปกขินทรีย์, เข้าไปตามลำดับชั้นของอินทรีย์เข้าไป

ปัญญินทรีย์ ปัญญาเป็นใหญ่ มีลักษณะสัณฐานกลม ใสสะอาดบริสุทธิ์ มีรัศมีสุกสว่างดุดดังดวงดาว ซ้อนอยู่ชั้นในของสตินทรีย์เข้าไป ตามลำดับชั้นของอินทรีย์ ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

อนัญญตัญญัสสามิตินทรีย์ อินทรีย์ คือ ความเป็นใหญ่ในรู้สิ่งที่ยังไม่รู้ คืออินทรีย์พระโสดามรรค **อัญญินทรีย์** คือความเป็นใหญ่ในความได้รู้ คือโสดาผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล อรหัตมรรค

อัญญาตาวินทรีย์ คือความเป็นใหญ่ในผู้รู้แล้ว คืออินทรีย์พระอรหัตผล ทั้งแปดนี้มีลักษณะสัณฐานกลม สีใสสะอาดบริสุทธิ์ มีรัศมีสุกสว่างดังดวงดาว ซ้อนอยู่ชั้นในของปัญญินทรีย์ เข้าไปตามลำดับชั้นของอินทรีย์ ตั้งแต่โสดามรรคถึงอรหัตผล ใสกว่ากัน สุกสว่างกว่ากันเข้าไปตามลำดับอยู่ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

๑๕. อริยสัจจ์ ๔

อริยสัจจ์ทั้ง ๔ คือ ทุกขสัจจ์, สมุทัยสัจจ์, นิโรธสัจจ์, มรรคสัจจ์, คือ

ทุกข์ เป็นผล สมุทัย เป็นเหตุ

นิโรธ เป็นผล มรรค เป็นเหตุ

ก. **ทุกข์** มีลักษณะสัณฐานกลมดำขุ่นมัว ไม่ผ่องใส ในดวงกลมของทุกข์นั้น มีหุ้มซ้อนกันเป็นชั้นๆ อยู่ ๔ ชั้น คือ เห็นชั้น ๑, จำชั้น ๑, คิดชั้น ๑, รู้ชั้น ๑ ขยายเป็นส่วนหยาบออกมา คือ เป็นกายชั้น ๑, หัวใจชั้น ๑, ดวงจิตชั้น ๑, ดวงวิญญาณชั้น ๑, ของกายมนุษย์ ทุกข์ซ้อนอยู่ชั้นในของอัญญาตาวินทรีย์ คือ พระอรหัตผลเข้าไปในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

ทุกขสัจจ์นั้นมีอีก ๔ ชั้น คือ ชาติทุกข์ ๑, ชราทุกข์ ๑, พยาธิทุกข์ ๑, มรณทุกข์ ๑ ทุกข์ทั้ง ๔ นี้จัดเป็นทุกข์ทางกาย ๒ คือ **ชาติทุกข์ กับ ชราทุกข์** เรียกว่า **กายิกทุกข์** เพราะทุกข์เป็นไปทางกาย ทุกข์ทางใจ ๒ คือ **พยาธิทุกข์ กับ มรณทุกข์** เรียกว่า **เจตสิกทุกข์** เพราะทุกข์เป็นไปในทางใจ

ข. **สมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์** มีลักษณะสัณฐานกลมดำขุ่นมัว ไม่ผ่องใส ในดวงกลมดำของสมุทัยนั้น มีหุ้มซ้อนกันเป็นชั้นๆ อยู่ ๔ ชั้น คือ เห็นชั้น ๑, จำชั้น ๑, คิดชั้น ๑, รู้ชั้น ๑ ขยายเป็นส่วนหยาบออกมาก็คือ เป็นกาย ชั้น ๑, หัวใจชั้น ๑, ดวงจิตชั้น ๑, ดวงวิญญาณชั้น ๑ ของกายทิพย์ สมุทัยซ้อนอยู่ชั้นในของทุกข์เข้าไป

ค. **นิโรธ** เป็นตัวผลของมรรค มีลักษณะสัณฐานกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ ในดวงกลมของนิโรธนั้น มีหุ้มซ้อนกันเป็นชั้นๆ อยู่ ๔ ชั้น คือ เห็นชั้น ๑, จำชั้น ๑, คิดชั้น ๑, รู้ชั้น ๑ ขยายเป็นส่วนหยาบออกมา คือ เป็นกายชั้น ๑, หัวใจชั้น ๑, ดวงจิตชั้น ๑, ดวงวิญญาณชั้น ๑

ทุกข์กับสมุทัยทั้ง ๒ นี้ มีอยู่ในกายทั้ง ๔ กาย คือทุกข์ส่วนหยาบมีอยู่ในกายมนุษย์ ทุกข์ส่วนละเอียดมีอยู่ในกายทิพย์ สมุทัยส่วนหยาบอยู่ในกายปฐมวิญญาณหยาบ สมุทัยส่วนละเอียดเป็นกายปฐมวิญญาณละเอียด เพราะเหตุนั้นกายทั้ง ๔ นี้ จึงได้ตกอยู่ใน อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา เรียกว่า กายเป็นโลกีย์ ยังตกอยู่ในโลก ยังไม่เป็นกายโลกุตระข้ามพ้นโลกไปได้

ฆ. **มรรค** ทางดำเนินแห่งความดับทุกข์ มีลักษณะสัณฐานกลมใสสะอาดบริสุทธิ์กว่า **นิโรธ** ดวงกลมสุกใสของมรรคนั้น มีหุ้มซ้อนกันเป็นชั้น ๆ อยู่ ๔ ชั้น คือ เห็นชั้น ๑ จำชั้น ๑ คิดชั้น ๑ รู้ชั้น ๑ ขยายเป็นส่วนหยาบออกมา ก็คือเป็นกายชั้น ๑ หัวใจชั้น ๑ ดวงจิตชั้น ๑ ดวงวิญญาณชั้น ๑ ของกายธรรมกาย

มรรคซ้อนอยู่ชั้นในของนิโรธเข้าไป ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม คือกายเป็น **พุทธรัตนะ** หัวใจเป็น **ธรรมรัตนะ** ดวงจิตเป็น **สังฆรัตนะ** ดวงวิญญาณเป็น **ญาณรัตนะ**

กายทั้ง ๔ นี้ซ้อนกันมาแต่เดิมตามแนวของอริยสัจจ์ ๔ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว คือทุกข์เป็นกายมนุษย์ ซ้อนอยู่ชั้นนอก สมุทัยส่วนหยาบเป็นกายทิพย์ซ้อนอยู่ชั้นใน สมุทัยส่วนละเอียดเป็นกายปฐมวิญญาณหยาบซ้อนอยู่ชั้นในของกายทิพย์เข้าไปอีก สมุทัยส่วนละเอียดดับก็เป็นตัวนิโรธ มรรคเป็นกายธรรมกาย ซ้อนอยู่ชั้นในของปฐมวิญญาณละเอียดเข้าไปอีก กายทั้ง ๔ ซ้อนกันมาแต่ต้นเดิมในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม ตามแนวลำดับของอริยสัจจ์ ๔ ภายในแล้ว เพราะเหตุนั้นกายหยาบภายนอกจึงได้ซ้อนกันตามแบบกายละเอียดภายในนั้น

ทุกข์ กายมนุษย์ทั้งก้อนเป็นทุกข์ทั้ง ๓ สถาน คือ **ฐานที่ ๑ เบื้องต้น** กายมนุษย์เกิดมาด้วยดวงกลมของทุกขสัจจ์ ซึ่งซ้อนอยู่ในกลางดวงของอัญญาตาวินทรีย์นั้นเป็นก้อนทุกข์ซ้อนกันอยู่ ๔ ชั้น **ฐานที่ ๒ ท่ามกลาง** กายมนุษย์แรกปฏิสนธิเป็นกำเนิดธาตุธรรมเดิม เล็กเท่าหยาดน้ำมันงาอันใสที่ติดปลายขนจามจุรีอันบุรุษผู้มีกำลังสลัดเสียแล้ว ๗ ครั้งก็เกิดขึ้นด้วยก้อนทุกข์ ๔ ชั้น **ฐานที่ ๓ เบื้องปลาย** กายมนุษย์ที่เจริญขึ้นตั้งแต่ปฏิสนธิแล้วมา ก็เจริญโตขึ้นด้วยก้อนทุกข์ทั้ง ๔ คือ กายก็เป็นทุกข์ ใจก็เป็นทุกข์ ดวงจิตก็เป็นทุกข์ ดวงวิญญาณก็เป็นทุกข์

สมุทัย กายทิพย์เป็นตัวเหตุให้เกิดทุกข์ฝ่ายเดียว ให้เกิดทุกข์ใน ๓ สถาน **ฐานที่ ๑ เบื้องต้น** กายทิพย์เกิดด้วยดวงกลมของสมุทัย ซึ่งเป็นตัวเหตุให้ทุกข์เกิด ซ้อนอยู่ในกลางทุกข์ ดวงกลมของสมุทัยนั้นซ้อนกันอยู่ ๔ ชั้น คือ กายชั้น ๑, เนื้อหัวใจชั้น ๑, ดวงจิตชั้น ๑, ดวงวิญญาณชั้น ๑ **ฐานที่ ๒ ท่ามกลาง** กายทิพย์แรกปฏิสนธิเป็นกำเนิดธาตุธรรมเดิมก็เป็นตัวเหตุให้ทุกข์เกิด **ฐานที่ ๓ เบื้องปลาย** กายทิพย์ที่เจริญขึ้นตั้งแต่ปฏิสนธิแล้วมา ก็เป็นตัวเหตุให้ทุกข์เกิดเรื่อยมาเป็นลำดับ แล้วก็เจริญโตขึ้นด้วยก้อนสมุทัยทั้ง ๔ คือ กายก็เป็นสมุทัย เนื้อหัวใจก็เป็นสมุทัย ดวงจิตก็เป็นสมุทัย ดวงวิญญาณก็เป็นสมุทัย

นิโรธ เป็นกายปฐมวิญญาณหยาบเป็นเหตุของกายทิพย์ กายทิพย์เป็นผล กายปฐมวิญญาณหยาบเป็นเหตุให้เกิดผลในที่ ๓ สถาน คือ **ฐานที่ ๑ เบื้องต้น** กายปฐมวิญญาณหยาบเกิดขึ้นด้วยดวงกลม

ใสสะอาดบริสุทธิ์ของนิโรธซึ่งเป็นตัวเหตุให้เกิดผลคือสมุทัยกายทิพย์ซ้อนอยู่ในดวงกลมของสมุทัย ดวงกลมใสของนิโรธนั้นซ้อนกันอยู่ ๔ ชั้น คือ กายชั้น ๑, เนื้อหัวใจ ชั้น ๑, ดวงจิต ชั้น ๑, ดวงวิญญาณ ชั้น ๑ **ฐานที่ ๒ ท่ามกลาง** กายปฐมวิญญาณหยาบแรกปฏิสนธิเป็นกำเนิดธาตุธรรมเดิม ก็เป็นตัวเหตุให้เกิดสมุทัยกายทิพย์ **ฐานที่ ๓ เบื้องปลาย** กายปฐมวิญญาณหยาบเจริญขึ้นตั้งแต่ปฏิสนธิแล้วมา ก็เป็นตัวเหตุให้เกิดสมุทัยกายทิพย์เป็นลำดับเรื่อยมา แล้วก็เจริญโตขึ้นด้วยก้อนนิโรธทั้ง ๔ คือ กายก็เป็นนิโรธ เนื้อหัวใจก็เป็นนิโรธ ดวงจิตก็เป็นนิโรธ ดวงวิญญาณก็เป็นนิโรธ

แล้วพิจารณากายเหล่านั้นเป็นพระไตรลักษณ์ คือ กายมนุษย์ กายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียดทั้ง ๔ กายนี้ตกอยู่ในภาวะเป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา เพราะเป็นโลกีย์ยังตกอยู่ในกองกิเลสเครื่องเศร้าหมองขุ่นมัว ยังวนเวียนอยู่ในโลกยังไม่พ้นโลกไปได้ จึงเป็นกายที่ตกอยู่ในความเป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา

ส่วนกายธรรม และกายละเอียด ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ยิ่ง ๆ ขึ้นไปทุก ๆ กายนั้น เป็นกายโลกุตระ ได้พ้นจากโลกไปแล้ว ไม่มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองขุ่นมัว เป็นกายบริสุทธิ์ใสสะอาดปราศจากเครื่องเศร้าหมองคือกิเลส จึงเป็นกายที่ตกอยู่ในความเป็น นิจฺจํ สุขํ อตฺตา ข้ามพ้นจากโลกเที่ยงแท้

กายมนุษย์เป็นทุกข์นั้นเพราะอะไร ก็เพราะอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในขันธ์ ๕ ว่าเป็นเรา เป็นของเรา จึงเรียกว่า **รูปูปาทา-**

นักขันโธ เวทนูปาทานักขันโธ สัญญูปาทานักขันโธ สังขา-รูปาทานักขันโธ วิญญาณูปาทานักขันโธ นั้นก็คือ ใน **รูป** ก็มีเห็น จำ คิด รู้, ใน **เวทนา** ก็มี เห็น จำ คิด รู้, ใน **สัญญา** ก็มี เห็น จำ คิด รู้, ใน **สังขาร** ก็มี เห็น จำ คิด รู้, ใน **วิญญาณ** ก็มี เห็น จำ คิด รู้, **อุปาทานเป็นตัวทุกข์** หรือ **ขันธ์ ๕ เป็นตัวทุกข์** หรือว่า **เห็น จำ คิด รู้ เป็นตัวทุกข์**

เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ อย่างนี้แหละเป็นตัวทุกข์ อธิบายคือว่า เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ นี้ เมื่อเกิดขึ้น เจริญขึ้น และตั้งอยู่ได้ก็เพราะอาศัย สมุทัย คือ เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ นี้เป็นตัวทุกข์ ซ้อนหุ้มอยู่ชั้นนอก สมุทัยซ้อนหุ้มอยู่ชั้นใน รักษาชั้นนอกไว้ให้เจริญตั้งอยู่ในกลางขันธ์ ๕ ขันธ์ ๕ เป็นดุจดังว่าบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัย ส่วนเห็น จำ คิด รู้ เป็นดุจดังว่าบุคคลผู้อาศัยบ้านเรือนอยู่ อุปาทานเป็นผู้ยึดมั่นถือมั่นในขันธ์ ๕ กล่าวคือ บ้านเรือนที่อยู่อาศัยนั้น ว่าเป็นเรา เป็นของแห่งเรา ก็บ้านเรือนที่อยู่อาศัยกล่าวคือขันธ์ ๕ นี้เป็นอย่างใดขึ้นแล้ว บุคคลผู้อาศัย คือ เห็น จำ คิด รู้ นั้นก็จำเป็นต้องได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย กล่าวคือเกิดทุกข์ขึ้นทันทีเพราะอุปาทานผู้ยึดถือว่าบ้านเรือนของเราจึงได้เกิดทุกข์ขึ้น แต่ทุกข์ที่เกิดขึ้นนี้ก็ได้แต่เพียงกำหนดรู้ไว้ว่าเป็นทุกข์เท่านั้น จะดับทุกข์ยังไม่ได้ ก็ได้แต่รู้ไว้ว่าเป็นทุกข์เท่านั้น ถ้าจะดับทุกข์จะต้องละสมุทัยเสียก่อน ทุกข์จึงจะดับ เพราะทุกข์เกิดขึ้นและตั้งอยู่ได้ก็เพราะอาศัยสมุทัยเป็นเหตุ คือทุกข์หุ้มซ้อนอยู่ชั้นนอก สมุทัยซ้อนอยู่ชั้นในชั้นนอกจะเจริญอยู่ได้ ก็เพราะอาศัยชั้นในรักษา ถ้าชั้นในซึ่งเป็น

ใจกลางดับ ชั้นนอกซึ่งเป็นดังเหมือนเปลือกหุ้มอยู่ก็ต้องดับด้วย เพราะเหตุนั้นการดับทุกข์ ต้องดับสมุทัยซึ่งเป็นตัวเหตุเสียก่อน ทุกข์ซึ่งเป็นตัวผลจึงจะดับตาม

ตัวทุกข์ที่ละเอียดนั้นเป็นดวงกลม ๔ ชั้นหุ้มซ้อนอยู่ชั้นนอกของสมุทัย ในกลางขันธ์ ๕ ในพืชเดิมหรือในกำเนิดธาตุธรรมเดิม ทุกข์ดวงนั้นขยายเป็นส่วนหยาบอย่างกลางออกมา ก็มาเป็นปฏิสนธิกำเนิดเดิมของกายมนุษย์ ๔ ชั้น คือเป็นกายชั้น ๑, เนื้อหัวใจชั้น ๑, ดวงจิตชั้น ๑, ดวงวิญญาณชั้น ๑ คือทั้ง ๔ ชั้นนั้นไม่ใช่อื่นไกล เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ นี้เอง

ทุกข์ดวงละเอียดในกำเนิดเดิมนั้น ขยายเป็นส่วนหยาบเบื้องปลายออกมาอีก ก็มาเกิดเป็นร่างกายใหญ่โต เจริญขึ้น นับตั้งแต่คลอดจากครรภ์มารดามาแล้ว เป็นกายมนุษย์ ๔ ชั้น ก็คือ เห็น จำ คิด รู้ นี้เอง ขยายเป็นกายชั้นหนึ่ง เนื้อหัวใจชั้น ๑ ดวงจิตชั้น ๑ ดวงวิญญาชั้น ๑ ตัวสมุทัยเบื้องต้นส่วนที่ละเอียดนั้นเป็นดวงกลมใส ๔ ชั้น หุ้มซ้อนอยู่ชั้นในของทุกข์ ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

ดวงสมุทัยเบื้องต้นส่วนละเอียดนั้น เป็นดวงกลมใส ๔ ชั้น หุ้มซ้อนอยู่ชั้นในของดวงทุกข์ ในกลางขันธ์ ๕ ในกำเนิดธาตุธรรมเดิม

ดวงสมุทัยที่ละเอียด ๔ ชั้นนั้น ขยายเป็นส่วนหยาบอย่างกลางออกมาอีกก็มาเป็นกำเนิดปฏิสนธิ กำเนิดธาตุธรรมเดิมของกายทิพย์ ๔ ชั้น ๔ ชั้นนั้นไม่ใช่อื่นไกล คือ เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ นี่เอง คือ

เห็นก็เป็นส่วนของกายชั้น ๑ จำ ก็เป็นส่วนของเนื้อหัวใจชั้น ๑ คิดก็เป็นส่วนของดวงจิตชั้น ๑ รู้ก็เป็นส่วนของดวงวิญญาณชั้น ๑

ดวงสมุทัยที่ละเอียด ๔ ชั้นนั้น ขยายเป็นส่วนหยาบเบื้องปลายออกมาอีก ก็มาเกิดเป็นร่างกายใหญ่โตเจริญขึ้นนับแต่ปฏิสนธิ แล้วมาเป็นกายทิพย์ ๔ ชั้น ก็คือ เห็น จำ คิด รู้ นี่เอง เห็นก็มาเป็นกายชั้น ๑ จำก็มาเป็นเนื้อหัวใจชั้น ๑ คิดก็มาเป็นดวงจิตชั้น ๑ รู้ก็มาเป็นดวงวิญญาณชั้น ๑

ส่วน รูป รส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ๖ อย่างนี้เป็นของทิพย์ เพราะเกิดขึ้นแล้วก็ดับหายไป ทิ้งไว้แต่ความยินดียินร้ายให้ปรากฏอยู่เท่านั้น

ความอยากได้ อยากพ้น ที่เรียกว่าดิ้นรนทยานอยากนั้นเรียกว่า "**ตัณหา**" ความอยากได้วัตถุกามและกิเลสกามอันยังไม่ได้และความหมกมุ่นอยู่ในวัตถุกามและกิเลสกามอันได้มาแล้ว จัดเป็น **กามตัณหา** ความอยากมี อยากเป็น และความอยากเป็นนั่นเป็นนี่จัดเป็น **ภวตัณหา** ความไม่อยากให้สิ่งที่ได้มาแล้ว และสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ไม่อยากให้ละลายดับสูญหายไปเสีย จัดเป็น **วิภวตัณหา**

ตัณหาทั้ง ๓ นี้ มีอยู่ในก้อนกายทิพย์ เพราะเหตุนั้นสิ่งที่เป็นทิพย์ ก็คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ เหล่านี้จึงเต็มไปด้วยตัณหา และชุ่มโชกสดชื่นไปด้วยตัณหา

– **ทุกข์** เมื่อ เห็น จำ คิด รู้ ของทิพย์เป็นตัวตัณหาและเป็นตัวเหตุแล้ว เห็น จำ คิด รู้ ของกายมนุษย์ซึ่งเป็นตัวทุกข์ ก็เป็นตัวผล

เมื่อจะดับทุกข์ ก็ต้องดับสมุทัยกายทิพย์ซึ่งซ้อนอยู่ชั้นในของดวงทุกข์ แล้วดวงทุกข์ซึ่งซ้อนอยู่ชั้นนอกดุจดังว่าเปลือกจึงจะดับตาม

– **สมุทัย** คือกายทิพย์ เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ คือ กายมนุษย์ กายมนุษย์เป็นผล

– **นิโรธ** คือกายปฐมวิญญาณ เป็นเหตุให้เกิดกายทิพย์ กายทิพย์เป็นผล

เมื่อกายปฐมวิญญาณซึ่งเป็นตัวเหตุดับ กายทิพย์ซึ่งเป็นตัวผลก็ดับตามด้วย

กายทิพย์ซึ่งเป็นตัวเหตุของทุกข์ดับ กายมนุษย์ซึ่งเป็นตัวผลก็ดับ

มรรค เป็น **กายธรรม** เป็นเหตุเพ่งเผากายทั้ง ๔ ข้างต้นให้ให้ดับย้อนเข้าไปเป็นลำดับ คือ ดับกายที่ ๔ แล้ว กายที่ ๓ ก็ดับตาม, กายที่ ๓ ดับแล้ว กายที่ ๒ ก็ดับตามกัน, กายที่ ๒ ดับแล้ว กายที่ ๑ ก็ดับตาม เป็นเหตุให้เพ่งเผากายทั้ง ๓ ให้ดับในที่ ๓ สถาน คือ **ฐานที่ ๑ เบื้องต้น** กายธรรมเกิดขึ้นด้วยดวงกลมใสสะอาดของมรรคซึ่งซ้อนอยู่กลางของนิโรธ ดวงกลมนั้นมีซ้อนกันอยู่ ๔ ชั้น คือเป็นกาย ชั้น ๑ เนื้อหัวใจ ชั้น ๑ ดวงจิต ชั้น ๑ ดวงวิญญาณ ชั้น ๑ สำหรับเพ่งเผา (ทำลายล้าง) กายปฐมวิญญาณหยาบให้ดับสิ้นเชื้อเป็นนิโรธ **ฐานที่ ๒ ท่ามกลาง** กายธรรมแรกปฏิสนธิเป็นกำเนิดธาตุธรรมเดิมมา ก็เป็นเหตุทำลายล้างกายปฐมวิญญาณหยาบให้ดับสิ้นเชื้อไปเป็นนิโรธ **ฐานที่ ๓ เบื้องปลาย** กายธรรมเจริญขึ้นตั้งแต่ปฏิสนธิแล้วก็เป็นเหตุเพ่งเผาทำลายล้างกายปฐมวิญญาณหยาบให้ดับ

สิ้นเชื้อไปเป็นนิโรธเป็นลำดับเรื่อยมา แล้วก็เจริญโตขึ้นด้วยก้อนมรรคทั้ง ๔ คือกายก็เป็น มรรค เนื้อหัวใจก็เป็น มรรค ดวงจิตก็เป็นมรรค ดวงวิญญาณก็เป็นมรรค การที่รู้จริงเห็นจริงว่า ทุกขสัจจ์เป็นทุกขจริง สมุทัยสัจจ์เป็นเหตุให้เกิดทุกข์จริง นิโรธสัจจ์ ดับทุกข์ได้จริง มรรคสัจจ์ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ได้จริง การรู้จริงเห็นจริง (ในอริยสัจจ์ ๔) เช่นนี้ มีชื่อเรียกว่า **สัจจญาณ**

ทุกขสัจจ์ เป็นของควรกำหนดรู้ไว้ว่าเป็นทุกข์ สมุทัยสัจจ์เป็นของควรละเสีย นิโรธสัจจ์ เป็นของควรกระทำให้แจ้ง มรรคสัจจ์ เป็นของควรทำให้ทวีมากขึ้น การกำหนดรู้ในอริยสัจจ์ ๔ เช่นนี้มีชื่อเรียกว่า **กิจจญาณ**

ทุกขสัจจ์ ก็ได้กำหนดรู้แล้วว่าเป็นทุกข์ สมุทัยสัจจ์ ก็ได้ละเสียแล้ว นิโรธสัจจ์ก็ได้ทำให้แจ้งแล้ว มรรคสัจจ์ ก็ได้เจริญทับทวีให้มากขึ้นแล้ว การทำแล้ว รู้แล้ว ในอริยสัจจ์ ๔ เช่นนี้มีชื่อเรียกว่า **กตญาณ**

อริยสัจจ์ ๔ นั้น มีปริวัฏรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ คือ อริยสัจจ์ข้อหนึ่ง ๆ ก็มีปริวัฏรอบ ๓ คือมีสัจจญาณ กิจจญาณ กตญาณ เหมือนกันทั้ง ๔ อริยสัจจ์ อริยสัจจ์ ๔–๓ หน จึงเป็น ๑๒ เรียกว่าปริวัฏเวียนไปในสัจจ์ละ ๓ ละ ๓ จึงเป็นอาการ ๑๒ ดังนี้

– ทุกขสัจจ์ กายมนุษย์เป็นผล สมุทัยสัจจ์กายทิพย์เป็นเหตุ

– สมุทัยสัจจ์ กายทิพย์เป็นผล นิโรธสัจจ์กายปฐมวิญญาณเป็นเหตุ

– นิโรธสัจจ์ กายปฐมวิญญาณเป็นผล มรรคสัจจ์กายธรรมเป็นเหตุ

– มรรคสัจจ์ กายธรรมเป็นผล กายธรรมละเอียดเป็นเหตุ

เมื่อเอากายที่เป็นเหตุออกเสีย กายที่เป็นผลก็ดับ คือเมื่อถอดกายธรรมละเอียดออกเสีย กายธรรมก็ดับ

เมื่อถอดกายธรรมออกเสีย กายปฐมวิญญาณละเอียดซึ่งเป็นตัวผลก็ดับ

เมื่อถอดกายปฐมวิญญาณละเอียดซึ่งเป็นเหตุของกายปฐมวิญญาณหยาบออกเสีย กายปฐมวิญญาณหยาบซึ่งเป็นตัวผลก็ดับ

เมื่อถอดกายปฐมวิญญาณหยาบซึ่งเป็นเหตุของกายทิพย์ออกเสีย กายทิพย์ซึ่งเป็นตัวผลนั้นก็ดับ

เมื่อถอดกายทิพย์ซึ่งเป็นเหตุของกายมนุษย์ออกเสีย กายมนุษย์ซึ่งเป็นตัวผลนั้นก็ดับ ตามกัน

๑๖. เห็น จำ คิด รู้

กายทุก ๆ กาย เห็น จำ คิด รู้ทั้ง ๔ นี้แหละเป็นสิ่งสำคัญ อะไร ๆ ก็ต้องสำเร็จด้วย เห็น จำ คิด รู้ ทั้งสิ้น

กายทุก ๆ กาย ก็ มี ตา จมูก หู ลิ้น กาย ใจ และเห็น จำ คิด รู้ และศูนย์กลางกาย กำเนิดธาตุธรรมเดิมเหล่านี้ตรงกันมาตั้งแต่ดวงใสตั้งอยู่ในกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมภายในมาแล้วทุก ๆ กาย เพราะฉะนั้นเมื่อขยายเป็นส่วนหยาบออกมาภายนอก ตั้งปฏิสนธิก็ดี หรือเบื้องปลายร่างกายเติบโตเจริญขึ้นก็ดี เห็น จำ คิด รู้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ศูนย์กลางกาย และที่ตั้งกำเนิดธาตุธรรมเดิม ก็ต้องตรงกันตามหลักกำเนิดธาตุธรรม ที่ปรากฏเป็นหลักเดิมอยู่ในกำเนิดธาตุธรรมเดิมนั้นทุก ๆ กาย เช่นกัน

กายทุก ๆ กายก็มีขันธ์ ๕ มี เห็น จำ คิด รู้ มีอายตนะ ๑๒ มีธาตุ ๑๘ มีอินทรีย์ ๒๒ เช่นเดียวกับกายมนุษย์เหมือนกัน ตลอดถึงสุดหยาบสุดละเอียดของกายทั้ง ๕ กายนั้นก็ดี ก็มีเช่นเดียวกับกายมนุษย์เหมือนกัน

เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ นี้ มี เจืออยู่ในขณะจิตทุก ๆ ดวง เว้นไม่ได้ จิตดวงหนึ่ง ๆ ก็มี เห็น จำ คิด รู้ อยู่ในนั้นด้วยทุก ๆ ดวง สภาพอื่น ๆ ก็มีเห็น จำ คิด รู้ เจืออยู่ด้วยเช่นจิตเหมือนกัน คือ ขันธ์ ๕ รูปก็มีเห็น จำ คิด รู้, เวทนาก็มีเห็น จำ คิด รู้, สัญญา ก็มีเห็น จำ คิด รู้, สังขารก็มีเห็น จำ คิด รู้, วิญญาณก็มีเห็น จำ คิด รู้

อายตนะ ภายใน ๖ ภายนอก ๖ ดวงหนึ่ง ๆ ก็มีเห็น จำ คิด รู้ เจืออยู่ด้วยทุกดวง ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริยสัจจ์ ๔ ของกายทั้ง ๕ กายก็ดี หรือกายสุดหยาบสุดละเอียดของกายทั้ง ๕ ก็ดี ล้วนมีเห็น จำ คิด รู้ เจืออยู่ด้วยทั้งนั้น ทุก ๆ กายเว้นเสียไม่ได้ เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ นี้เป็นหลักสำคัญ ต้องมีเจือทั่วไปในสภาพทั้งปวงเว้นเสียไม่ได้ทุกขณะจิต จะตรัสรู้มรรคผล ก็เพราะเห็น จำ คิด รู้ นี่เอง จิตจะหยาบและละเอียด หรือจะทำอะไรให้เป็นสุดหยาบสุดละเอียด ก็เพราะเห็น จำ คิด รู้ นี่เอง

ธาตุเห็น ก็มีธาตุจำ ธาตุคิด ธาตุรู้ เจืออยู่ในนั้นด้วย, ธาตุจำ ก็มีธาตุเห็น ธาตุคิด ธาตุรู้ เจืออยู่ในนั้นพร้อมด้วย, ธาตุคิด ก็มีธาตุเห็น ธาตุจำ ธาตุรู้ เจืออยู่ในนั้นพร้อมบริบูรณ์, ธาตุรู้ ก็มีธาตุเห็น ธาตุจำ ธาตุคิด เจืออยู่ในนั้นพร้อมบริบูรณ์ เช่นเดียวกัน

จงจำไว้ว่า "**เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ นี่แหละเป็นหลักชัยสำคัญยิ่งนัก ในการที่เรียนสมถวิปัสสนา อบรมจิตให้สะอาดบริสุทธิ์ จิตจะเศร้าหมอง หรือผ่องใส จะดีหรือจะชั่วประการ**

ไดก็เพราะ เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ นี่แหละ จิตจะนิ่ง จะหยุด เป็นตัวอัปปนาสมาธิแน่วแน่ได้ก็เพราะ เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ นี่แหละเป็นสำคัญยิ่ง"

๑๗. กำเนิดธาตุธรรมเดิม

กำเนิดธาตุธรรมเดิมกับขันธ์ ๕ นั้นต่างกันคนละอย่าง ไม่ใช่อย่างเดียวกัน คือกำเนิดธาตุธรรมเดิมนั้นเป็นพืชเดิมที่จะก่อเป็นขันธ์ ๕ ขึ้น ก็เหมือนพืชของต้นโพธิ์ และต้นไทรที่จะก่อเป็นลำต้นขึ้น ส่วนเบื้องล่างก็แตกเง่าเป็นรากแล้วหยั่งลงไปในพื้นดิน สำหรับสูดรสอากาศ นำเอาธาตุ ๖ เบื้องล่างขึ้นมาเลี้ยงลำต้น ส่วนเบื้องบนก็แตกเป็นลำต้นและสาขาออกไปสำหรับสูดอากาศเบื้องบน นำเอาธาตุ ๖ มาเลี้ยงลำต้น ต้นโพธิ์และต้นไทรจึงเจริญโตโหญ่ขึ้นฉันใด กำเนิดธาตุธรรมเดิมกับขันธ์ ๕ ก็เช่นกัน

คือกำเนิดธาตุธรรมเดิมของมนุษย์ ตั้งอยู่ศูนย์กลางกายฐานที่ ๖ ที่ภายในสะดือเข้าไปเห็นดวงกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ประมาณเท่าปลายเข็ม หรือเท่าเมล็ดโพธิ์เมล็ดไทร นี่เป็นพืชเดิมเกิดมีขึ้นก่อน เป็นธาตุเดิมธรรมเดิม มีก่อนตั้งปฏิสนธิกำเนิด นี่เป็นส่วนเบื้องต้นและเป็นส่วนละเอียด กำเนิดธาตุธรรมเดิมนั้นขยายเป็นส่วนท่ามกลางและเป็นส่วนหยาบออกมา ก็เป็นดวงกลมใสสะอาดบริสุทธิ์หุ้มอยู่ชั้นนอก ของกำเนิดธาตุธรรมเดิมส่วนที่ละเอียด ดวงกลมอย่างหยาบท่ามกลางนี้แหละจะตั้งปฏิสนธิกำเนิดเป็นขันธ์ ๕ ร่างกายของมนุษย์เป็นเบื้องต้น ตั้งแต่เท่าหยาดน้ำมันงาอันใส ซึ่งติดอยู่ที่ปลายขน

จามจุรี อันบุรุษผู้มีกำลังปานกลางสลัดเสียแล้ว ๗ ครั้งเป็นกลละรูป ในดวงกลมนั้นมีซ้อนกันอยู่ ๔ ชั้น คือ เห็น จำ คิด รู้ เป็นส่วนกาย ชั้น ๑ เป็นเนื้อหัวใจชั้น ๑ เป็นดวงจิตชั้น ๑ เป็นดวงวิญญาณชั้น ๑ กำหนดตั้งแต่ปฏิสนธิมาจนถึง ขันธ์ ๕ อายตนะ ๖ อาการ ๓๒ ครบบริบูรณ์

กำเนิดธาตุธรรมเดิมดวงนั้น ขยายเป็นส่วนเบื้องปลาย และเป็นส่วนหยาบออกมาอีก ก็มาเป็นดวงกลมใสสะอาดบริสุทธิ์หุ้มอยู่ชั้นนอกของดวงหยาบ ซึ่งเป็นส่วนท่ามกลาง เป็นสังขารร่างกายใหญ่โตเจริญขึ้นจนตราบเท่าชรา ในดวงกลมนี้มีซ้อนกันอยู่ ๔ ชั้น คือ เห็น จำ คิด รู้ นั่นเอง เป็นกายชั้น ๑ เป็นเนื้อหัวใจชั้น ๑ เป็นดวงจิตชั้น ๑ เป็นดวงวิญญาณ ๑ กำหนดตั้งแต่อาการ ๓๒ ครบบริบูรณ์แล้วไป

ส่วนกำเนิดธาตุธรรมเดิม ของกายทิพย์ และกายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด ก็เป็นดวงกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ซ้อนอยู่ชั้นในของกายมนุษย์เข้าไป ตามลำดับของกาย มีศูนย์กลางภายในสะดือเข้าไป ฐานที่ ๖ ตรงกันทุกกาย และกายหนึ่ง ๆ ก็มี ๓ ฐานเหมือนกันทุกกาย คือฐานเบื้องต้น ฐานท่ามกลาง ฐานเบื้องปลาย เหมือนดังกายมนุษย์ที่กล่าวมาแล้ว และกายสุดหยาบสุดละเอียด ของกายทั้ง ๕ กายนั้น คือกายหนึ่ง ๆ ก็มีซ้อนกันอยู่ ๓ ฐาน เหมือนดังกายมนุษย์ที่กล่าวมาแล้วทุกกาย กาย ๔ กายข้างต้นตกอยู่ในความเป็น **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** ส่วนกาย ๑ กาย

เบื้องปลายนั้นคือ กายธรรม ตกอยู่ในความเป็นโลกุตระ คือเป็น **นิจฺจํ สุขํ อตฺตา**

เห็น จำ คิด รู้ ทั้ง ๔ นี้เป็น**นาม**, ที่ตั้งหรือที่อยู่ ที่อาศัย ของเห็น จำ คิด รู้ เป็น**รูป**, จึงรวมเป็นรูป ๑ นาม ๔ ของกายทุก ๆ กาย **เห็น** คือตัว **เวทนา** **จำ** คือตัว **สัญญา** **คิด** คือตัว **สังขาร** **รู้** คือตัว **วิญญาณ**

ที่เรียกว่า "**กำเนิดธาตุธรรมเดิม**" นั้น หมายถึงกำเนิดที่มาดั้งเดิม เข้าสิบเข้าศูนย์โตเท่าฟองไข่แดงของไก่ เมื่ออยู่ในท้องบิดา กำเนิดธาตุธรรมเดิมเป็นดวงกลมใสสะอาดบริสุทธิ์ เกิดขึ้นในขณะเมื่อเข้าสิบเข้าศูนย์ในท้องของบิดา เมื่อเห็น จำ คิด รู้ ของบิดา ๔, ของมารดา ๔, ของบุตร ๔, นิ่งแน่นสนิทเป็นอันเดียวกันแล้ว ก็ดึงดูดเอากำเนิดธาตุธรรมเดิมที่อยู่ในท้องของบิดานั้นไหลเข้าอู่มดลูกของมารดา แล้วเข้าไปซึ่มติดกันกับกำเนิดของมนุษย์ที่จะเกิด ที่ท่านกล่าวว่า เล็กเท่าหยาดน้ำมันงา อันติดอยู่ที่ปลายขนจามจุรีที่บุรุษผู้มีกำลังสลัดเสียแล้ว ๗ ครั้งเป็นกลละรูป กำเนิดธาตุธรรมเดิมละเอียดซ้อนอยู่ในชั้นใน ๔ ชั้น กำเนิดปฏิสนธิหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กำเนิดมนุษย์หยาบออกมาหน่อย ซ้อนหุ้มออกมาอยู่ชั้นนอกเป็น ๔ ชั้นตรงกัน สำหรับจะถือเอาปฏิสนธิกำเนิดในครรภ์ของมารดาต่อไป และกำเนิดมนุษย์นั้นขยายส่วนหยาบออกมาอีก เป็นส่วนเบื้องปลาย เป็นดวงกลมใสหุ้มซ้อนออกมาอยู่ชั้นนอกอีกเป็น ๔ ชั้น ตรงศูนย์กันกับชั้นที่ ๑ ที่ ๒ สำหรับเป็นร่างกายเจริญใหญ่โตตลอดมาจนถึงเฒ่าแก่ชราและมรณะเป็นที่สุด

๑๘. วิธีเข้านิพพานในกายมนุษย์ด้วยกายธรรม

วิธีเข้านิพพานในกายมนุษย์ของเรานี้คือ เอากายธรรมเดินฌานสมาบัติไป ๗ เที่ยว เมื่อครบ ๗ เที่ยวดีแล้ว กายธรรมตกศูนย์ ถ้าจะดูอย่างหยาบก็โตเท่าฟองไข่ไก่ ถ้าจะดูอย่างละเอียดก็เท่ากำเนิดธาตุธรรมเดิม หรือเท่าหยาดน้ำมันงาอันใสที่ติดปลายขนจามจุรีที่บุรุษผู้มีกำลังสลัดเสียแล้ว ๗ ครั้ง สัณฐานกลมสีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ดังเพชรน้ำค้าง ศูนย์ธรรมกายนี้เกาะติดอยู่กับ เนวสัญญานาสัญญายตนะสมาบัติ

ทันใดนั้น ศูนย์นิพพานที่อยู่ในกำเนิดธาตุธรรมเดิมกลางกายมนุษย์ มีสัณฐานกลมสีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ดังเพชรน้ำค้างเช่นเดียวกัน ก็ดึงดูดศูนย์ธรรมกายที่เกาะติดอยู่กับเนวสัญญานาสัญญายตนะฌานสมาบัตินั้น เข้าไปซ้อนในกลางศูนย์ของนิพพาน วิธีซ้อนนั้นซ้อนบนลงมาในกลางศูนย์ หรือจะซ้อนเข้าไปทางซ้าย ทางขวา ข้างหน้า ข้างหลังก็ได้ทั้งสิ้น เพราะศูนย์ธรรมกาย และศูนย์นิพพานนั้นมีสัณฐานกลมเช่นเดียวกัน เพราะของกลม ๆ จะเอาทางไหนซ้อนกันก็ได้ทั้งสิ้น

ขณะเมื่อศูนย์ธรรมกายกับศูนย์นิพพานเข้าไปซ้อนจดกันนั้น ธรรมกายก็เกิดขึ้นทันที ไม่ก่อน ไม่หลังกัน และไม่ช้าไม่เร็วกว่ากัน ธรรมกายเกิดขึ้นแล้วก็เอาตาธรรมกายมองดูให้รอบ ๆ ก็เห็นว่าในศูนย์นิพพานในกำเนิดธาตุธรรมเดิมนั้น เป็นภาพกว้างขวางใหญ่โตไม่มีอะไรเลย เป็นที่กว้างเป็นอากาศว่าง ๆ แต่ว่าอากาศในนั้นละเอียดสะอาดบริสุทธิ์ สว่างโล่งไปหมด จิตใจจะรู้สึกแช่มชื่นเย็นสุขุม

มีนิพพานเป็นอารมณ์ ผิดกว่าเมื่อยังไม่เข้าไปอยู่ในนิพพาน องค์ธรรมกายก็สุกใสสะอาดบริสุทธิ์ดีขึ้นกว่าเก่า

อธิบายนิพพาน นิพพานนั้นมีสุดหยาบสุดละเอียดไม่มีสิ้นสุดเหมือนกัน

ในกลางนิพพานนั้น มีศูนย์นิพพานอยู่กลางทุกๆ นิพพาน สำหรับธรรมกายจะได้เข้านิพพาน เหมือนกับกลางกายทุก ๆ กายมีกำเนิดธาตุธรรมเดิมสำหรับปฏิสนธิเช่นเดียวกัน องค์ธรรมกายในนิพพานนั้น ถ้ายิ่งลึกเข้าไปก็ยิ่งละเอียดสะอาดบริสุทธิ์ประณีตสุขุมยิ่งขึ้นไป อากาศละเอียดสว่างโล่ง องค์ธรรมกายก็ขยายส่วนใหญ่ยิ่งขึ้นไปกว่าเก่าเป็นลำดับทุก ๆ ที

เพราะฉะนั้น เมื่อเข้านิพพานไปแล้ว จงเอาธรรมกายเดินฌานสมาบัติไป ๗ เที่ยวแล้วตกศูนย์เกาะอยู่กับฌานสมาบัติ เนวสัญญานาสัญญายตนะ แล้วศูนย์นิพพานในนิพพานที่ ๒ นั้นก็จักดึงดูดเข้าไปในศูนย์นิพพานที่ ๒ เกิดเป็นธรรมกายขึ้นในนิพพานที่ ๒ นั้น

ครั้นแล้วก็เอาธรรมกาย เดินฌานสมาบัติในนิพพานที่ ๒ นั้นต่อไป เมื่อเดินฌานสมาบัติครบ ๗ เที่ยวแล้ว ธรรมกายก็ตกศูนย์แล้วศูนย์นิพพานในนิพพานที่ ๓ นั้นจักดึงดูดศูนย์ธรรมกายเข้าไปในศูนย์นิพพานที่ ๓ เกิดเป็นธรรมกายขึ้นในนิพพานที่ ๓ นั้น

ครั้นแล้วก็เอานิพพานที่ ๓ นั้น เดินฌานสมาบัติต่อไปอีกไม่ถอยหลังกลับ ครบ ๗ เที่ยวแล้วธรรมกายตกศูนย์ แล้วนิพพานในนิพพานที่ ๔ นั้นจักดึงดูดศูนย์ธรรมกายเข้าไปในศูนย์นิพพานที่ ๔ เกิดธรรมกายขึ้นในนิพพานที่ ๔ นั้น

ครั้นแล้วก็เอาธรรมกายในนิพพานที่ ๔ นั้นเดินฌานสมาบัติต่อไปไม่ถอยหลังกลับอีก ครบ ๗ เที่ยว แล้วธรรมกายตกศูนย์แล้วศูนย์นิพพานในนิพพานที่ ๕ นั้นจักดึงดูดศูนย์ธรรมกายเข้าไปในศูนย์นิพพานที่ ๕ เกิดเป็นธรรมกายขึ้นในนิพพานที่ ๕ นั้น

ครั้นแล้วก็เอาธรรมกายในนิพพานที่ ๕ ที่ ๖ ที่ ๗ ที่ ๘ ที่ ๙ ที่ ๑๐ ที่ร้อย, ที่พัน, ที่หมื่น, ที่แสน, ล้าน, โกฏินั้น เดินฌานสมาบัติ ๘ ต่อไปไม่ถอยหลังกลับอีก ครบ ๗ เที่ยวแล้วธรรมกายตกศูนย์ แล้วศูนย์นิพพานที่ ๖-๗-๘-๙-๑๐ ที่ร้อย, พัน, หมื่น, แสน, ล้าน, โกฏินั้น จักดึงดูดศูนย์ธรรมกายเข้าไปในศูนย์นิพพานที่ ๖-๗-๘-๙-๑๐ ที่ ร้อย, พัน, หมื่น, แสน, ล้าน, โกฏิ เกิดเป็นธรรมกายขึ้นในนิพพานที่ ๖-๗-๘-๙-๑๐ ที่ ร้อย, พัน, หมื่น, แสน, ล้าน, โกฏินั้นเป็นลำดับ ๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด นิพพานเช่นนี้เรียกว่า **นิพพานเป็นมีอยู่ในกายมนุษย์**

๑๗. วิธีเข้านิพพานเป็นด้วยกายมนุษย์

วิธีเอากายมนุษย์ คือตัวของเราที่นั่งอยู่นี้เข้านิพพานเป็นในตัวของเรานั้น

วิธีนี้ก็เหมือนวิธีเข้านิพพานด้วยธรรมกายดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ต่างแต่วิธีก่อนเอาธรรมกายเข้า ส่วนวิธีนี้เอากายมนุษย์เข้านิพพาน เพราะกายมนุษย์มีฤทธิ์มีเดชมาก มีอำนาจมากกว่ากายธรรม ระเบิดไม่แตกเหมือนพระพุทธเจ้า แต่ครั้งก่อนดึกดำบรรพ์โน้น ท่านเข้านิพพานทั้งกายมนุษย์ทั้งนั้น คือกายมนุษย์แก่หนักเข้า ๆ ทุกที ๆ ก็ใสสะอาดเข้าทุกที แล้วก็เข้านิพพานทั้งกายมนุษย์ที่สุกใสสะอาดเป็นเพชรนั้น และการต่อมาพญามารไม่ยอมให้เข้านิพพานทั้งกายมนุษย์

เพราะเห็นว่ากายมนุษย์มีฤทธิ์มีเดชมากนัก พระพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้หลัง ๆ ต่อมาจึงต้องถอดกายมนุษย์เสียก่อน แล้วจึงเข้านิพพานได้ พระพุทธเจ้าที่ถอดกายมนุษย์เข้านิพพาน ท่านเปรียบเหมือนดังปูนิ่มเวลาอยู่ในนิพพานไม่ค่อยมีฤทธิ์มีเดช ไม่เหมือนพระพุทธเจ้าที่เข้านิพพานทั้งกายมนุษย์มีฤทธิ์มีเดชมากนัก เพราะกายมนุษย์แข็งแรง

วิธีเอากายมนุษย์คือตัวของเราที่นั่งอยู่นี้เข้านิพพานนั้น ท่านให้ตั้งดวงปฐมมรรคขึ้นก่อน แล้วเพ่งทำให้เกิดกายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด กายธรรม และกายละเอียด ๆ ๆ ๆ เข้าไปทุกที ๆ จนสุดหยาบสุดละเอียด แล้วก็ย่อกายสุดหยาบสุดละเอียดนั้นเข้าในกายมนุษย์กายเดียว ทำให้ใสดีแล้วเดินฌานสมาบัติ ๗ เที่ยวจนกายมนุษย์ใสสะอาดบริสุทธิ์ดีแล้ว กายมนุษย์ก็ตกศูนย์กำเนิดมนุษย์อยู่กลางตัว แล้วศูนย์นิพพานที่อยู่ในกลางกำเนิดเดิมนั้น ก็ดึงดูดเอาศูนย์กำเนิดมนุษย์นั้นเข้าไปในศูนย์นิพพาน

ขณะเมื่อศูนย์กำเนิดมนุษย์กับศูนย์นิพพานเข้าไปซ้อนจดกัน กายมนุษย์ก็เกิดขึ้นในนิพพานทันที ไม่ช้าไม่เร็วไม่ก่อนไม่หลังกว่ากัน ในกลางนิพพานทุกๆ นิพพานนั้นมีศูนย์นิพพานอยู่กลาง เหมือนที่กล่าวมาแล้วในเรื่องธรรมกายเข้านิพพาน

เพราะฉะนั้น เมื่อกายมนุษย์เข้านิพพานแล้ว ก็เดินฌานสมาบัติในนิพพานนั้นไปอีก ๗ เที่ยว ครบ ๗ เที่ยวแล้วกายมนุษย์พิเศษใสเป็นแก้วนั้น ก็ตกศูนย์กำเนิดมนุษย์อีก แล้วศูนย์นิพพานในนิพพานที่ ๒ จักดึงดูดศูนย์กายมนุษย์เข้าไปในศูนย์นิพพานทั้ง ๒ เกิดเป็นกายมนุษย์ขึ้นในนิพพานที่ ๒ นั้น

ครั้นแล้วก็เอากายมนุษย์พิเศษใสเป็นแก้วในนิพพานที่ ๒ นั้น เดินฌานสมาบัติไปอีกครบ ๗ เที่ยว แล้วกายมนุษย์พิเศษก็ตกศูนย์กำเนิดมนุษย์ แล้วศูนย์นิพพานในนิพพานที่ ๓ นั้นก็ดึงดูดเอาศูนย์กำเนิดมนุษย์เข้าไปในนิพพานที่ ๓ เกิดเป็นมนุษย์ขึ้นในนิพพานที่๓ นั้น แล้วเอากายมนุษย์ที่ใสเป็นแก้วนั้นเดินฌานสมาบัติเข้านิพพานในนิพพาน นิพพานในนิพพาน นิพพานในนิพพาน ๆๆๆๆๆ เป็นลำดับ ๆ เข้าไปเช่นนี้ทุก ๆ ที่ไม่มีที่สิ้นสุด เหมือนดังที่กล่าวมาแล้วในธรรมกายเข้านิพพานนั้นทุกประการ ต่างแต่ในที่นี้เอากายมนุษย์พิเศษเข้านิพพานเท่านั้น นอกนั้นก็เหมือนธรรมกายเข้านิพพานทั้งสิ้น ที่เรียกว่า**มนุษย์พิเศษนั้น** เพราะเหตุว่ากายสุดหยาบสุดละเอียดทุก ๆ กายย่อรวมอยู่ในกายมนุษย์คนนี้กายเดียวครบทุกกาย กายมนุษย์คนนี้จึงใสเป็นแก้ว เป็นกายพิเศษขึ้นมีฤทธิ์เดชมาก

๒๐. วิธีเข้านิพพานตาย

นิพพานตาย คือ นิพพานที่เป็นที่ประทับของพระอรหันต-ขีณาสพทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น

นิพพานในตัวเราเรียกว่า **นิพพานเป็น** ส่วนนิพพานซึ่งเป็นที่ประทับ ของพระอรหันตขีณาสพมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นนั้นอยู่สูงกว่าภพ ๓ ขึ้นไปเรียกว่า**นิพพานตาย**

วิธีเข้าก็มีนัยเหมือนเข้านิพพานเป็น ใช้ธรรมกายเข้าก็ได้ กายมนุษย์พิเศษเข้าก็ได้เหมือนที่กล่าวมาแล้วในข้อ ๑๘ และข้อ ๑๙ นั้นทุกประการ จงพิจารณาดูเถิด ในที่นี้จะกล่าวแต่ย่อ ๆ เท่านั้น

ถ้าจะเข้านิพพานตายด้วยกายมนุษย์พิเศษนี้ ก็จงตั้งดวงปฐมมรรคขึ้นแล้ว ทำให้เกิดกายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด กายธรรม และกายละเอียด ๆๆๆๆๆๆ ยิ่งขึ้นไปทุกที ๆ จนสุดหยาบสุดละเอียด แล้วก็ย่อกายสุดหยาบสุดละเอียดทั้งหมดนั้นเข้าในกายมนุษย์กายเดียว ทำให้ใสสะอาดบริสุทธิ์ดีแล้วเดินฌานสมาบัติไป ๗ เที่ยวจนกายมนุษย์ใสสะอาดดีแล้ว กายมนุษย์พิเศษนั้นก็ตกศูนย์กำเนิดมนุษย์อยู่กลางตัว แล้วศูนย์นิพพานที่อยู่กลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมนั้นก็ดึงดูดเอาศูนย์กำเนิดมนุษย์นั้นเข้าไปในศูนย์นิพพาน เกิดเป็นมนุษย์พิเศษขึ้นในนิพพานในทันที

ครั้นแล้วก็เอากายมนุษย์พิเศษใสเป็นแก้วที่เกิดในนิพพานเป็นนั้นเดินฌานสมาบัติในพระนิพพานนั้นต่อไปอีก ๗ เที่ยว ครบ ๗ เที่ยวแล้วก็ตกศูนย์กำเนิดมนุษย์ในกลางกายอีก แล้วศูนย์นิพพานตายก็ดึงดูดขึ้นไปเกิดในนิพพานตาย

ครั้นแล้วก็เดินฌานสมาบัติอีก ๗ เที่ยว ตกศูนย์เข้า**นิพพานเป็น**ไปอีก เข้านิพพานเป็นแล้วก็เดินฌานสมาบัติอีก ๗ เที่ยว ตกศูนย์เข้า**นิพพานตาย**ต่อไปอีก

แล้วก็เดินฌานสมาบัติอีก ๗ เที่ยว ตกศูนย์เข้านิพพานเป็นในกายตัวอีก เกิดในนิพพานเป็นแล้วก็เดินฌานสมาบัติอีก ๗ เที่ยว ตกศูนย์เข้านิพพานตายต่อไปอีก

เข้านิพพานเป็นในกลางกายมนุษย์ไปอีกทีหนึ่ง แล้วก็เข้านิพพานตายไปอีกทีหนึ่ง เข้าสลับกันไปคือเข้า**นิพพานเป็น**ไปเที่ยวหนึ่งแล้วก็เข้า**นิพพานตาย**ไปอีกเที่ยวหนึ่ง ทำติดเนื่องกันไป**นิพ-**

พานเป็นทีหนึ่ง นิพพานตายทีหนึ่ง เช่นนี้เป็นลำดับเรื่อยไป ไม่ถอยหลังกลับจนสุดหยาบสุดละเอียด ยิ่งทำได้มากละเอียดเข้าไปเท่าไรยิ่งดี แต่ให้เป็นคู่กันไปเข้านิพพานเป็นแล้วก็เข้านิพพานตายในพระนิพพานเป็นนั้น เข้านิพพานตายแล้วก็เข้านิพพานเป็นไปใหม่อีก เข้านิพพานเป็นไปแล้วก็เข้านิพพานตายต่อไปอีก เป็นคู่ ๆ กันไปเช่นนี้เรื่อย ทับทวีให้มาก ๆ ขึ้นไปไม่ถอยหลังกลับ

นิพพานทุก ๆ นิพพานนั้น มีศูนย์นิพพานอยู่ทุก ๆ นิพพาน ทั้งนิพพานเป็น ทั้งนิพพานตาย สำหรับดึงดูดศูนย์กำเนิดธาตุธรรมเดิมนั้น เข้าไปเกิดในนิพพาน เหมือนศูนย์ในมดลูกเป็นที่ดึงดูดกำเนิดธาตุธรรมเดิมเข้าไปเกิด

๒๑. วิธีฟังพระพุทธเจ้าตรัสเทศนาในนิพพาน

จงเอากายมนุษย์พิเศษนั้นเดินฌานสมาบัติเข้านิพพานเป็นและเข้านิพพานตาย ตามนัยดังกล่าวมาแล้วในข้อที่ ๒๐ นั้น ถ้าเข้านิพพานตายไปพบพระพุทธเจ้าและพระอรหันตขีณาสพ แล้วจงอธิษฐานถามท่านก่อนว่าพระพุทธเจ้าของเราพระองค์ไหน เมื่อทราบแน่ด้วยวาระจิตของเราแล้ว จงเข้าไปเฝ้าท่านตรงพระพักตร์ แล้วจงเอากายมนุษย์พิเศษอธิษฐานขึ้นให้มากกายแล้ว ระเบิดบ้าง ให้เป็นไอ เป็นแก๊ส เป็นกรดกินบ้าง ละลายบ้าง ซึ่งกายของพระพุทธเจ้านั้น จงอธิษฐานเสียก่อนว่า ถ้าเป็นพระพุทธเจ้าของเราสายขาวบริสุทธิ์จริงแล้วก็ไม่แตก ไม่เป็นอันตราย ไม่ละลาย ถ้าเป็นพระพุทธเจ้าซึ่งสายดำปลอมแล้วขอให้ระเบิดแตกและละลายไป ไอ

แก๊ส กรด กินเข้าเซพ เข้ามรรคไปเลย แล้วก็เอากายมนุษย์พิเศษเดินฌานสมาบัติ เข้านิพพานเป็น เข้านิพพานตายไปอีก เข้านิพพานตายก็จงถามหาพระพุทธเจ้าอีก ถ้าพบก็อธิษฐานว่า ถ้าพระพุทธเจ้าสายขาวของเราจริงแล้ว ขอให้ระเบิดไม่แตก อธิษฐานแล้วก็จงอธิษฐานกายมนุษย์ขึ้นให้มาก ๆ กายเข้าในไส้พระพุทธเจ้าองค์นั้นแล้วระเบิด ถ้าแตกก็เอากายมนุษย์พิเศษเดินฌานสมาบัติเข้านิพพานเป็นและเข้านิพพานตายไปอีกไม่ถอยหลังกลับ เข้านิพพานตายพบพระพุทธเจ้าแล้วจงอธิษฐานให้รู้ว่าเป็นของเราแท้หรือปลอม แล้วเข้าไส้ระเบิดไปอีก ถ้าแตกก็ไม่ใช่ของเราแท้ เข้านิพพานเป็น เข้านิพพานตายต่อไปอีกแล้วก็ระเบิดไปอีก ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนพบพระพุทธเจ้าที่ใสสะอาดเป็นแก้ว ระเบิดเท่าไร ๆ ก็ไม่แตก ใช้ไอ กรด แก๊สกรดกินเท่าไร ๆ ก็ไม่ละลาย นั่นแหละพึงรู้เถิดว่า พบพระพุทธเจ้าที่แท้จริงของเราแล้ว ก็พึงกำหนดแลสังเกตไว้ให้ดี แล้วกราบทูลอาราธนาขอให้พระองค์แสดงพระธรรมเทศนาให้ฟัง จะได้ฟังพระสุรเสียงและพระธรรมเทศนาของพระองค์ท่านที่แท้จริงทุกประการ ถ้าไม่ได้ยินก็ให้นิ่งแน่นดิ่งอยู่ในศูนย์พระนิพพานในกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมในกายมนุษย์ภายในสะดือของเราเข้าไปที่มีเส้นศูนย์เต้นตุ๊บ ๆ อยู่นั่นแหละ ต้องนิ่งอยู่ในศูนย์พระนิพพานให้ดิ่ง ถ้าเคลื่อนนิดหนึ่งก็ฟังไม่ได้ยิน

๒๒. วิธีพิจารณาปฏิจจสมุปบาทธรรม

ที่เรียกว่าปฏิจจสมุปบาทนั้น หมายถึงธรรมที่เกี่ยวเนื่องกันเป็นลูกโซ่ เป็นปัจจัยติดต่อกันไปไม่ขาดสาย คือ อวิชชา สังขาร

วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส

อวิชชา มีลักษณะสัณฐานกลม สีขุ่นมัว ไม่ผ่องใส เล็กประมาณเท่าเม็ดโพธิ์หรือเม็ดไทร เป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร

สังขาร มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของอวิชชา เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ

วิญญาณ มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของสังขาร เป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป

นามรูป มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของวิญญาณ เป็นปัจจัยให้เกิดสฬายตนะ

สฬายตนะ มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของนามรูป เป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ

ผัสสะ มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของสฬายตนะ เป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา

เวทนา มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของผัสสะ เป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา

ตัณหา มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของเวทนา เป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน

อุปาทาน มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของตัณหา เป็นปัจจัยให้เกิดภพ

ภพ มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของภพ เป็นปัจจัยให้เกิด ชาติ

ชาติ มีลักษณะสัณฐานกลม สีขาวใสสะอาดบริสุทธิ์ ซ้อนอยู่ชั้นในของภพ เป็นปัจจัยให้เกิด ชรา มรณะ โสก ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส

ธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องกัน ประสานติดต่อกันเป็นปัจจัยอุดหนุนกันไม่ขาดสายเหมือนลูกโซ่ จึงเรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท เกิดขึ้นเพราะเป็นปัจจัยติดต่ออาศัยซึ่งกันและกันเกิด เมื่อจะดับธรรมเหล่านี้ก็ต้องดับเบื้องต้น คือ อวิชชามาก่อน แล้วก็ดับมาเป็นลำดับจนถึงเบื้องปลาย คือ ชาติดับ แต่นั้นธรรมเหล่านี้จึงจะดับขาดสายไปทุกประการ

๒๓. วิธีระลึกชาติหนหลังของตนและคนอื่น

อวิชชา แปลว่าความมืด แปลว่าความเครื่องกั้น และเครื่องกำบัง

อธิบายว่าสถานที่มืดก็ดี เวลามืดกลางคืนก็ดี ย่อมเป็นที่สะดุ้งหวาดเสียวต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ของผู้อยู่ในที่มืดฉันใด คนผู้ยังมีอวิชชาครอบงำอยู่ก็ย่อมต้องสะดุ้งหวาดเสียวกลัวต่อภัย คือ ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ก็ฉันนั้น จำพวกนี้กลัวตายแต่ไม่กลัวเกิด

ส่วนวิชชา แปลว่าความสว่างแจ้ง ตรงข้ามกับอวิชชา ความมืด อธิบายว่า สถานที่แจ้งที่สว่างก็ดี เวลากลางวันก็ดี ย่อมไม่เป็นที่สะดุ้งหวาดเสียวกลัวต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ฉันใด ท่านผู้บรรลุวิชชา ๓ แล้ว ก็ย่อมไม่สะดุ้งกลัวต่อภัย คือ ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ก็ฉันนั้น จำพวกนี้กลัวเกิดแต่ไม่กลัวตาย แล้วก็ไปนิพพาน

การระลึกชาตินั้นต้องดำเนินตามหลักวิชชา ๓ คือ (๑) **ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ** รู้จักระลึกชาติหนหลังได้หนึ่ง อธิบายวิธีระลึกชาติต้องจับเอาหลักตั้งแต่ตัวของเรานั่ง หรือนอน ยืน เดิน อยู่บัดนี้เป็นปัจจุบันเป็นต้น ถอยหลังเข้าไปเรื่อยเป็นลำดับเข้าไปทุกที ๆ ดังนี้ คือเรามาจากไหนจึงมาอยู่ที่นี่ และก่อนมาอยู่ที่นี่น่ะมาจากไหน อายุของเราโตเท่านี้น่ะมาจากไหน ก็มาจากเป็นหนุ่มเป็นสาว ก็ก่อนที่จะมาเป็นหนุ่มเป็นสาวมาจากไหน มาจากเป็นเด็ก ก่อนเป็นเด็กมาจากไหน มาจากทารก ก่อนทารกมาจากไหน มาจากเด็กเล็กแดง ก่อนเด็กเล็กแดง ๆ น่ะมาจากไหน มาจากครรภ์ของมารดา ก่อนจากครรภ์ของมารดามาจากไหน มาจากตั้งปฏิสนธิวิญญาณ ก่อนตั้งปฏิสนธิวิญญาณมาจากไหน แล้วก็เอาเห็น จำ คิด รู้ นิ่งแน่นอยู่ในกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม ระลึกชาติหนหลังถอยหลังสืบต่อเข้าไป ตั้งแต่ชาติหนึ่ง สองชาติ จนกระทั่งถึงร้อยชาติพันชาติเป็นต้น ว่าชาตินั้นเราได้เกิดเป็นอย่างนั้น ๆ มีสุข มีทุกข์ เป็นอย่างนั้น ๆ มั่งมีบริบูรณ์เป็นอย่างนั้นหรือขัดสนจนยากกันดารอย่างนั้น ๆ เป็นต้น ระลึกให้รู้ความเป็นไปและรู้สุขทุกข์ไปทุก ๆ ชาติ แม้จะระลึกชาติของคนอื่นก็ระลึกเช่นเดียวกันดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเหมือนกันทุกประการ (๒) **จุตูปปาตญาณ** รู้จักกำหนดจุติและปฏิสนธิของคนอื่น คือระลึกชาติของคนอื่นได้เช่นเดียวกับตนเหมือนกับคนที่ยืนอยู่บนฝั่งเห็นคนดำน้ำจากที่นี่ไปโผล่ที่โน้น กิริยาที่ให้ระลึกชาติทั้งของตนและของคนอื่น เช่นนี้ ก็เพื่อจะให้เกิดธรรมสังเวชสลดใจว่า เราเวียนตายเวียนเกิดอยู่ในภพไม่มีที่สิ้นสุด ไปนรกบ้าง ไปสวรรค์บ้าง เป็นสุข

บ้าง เป็นทุกข์บ้าง เปลี่ยนแปลงไปต่าง ๆ น่าเบื่อหน่ายยิ่งนัก ต้องทิ้งสมบัติพัสถาน บุตรภรรยา หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามเครื่องล่อเครื่องหลง ดุจดังว่าความฝัน เอาเป็นของเที่ยงแท้แน่นอนไม่ได้ เป็นอย่างนี้เหมือนกันทั้งตัวเราและสัตว์อื่น ๆ ก็เหมือนกันเช่นเดียวกันทุก ๆ รูปนาม แล้วยก **วิปัสสนาญาณ ๑๐ ประการ** ขึ้นพิจารณาทั้งของตนและของสัตว์อื่น ๆ ทบไปทวนมา ทับทวีให้มาก ๆ ขึ้นจนใจของเราเกิดธรรมสังเวชสลด จิตคิดเบื่อหน่ายในสังขารและรูปนาม **เป็นสังขารุเปกขาญาณ** เพิกเฉยในสังขาร สิ้นรักสิ้นใคร่ สิ้นอาลัยในสังขาร อยากจะไปเสียให้พ้น เหมือนดังนกที่ติดอยู่ในกรง หรือปลาที่ติดกับเบ็ด อยากจะให้หลุดพ้นไปเสียเช่นนี้แล้ว จงยกจิตนั้นขึ้นให้บริสุทธิ์ ใสสะอาดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง แล้วน้อมไปเพื่อ (๓) **อาสวักขยญาณ** ทำซึ่งอาสวะกิเลสให้สิ้นเชื้อไม่เหลือเศษ ซึ่งเรียกว่า **ขีณาสโว** ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว เพราะการน้อมนำเอาญาณทั้ง ๒ เบื้องต้นนั้นมาพิจารณาคือ **ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ** และ **จุตูปปาตญาณ** นั้น ๆ มาเป็นอุปการะในการทำอาสวะให้สิ้นไป

๒๔. วิธีทดลองจิตว่าอาสวะจะสิ้นเพียงไหน

การสอบสวนว่าจิตมีอาสวะสิ้นเพียงไหนนั้นมีหลายวิธี คือ

๑. จงยกเอากามคุณ ๕ ในมนุษย์มาถามจิตดูก่อนว่าท่านปรารถนาอยากได้หรือไม่ ? ถ้ายังอยากได้ก็เรียกว่ายังมีรสมีชาติอยู่ในกาม ถ้าไม่อยากได้ก็เรียกว่าสิ้น

ถ้ากามคุณในมนุษย์ไม่อยากได้ ในทิพย์อยากได้หรือไม่ ? ถ้าไม่อยากได้ทั้งมนุษย์และทิพย์ จึงจะเรียกว่าสิ้นอาสวะได้จริง ถ้าอยากได้แม้แต่น้อยก็ยังเรียกว่าสิ้นอาสวะไม่ได้

๒. ลองถามภวตัณหาดูกับจิตบ้างว่า ถ้าเขาจะให้ท่านเป็นใหญ่ เป็นโต เป็นเทวดา อินทร์ พรหม บรมกษัตริย์ ท่านอยากเป็นหรือไม่ ? หรือสมบัติพัสถาน ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ที่ยังไม่มีจะมีขึ้น ท่านอยากจะได้หรือไม่ ? ถ้ายังอยากได้ก็ยังมีรสมีชาติอยู่ในภวตัณหา ต้องไม่อยากได้จึงจะสิ้นอาสวะจริง

๓. สิ่งไรที่เป็นพัสดุกาม และกิเลสกามของท่านที่ท่านชอบใจ ท่านอยากให้สิ่งนั้นมีอยู่เป็นอยู่เช่นเดิม ไม่อยากให้พลัดพรากจากไปหรือไม่ ? และสังขารร่างกายที่อยู่ที่อาศัยของท่านอยากให้สิ่งนั้นมีอยู่เป็นอยู่เหมือนเดิม ไม่อยากให้ แก่ เฒ่า ชรา ชำรุดทรุดโทรมเสื่อมสูญไปหรือไม่ ? ถ้าอยากให้มีอยู่ เป็นอยู่เช่นเดิม ก็ยังเรียกว่ายังมีรสมีชาติอยู่ในวิภวตัณหา ถ้าไม่อยากจึงจะสิ้นอาสวะจริง

๒๕. อาสวะ

สิ่งสำคัญยิ่ง คือ เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่างนี้ต้องมีอารมณ์ว่าเป็นจุดเดียวกัน หรือเป็นศูนย์เดียวกันอย่าให้แตกแยกอารมณ์กันไปคนละอย่างไม่ได้ คือเห็นอารมณ์ใด จำ คิด รู้ ก็ต้องร่วมอารมณ์นั้นอย่างละเอียด จะแยกอารมณ์อื่นไปไม่ได้ จึงได้ชื่อว่า **เอกัคคตารมณ์** ซึ่งแปลว่า รวมอารมณ์เดียวกัน

อาสวะ ๓ อย่างนั้น คือ

กามาสวะ เครื่องหมักดองสันดานสัตว์เป็นเหตุให้อยากได้กามหนึ่ง

ภวาสวะ เครื่องหมักดองสันดานสัตว์เป็นเหตุให้อยากมีอยากเป็นหนึ่ง

อวิชชาสวะ เครื่องหมักดองสันดานสัตว์เป็นเหตุทำให้มืดให้โง่เขลาหนึ่ง **อาสวะทั้ง** ๓ นี้เป็นรสเป็นชาติเจืออยู่ในเห็น จำ คิด รู้ ทั้งสิ้น เห็น จำ คิด รู้ จึงยังมีรสมีชาติอยู่ไม่จืดสนิท เมื่อใดคลายอาสวะออกเสียจากเห็น จำ คิด รู้ ได้แล้ว เมื่อนั้นเห็น จำ คิด รู้ จึงเป็นตัว **อาสวักขยญาณ** จืดสนิทไม่มีรสเปรี้ยวเค็ม และไม่มีชาติของรสต่อไป

กิเลสทั้งปวง เช่น อุปาทาน และสมุทัยเป็นต้น เป็นบ่อประชุมรวมลงอยู่ที่เห็น จำ คิด รู้ ๔ อย่างนี้ทั้งสิ้น ต้องแก้ที่เห็น จำคิดรู้นี้เอง กิเลสจึงจะดับหมด และธรรมกายจึงจะใสขยายส่วนใหญ่ออกไปได้เต็มธาตุเต็มธรรม แล้วไม่กลับมัวหมองและไม่เล็กเข้ามาอีก เพราะเบิกบานเต็มที่เหมือนดอกบัวบานแล้ว จะใสสว่างอยู่ทุกเมื่อ

การที่ท่านให้พิจารณา **ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ** และ **จุตูปปาตญาณ** พิจารณาระลึกชาติหนหลังของตนและสัตว์อื่นให้รู้จุติและปฏิสนธินั้น ความประสงค์มุ่งหมายก็เพื่อจะให้เกิดธรรมสังเวชเบื่อหน่ายที่เวียนตายและเวียนเกิด ที่เรียกว่า **ปฏิสังขานุปัสสนา-ญาณและ นิพพิทาญาณ** จะได้คลายกิเลสในเห็น จำ คิด รู้ ให้สิ้นไป เห็น จำ คิด รู้ จะได้จืดสนิทไม่มีรสไม่มีชาติต่อไป แล้วจะเพิกเฉยไม่ยินดียินร้าย ไม่เกาะเกี่ยว ไม่อินังขังขอบในสังขารต่อไป เรียกว่า **สังขารุเปกขาญาณ** จงถอนกิเลสออกจากเห็น จำ คิด รู้ โดยพิจารณาตามหลักแห่ง **วิปัสสนาญาณทั้ง** ๑๐ ประการนั้นเถิด เห็น จำ คิดรู้

อาจจะสิ้นรสสิ้นชาติจากอาสวะจิตสนิทลงได้ เป็นตัว **อาสวักขยญาณ** ขึ้น จงหมั่นพิจารณาทบไปทวนมาใน **วิปัสสนาญาณ** ๑๐ ประการนั้นให้มาก ๆ เถิด

๒๖. อนุสัย

อวิชชานุสัย กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย หุ้ม เห็น จำ คิด รู้

อวิชชานุสัย มีลักษณะสัณฐานกลมประมาณเท่าเม็ดพริกไทย มีสีดำมัว ๆ ถ้าผู้มีกิเลสมากสีดำมัวมาก ถ้าผู้มีกิเลสน้อยสีขาวเป็นฝ้าเหมือนดวงแก้วที่เป็นฝ้าหุ้มดวง**วิญญาณ**อยู่ภายนอก หนาประมาณ ๑ กระเบียด ดวงวิญญาณอยู่ภายในกระเปาะหุ้มของอวิชชาเหมือนไข่ขาวหุ้มไข่แดงอยู่

กามราคานุสัย มีลักษณะสัณฐานกลมโตประมาณเท่าลูกตาดำ สีมัว ๆ หุ้มคิดอยู่ภายนอกหนาประมาณ ๑ กระเบียด

ปฏิฆานุสัย มีลักษณะสัณฐานกลมโตประมาณเท่าลูกตาขาว สีดำมัว ๆ หุ้มธาตุ**เห็น**กับธาตุจำอยู่ภายนอกหนาประมาณ ๑ กระเบียด

ตามนัยที่กล่าวมานี้เรียกว่ากล่าวละเอียดมาหาหยาบ คือกล่าว**วิญญาณ** ย้อนมาหา**เห็น** กล่าวปลายมาหาต้น ถ้ากล่าวหยาบไปหาละเอียด ต้องกล่าวต้นไปหาปลาย คือกล่าวเห็นไปหารู้ เรียกว่ากล่าวอนุโลม อย่างก่อนเรียกว่ากล่าวเป็นปฏิโลม คือย้อนปลายไปหาต้น

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้จะเห็นชัดว่า ปฏิฆานุสัยหุ้มอยู่ชั้นนอกเหมือนลูกตาขาว กามราคานุสัยหุ้มอยู่ชั้นกลางเหมือนลูกตาดำ อวิชชานุสัยอยู่ชั้นในเหมือนแววตาดำ

กามราคานุสัย เป็นไส้กลางของปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัยเป็นไส้กลางของกามราคานุสัย เหมือนดวงตาดำเป็นไส้กลางของดวงตาขาว แววตาดำเป็นไส้กลางของลูกตาดำฉะนั้น

เมื่อเป็นไส้กันและกันเช่นนี้ อนุสัยทั้ง ๓ นี้ก็เอิบอาบซึมซาบเจือปนระคนกันเหมือนกระดาษฟางที่รองกันหลาย ๆ ชั้น เมื่อเอาน้ำราดลง น้ำก็เปียกซึมซาบตลอดถึงกันหมดทุกชั้นฉะนั้น

๒๗. ที่เกิดของเห็น จำ คิด รู้ และที่เกิดของอนุสัยทั้ง ๓

๑. **รู้** เกิดจากอากาศธาตุ ส่วนหยาบของรู้เป็นตัวและเป็นเนื้อหนังของ**อวิชชา** หุ้มรู้อยู่ชั้นที่ ๒ ออกมา

๒. **คิด** รู้ส่วนหยาบชั้นที่ ๓ ออกมาเป็นตัวและเนื้อหนังของคิด ส่วนหยาบของรู้ชั้นที่ ๔ ออกมาเป็นตัวและเนื้อหนังของ**กามราคานุสัย** หุ้มคิดอยู่ชั้นนอก

๓. **จำ** รู้ส่วนกลั่นเป็นหยาบชั้นที่ ๕ ออกมาเป็นตัวเนื้อหนังของจำ กลั่นส่วนหยาบของรู้ออกไปอีกเป็นชั้นที่ ๖ เป็นตัวและเนื้อหนังของ**ปฏิฆานุสัย** หุ้มอยู่ชั้นนอกของจำ

๔. **เห็น** รู้ส่วนกลั่นออกไปอีกเป็นส่วนหยาบชั้นที่ ๗ เป็นตัวและเนื้อหนังของเห็น ส่วนหยาบของรู้ชั้นที่ ๘ เป็นตัวและเนื้อหนังของ**ปฏิฆานุสัย** หุ้มเห็นอยู่ชั้นนอก ส่วนหยาบของรู้ชั้นที่ ๙ เป็นกายมนุษย์ หุ้มปฏิฆานุสัยเกิดเป็นร่างกายเจริญโตใหญ่ขึ้นมาเป็นลำดับ ๆ

ที่เกิดของรู้ เกิดจากกำเนิดธาตุธรรมเดิมของกายนั้น ๆ คือถ้ารู้ของกายมนุษย์ก็เกิดจากกำเนิดธาตุธรรมเดิมของมนุษย์

ถ้ารู้ของทิพย์ ของปฐมวิญญาณหยาบ ปฐมวิญญาณละเอียด ธรรมกาย และของกายละเอียดๆๆๆๆๆทุกๆ กายนั้น รู้ก็เกิดจากกำเนิดธาตุธรรมเดิมของกายนั้น ๆ ทุกกาย แต่ว่าใสบริสุทธิ์กว่ากัน เข้าไปละเอียดกว่ากัน เข้าไปเป็นลำดับ ๆ จนสุดหยาบสุดละเอียดของกาย

๒๘. วิธีถอดอนุสัย

วิธีถอด อนุสัย ๓ คือ อวิชชา กามราคะ ปฏิฆะ ออกจากกายนั้น ๆ ไปทุก ๆ กายจนสุดหยาบสุดละเอียด

อนุสัย ๓ หุ้มเห็น จำ คิด รู้ เป็นไส้กันเป็นชั้น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อที่ ๒๗ นั้น

จงถอดรู้และหุ้มของรู้ คือตัวอวิชชาออกเสียจากกายมนุษย์ เอาไปใส่กายทิพย์ รู้และหุ้มของรู้นั้นก็ละเอียดกว่าอยู่ในกายมนุษย์

ถอดรู้และหุ้มของรู้ ๆ คือตัวอวิชชานั้นเองออกจากกระเปาะกายทิพย์เอาไป ใส่กายปฐมวิญญาณหยาบ รู้และหุ้มของรู้ก็ละเอียดสะอาดกว่าอยู่ ในกายทิพย์

ถอดรู้และหุ้มของรู้ออกจากกระเปาะกายปฐมวิญญาณหยาบใส่กายปฐมวิญญาณละเอียด รู้และหุ้มของรู้ก็สะอาดละเอียดกว่าอยู่ ในกายปฐมวิญญาณหยาบ เครื่องหุ้มของรู้ใน ๓ กายที่กล่าวมาแล้วนี้เรียกว่า อวิชชาอยู่ในกายมนุษย์นั้น ถ้ากิเลสมากก็ดำมัว ถ้ากิเลสน้อยก็ขาวหลั่ว ๆ เมื่อถอดมาอยู่ ในกายปฐมวิญญาณละเอียดก็ขาวเป็นผ้าบางแต่ไม่ใส ทั้ง ๔ กายนี้ เรียกว่าอวิชชา

ถอดรู้และหุ้มของรู้ออกจากกระเปาะกายปฐมวิญญาณละเอียดไปใส่กายธรรม เมื่อถอดรู้และเครื่องหุ้มของรู้มาใส่ในกายธรรม

เครื่องหุ้มคือตัวอวิชชา **กลับเป็นตัววิชชา** รู้แจ้งรู้จริงขึ้นมาทันที คราวนี้ตัววิชชาเครื่องหุ้มนั้นก็ใสสะอาด ละเอียดบริสุทธิ์ขึ้นทันที

เมื่อถอดรู้และเครื่องหุ้มของรู้คือตัววิชชาไปใส่ในกายธรรมและกายละเอียด ๆๆๆๆๆ จนสุดหยาบสุดละเอียดของกายรู้ และเครื่องหุ้มของรู้คือวิชชาก็ใสสะอาดละเอียดบริสุทธิ์ ไม่มีราคียิ่งขึ้นไปกว่ากันเป็นชั้น ๆ เป็นลำดับทุกทีจนกายสุดหยาบสุดละเอียด

วิธีถอดรู้และเครื่องหุ้มรู้ออกจากกายมนุษย์ตลอดจนกายสุดหยาบสุดละเอียดฉันใด การถอดคิด และเครื่องหุ้มของคิด คือกามราคานุสัย และการถอดเห็น จำ และเครื่องหุ้มของเห็น จำ คือ ปฏิฆานุสัย ก็ถอดไปคราวละอย่าง ๆ เหมือนกับถอดรู้ และเครื่องหุ้มของรู้ คือ อวิชชานุสัย เช่นเดียวกัน

กามราคานุสัย เมื่อยังอยู่ในกาย ๔ กาย เบื้องต้นเรียกว่าตกอยู่ใน**สมมติ** แปลว่าตั้งเอาเอง ตั้งแต่กายธรรมไปจนกายสุดหยาบสุดละเอียด เรียกว่า**วิมุตติ** หลุดพ้นจากอาสวะกิเลส

ปฏิฆานุสัย เมื่อยังอยู่ในกาย ๔ กายเบื้องต้น เรียกว่า **โลกียศีล** ตั้งแต่กายธรรมไปเรียกว่า **อริยกันตศีล** แปลว่าศีลอันพระอริยเจ้าใคร่ยิ่งนัก เป็น **โลกุตรศีล** และเป็น**วิโมกข์** กาย ๔ กายเบื้องต้นยังข้องอยู่ในอนุสัย ๓ อย่างนั้น **ศีล สมาธิ ปัญญา** และความปฏิบัติธรรมทุกอย่างตกเป็น**โลกีย์** ตั้งแต่กายที่ ๕ คือกายธรรมไปแล้ว **ศีล สมาธิ ปัญญา** และความปฏิบัติธรรมทุกอย่างตกเป็นส่วน**โลกุตระ** ทั้งสิ้น ตั้งแต่กายธรรม คือกายที่ ๕ แล้วไปตลอดกายสุดหยาบสุดละเอียด

ละปฏิฆานุสัยได้ก็เป็นเนื้อหนังแท้จริงของ**พระวินัยปิฎก**

ละกามราคานุสัยได้ก็เป็นเนื้อหนังที่แท้จริงของ**พระสุตตันตปิฎก**

ละอวิชชานุสัยได้ก็เป็นเนื้อหนังที่แท้จริงของ**พระปรมัตถปิฎก**

ตั้งแต่กายธรรมไป จัดเข้าในมรรค ๘ ประการดังนี้ คือ

๑. ละปฏิฆานุสัยได้แล้ว เป็น**อริยกันตศีล** และเป็น**วิโมกข์** จะกล่าววาจาก็กล่าววาจาชอบ จะทำการงานก็ทำการงานชอบ จะเลี้ยงชีวิตก็เลี้ยงชีวิตชอบ ทั้งนั้น เป็น**อธิศีล** เป็นเนื้อหนังของ**พระวินัยปิฎก** ที่แท้จริง

๒. ละกามราคานุสัยได้แล้ว เป็น**วิมุตติ** จะเพียรก็เพียรชอบ จะตั้งใจไว้ก็ตั้งใจไว้ชอบทั้งสิ้น เป็น**อธิจิต** เป็นเนื้อหนังของ **พระสุตตันตปิฎก** ที่แท้จริง

๓. ละอวิชชานุสัยได้แล้ว เป็น**วิชชา**ขึ้น จะเห็นก็เห็นชอบ จะดำริก็ดำริชอบ เป็น**อธิปัญญา** เป็นเนื้อหนังของ **พระปรมัตถปิฎก** ที่แท้จริง

เมื่อย่อความเข้าก็มีนัยเพียงเท่านี้ เมื่อคลี่ความออกไปแล้ว ก็มีนัยเป็นเอนกประการ คือ**ตั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์**

จัดเข้าในมรรคฝ่ายผิด ๘ ประการดังนี้ คือ

๑. กาย ๔ กายเบื้องต้นเมื่อเกิดปฏิฆานุสัยขึ้นแล้ว จะกล่าววาจาก็กล่าวผิด จะทำการงานก็ทำการงานผิด เลี้ยงชีวิตก็เลี้ยงผิดทั้งนั้น

๒. กาย ๔ กายเบื้องต้น เมื่อเกิดกามราคานุสัยขึ้นแล้ว จะเพียรก็เพียรผิด จะระลึกก็ระลึกผิด จะตั้งใจไว้ก็ตั้งใจไว้ผิดทั้งนั้น

๓. กาย ๔ กายเบื้องต้น เมื่อเกิดอวิชชานุสัยขึ้นแล้ว จะเห็นก็เห็นผิด จะดำริก็ดำริผิด ทั้งนั้น

๒๙. วิธีซ้อนกัน สำคัญ

คำที่เรียกว่าซ้อนกันนั้นมีมากอย่าง แต่พึงเข้าใจเป็นนัยเดียวกันทั้งหมดว่า ซ้อนก็คือซ้อนทับทวีกันอยู่ที่เดียวนั้นเอง สมมติว่าเอามาซ้อนกันที่ปลายเข็ม จะกี่หมื่น กี่แสน กี่ล้านโกฏิปฏิโกฏิก็ตาม ก็คงเอาซ้อนกันที่ปลายเข็มเล็กนิดหนึ่งเท่านั้น ทับทวีกันอยู่แห่งเดียวที่ปลายเข็มนั้นจนหมดสิ้น จนสุดหยาบสุดละเอียดมากน้อยเท่าไรก็ซ้อนไว้หมดที่ปลายเข็มนิดเท่านั้น

เช่นท่านกล่าวว่าเมื่อพระพุทธเจ้าจะเสด็จนิพพาน เทพยดามาประชุมกันตั้งหมื่นตั้งแสนจักรวาฬ พื้นที่เพียงเท่าปลายขนทรายเท่านั้น ก็มีเทวดาอยู่ตั้งหมื่นแสนองค์ นี่ก็เช่นเดียวกันกับซ้อนทับทวีที่ปลายเข็มนิดเดียวเท่านั้นได้ตั้งแสนโกฏิปฏิโกฏิ ซ้อนมีหลายอย่างคือ

(๑) ซ้อนกาย

(๒) ซ้อน เห็น จำ คิด รู้

(๓) ซ้อนกำเนิดธาตุธรรมเดิม

(๔) ซ้อนศูนย์

(๕) ซ้อนขันธ์ ๕

(๖) ซ้อนอินทรีย์ ๒๒

(๗) ซ้อนรู้ และอวิชชานุสัยหุ้มรู้ จนสุดหยาบสุดละเอียด

(๘) ซ้อนคิด และกามราคานุสัยหุ้มคิด จนสุดหยาบสุดละเอียด

(๙) ซ้อน เห็น จำ และปฏิฆานุสัยหุ้ม เห็น จำ จนสุดหยาบสุดละเอียด และการซ้อนอย่างอื่น ๆ อีกที่ไม่ได้ยกมากล่าวไว้ในที่นี้ ก็ซ้อนอยู่ที่เดียวไปจนสุดหยาบสุดละเอียดตั้งแสนโกฏิปฏิโกฏิ ก็ซ้อนอยู่ที่เดียวเหมือนดังซ้อนที่ปลายเข็มตามนัยที่อธิบายมาแล้วแต่ข้างต้นนั้นทุกประการไปจนสุดหยาบสุดละเอียดทับทวีไม่ถอยหลังกลับ

คำที่เรียกว่าไส้ คำว่าไส้นั้นหมายถึงกลางของสิ่งนั้น ตัวอย่างเช่นปลายเข็มก็มีไส้กลางของปลายเข็มนั้น หรือกำเนิดธาตุธรรมเดิมมีสัณฐานกลม ที่กลางกลมนั้นก็มีไส้อยู่กลางเช่นเดียวกันกับปลายเข็ม สรุปความว่าสภาพทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีไส้กลาง ทั้งนั้นไม่ว่าจะเล็กจะใหญ่เท่าไร

ที่ท่านกล่าวว่า กลางของกลาง กลางของกลาง กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ๆ และซ้าย ขวา หน้า หลัง นอกใน ไม่ให้ไปนั้น ก็หมายถึงว่าให้เข้าไปในไส้ของไส้ ไส้ของไส้ ไส้ของไส้ ๆ ๆ ๆ ๆ เข้าไปทุกทีๆ จนสุดหยาบสุดละเอียด และละเอียดเข้าไปทุกทีจนไม่มีที่สิ้นสุด

๓๐. ธาตุธรรมเป็น ธาตุธรรมตาย

ธาตุธรรมเป็นก็ดี ธาตุธรรมตายก็ดี สภาพทุกสิ่งทุกอย่างก็ดี ล้วนต้องมีหยาบเป็นเบื้องต้นไปหาละเอียดเป็นเบื้องปลาย เรียกว่าสุดหยาบสุดละเอียด เช่นภพที่อยู่ของสัตว์ ก็มีสุดหยาบสุดละเอียดเหมือนกัน คือโลกันต์นรก เป็นสุดหยาบ ภพนรกละเอียดกว่าภพ

โลกันต์ ภพสัตว์เดียรัจฉาน อสุรกาย เปรต ละเอียดกว่าภพนรก ภพมนุษย์ ละเอียดกว่าภพเดียรัจฉาน อสุรกาย เปรต สวรรค์ ๖ ชั้น ละเอียดกว่าภพมนุษย์ ภพรูปพรหม ละเอียดกว่าสวรรค์ ๖ ชั้น ภพอรูปพรหมละเอียดกว่ารูปพรหม ภพนิพพานละเอียดกว่าภพอรูปพรหม

กายทุก ๆ กาย ย่อมมีภพเป็นที่รองรับสำหรับอยู่ทุกกาย หยาบเข้าไปเท่าไรและละเอียดเข้าไปเท่าไร ก็มีภพหยาบภพละเอียด ซึ่งเป็นธาตุธรรมตาย สำหรับรองรับธาตุธรรมเป็น คือ กายเข้าไปเท่านั้นเหมือนขันกับพานต้องมีรองรับคู่กันไปเท่านั้น ตามความจริงต้องเป็นของคู่กันโดยแท้

กายมนุษย์ ก็มีกายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด กายธรรม กายละเอียด ๆๆๆๆๆ ของมนุษย์ไปจนสุดหยาบสุดละเอียดทุก ๆ กาย จนสุดหยาบสุดละเอียดก็มีภพสำหรับรองรับทุก ๆ กาย และกายมนุษย์ที่หยาบขึ้นไปทุกที ๆ หยาบใหญ่โตจนถึงเส้นขนของมนุษย์ที่หยาบนั้นเส้นเดียวเท่านั้นเอามาจิ้มลงในจักรวาลนี้ก็เต็มจักรวาฬมนุษย์ ที่หยาบขึ้นไปใหญ่โตขึ้นไปทุกที ๆ เช่นนี้ ก็มีภพสำหรับรองรับเป็นที่อยู่ของมนุษย์เหล่านั้นทุก ๆ กายเหมือนกัน เพราะเมื่อมีกายเป็นส่วนธาตุธรรมเป็นแล้ว ธาตุธรรมตายคือภพซึ่งเป็นส่วนจะต้องมีรองรับธาตุธรรมเป็นก็ต้องมีอยู่เอง

กายทิพย์ก็มีกายปฐมวิญญาณหยาบของทิพย์ กายปฐมวิญญาณละเอียดของทิพย์ กายธรรมของทิพย์ กายละเอียด ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ของทิพย์ไปจนสุดหยาบสุดละเอียดของทิพย์ และมีภพสำหรับรองรับของทิพย์ต่างออกไปจากของมนุษย์ ไม่เหมือนของมนุษย์ เป็นลำดับไปทุก ๆ กายจนกายสุดหยาบสุดละเอียดของทิพย์

กายปฐมวิญญาณหยาบ ก็มีกายละเอียดของปฐมวิญญาณหยาบ กายธรรมของปฐมวิญญาณหยาบ และกายละเอียด ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ของปฐมวิญญาณหยาบ ไปจนสุดหยาบสุดละเอียดของปฐมวิญญาณหยาบ และมีภพสำหรับรองรับเป็นที่อยู่ของกาย ต่างหากออกไปจากกายมนุษย์ กายทิพย์เป็นลำดับไปทุก ๆ กาย จนสุดหยาบสุดละเอียดของกายปฐมวิญญาณหยาบเหมือนกัน

กายปฐมวิญญาณละเอียด ก็มีกายธรรมของกายปฐมวิญญาณละเอียด และกายละเอียด ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ของกายปฐมวิญญาณละเอียด ไปจนสุดหยาบสุดละเอียดของกายปฐมวิญญาณละเอียด และมีภพเป็นที่รองรับของกายต่างหากออกไปจากกายมนุษย์ กายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายธรรม เป็นลำดับไปทุก ๆ กายจนสุดหยาบสุดละเอียดของกายปฐมวิญญาณละเอียด

กายธรรม ก็มีกายละเอียดของกายธรรม และกายละเอียดๆๆๆๆ ของกายธรรม ไปจนสุดหยาบสุดละเอียดของกายธรรม และมีภพเป็นที่อยู่รองรับของกายต่างหากออกไปจากกายมนุษย์ กายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียดเป็นลำดับไปทุก ๆ กายจนสุดหยาบสุดละเอียดของกายธรรม

ส่วนกายละเลียด ละเอียด ละเอียด ละเอียด ละเอียด ละเอียด ๆ เข้าไปทุก ๆ กายนั้น กายหนึ่ง ๆ ก็มีกายเป็นลำดับ ๆ ไปจนสุดหยาบสุดละเอียดของกายหนึ่ง ๆ ต่างหากออกไปจากกายละเอียดข้างหลัง ๆ เป็นลำดับไปทุก ๆ กายจนสุดหยาบสุดละเอียดของกายละเอียดกายหนึ่ง ๆ

ทำไปเช่นนี้ตามลำดับกาย ทำไปทีละกาย ๆ ทำไปจนสุดกายหยาบกายละเอียดจนไม่มีที่สิ้นสุด ตามนัยที่กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่ากายก็ไม่มีที่สิ้นสุด ภพอันเป็นที่อยู่รองรับของกายก็ไม่มีที่สิ้นสุดเหมือนกัน ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ ท่านเรียกว่า **พิสดารกาย พิสดารภพ** ถ้ากล่าวเฉพาะกายมนุษย์ตลอดไปจนสุดหยาบสุดละเอียดของกายมนุษย์ คือกล่าวกายมนุษย์ กายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด กายธรรมและกายละเอียด ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ไปจนสุดกายหยาบกายละเอียดเฉพาะของมนุษย์เท่านั้น ท่านเรียกว่ากล่าวอย่างย่อ ๆ คือ**ย่อกาย ย่อภพ** และกล่าวย่อลงมาตามลำดับกันเรื่อย

๓๑. สมบัติ ๓ ประการ คือมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ

สมบัติ ๓ ประการนี้เป็นสิ่งที่ใคร ๆ ก็อยากได้ยิ่งนัก เพราะอำนวยความสุขให้สมใจนึกหวังทุกอย่าง ฉะนั้น มนุษย์เราทำบุญกุศลต่าง ๆ จึงได้ตั้งใจปณิธานความปรารถนากันนักว่าขอให้ได้สมบัติ ๓ ประการนี้ คือ สมบัติมนุษย์ สมบัติสวรรค์ สมบัตินิพพาน

สมบัติมนุษย์คืออะไร ? ก็คือ ๑. แก้วจุลจักร ๒. แก้วมหาจักร ๓. แก้วบรมจักร

สมบัติสวรรค์คืออะไร ? ก็คือ ๑. แก้วจุลทิพย์จักร ๒. แก้วมหาทิพย์จักร ๓. แก้วบรมทิพย์จักร

สมบัตินิพพานคืออะไร ? ก็คือ ๑. แก้วจุลพุทธจักร ๒. แก้วมหาพุทธจักร ๓. แก้วบรมพุทธจักร

สมบัติทั้ง ๓ ประการนี้แหละเป็นยอดสมบัติทั้งปวง

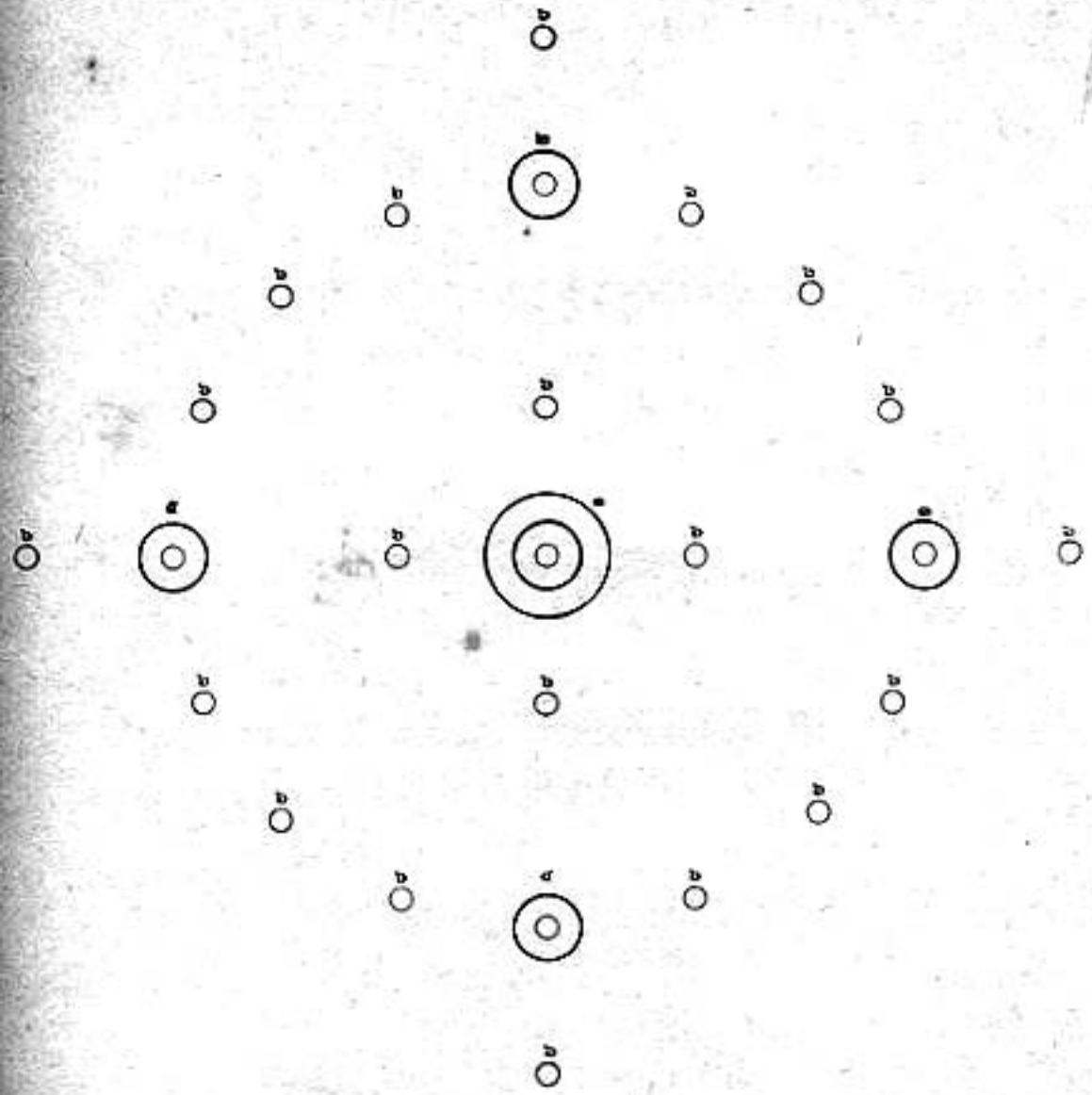

แผนที่มงคลจักรวาฬ

๓๒. แผนที่มงคลจักรวาล

แผนที่มงคลจักรวาลนี้ประกอบด้วย

๑. จุดกลางใหญ่ คือเขาพระสุเมรุสูง ๘๔,๐๐๐ โยชน์ กว้าง ๘๔,๐๐๐ โยชน์

๒. ทวีปใหญ่ด้านหน้า เขาพระสุเมรุกว้าง ๒,๗๔๐,๐๐๐ โยชน์

๓. ทวีปใหญ่ด้านใต้เขาพระสุเมรุกว้าง ๒,๗๔๐,๐๐๐ โยชน์

๔. ทวีปใหญ่ด้านหลังเขาพระสุเมรุกว้าง ๒,๗๔๐,๐๐๐ โยชน์

๕. ทวีปใหญ่ด้านเหนือเขาพระสุเมรุกว้าง ๒,๗๔๐,๐๐๐ โยชน์

๖. จุดเล็ก ๆ นอกนั้นคือทวีปเล็กเป็นบริวารทวีปใหญ่ทั้ง ๔ ทวีป จุดเล็กด้านหนึ่งมีทวีป ๑๒๕ สี่ด้านของทวีปใหญ่เป็นทวีปเล็กบริวาร ๕๐๐ ทวีป ทวีปใหญ่ ๔ ด้าน ๆ ละ ๕๐๐ ทวีป เป็นทวีปเล็กบริวาร ๒,๐๐๐ ทวีป

๗. ทวีปเล็กบริวารนั้นทวีปหนึ่ง ๆ กว้าง ๒๗๐,๐๐๐ โยชน์

๘. ว่างระยะจากเขาพระสุเมรุไปถึงทวีปเล็กไกลกัน ๘๔,๐๐๐ โยชน์

๙. ตั้งแต่ทวีปเล็กถึงทวีปใหญ่ไกลกัน ๘๔,๐๐๐ โยชน์เท่ากันทุกทวีป

๑๐. จักรวาลนี้วัดตัดกลางเหมือนผ่าลูกมะนาวได้ ๗๐๐ อสงไขยโยชน์

๑๑. นับเขาพระสุเมรุได้ ๗๐๐ อสงไขย ๔ ด้าน คือด้านหน้า ด้านหลัง ด้านขวา ด้านซ้าย ของเขาพระสุเมรุจักรวาลนี้ได้ ๒,๘๐๐ อสงไขยเขาด้วยกัน

๑๒. เขาพระสุเมรุนั้น ตั้งอยู่ตรงกันเรียงแถวยืดยาวออกไปเป็นแนวเดียวกันทั้ง ๔ ด้าน ๆ ละแนว แนวละ ๗๐๐ อสงไขยเขา เอาเขาพระสุเมรุจักรวาลนี้เป็นหลัก

๑๓. แปลนแผนที่จักรวาลนี้ฉันใด แปลนแผนที่จักรวาลอื่นก็ดี แปลนแผนที่นิพพานก็ดี กามภพ รูปภพ อรูปภพ อบายภพ นรก โลกันต์ก็ดี ล้วนมีแปลนแผนที่เป็นแบบอย่างเดียวกันหมด ไม่มีผิดแปลกจากกันเลย เพราะพระนิพพานเป็นผู้สร้างแปลนแผนที่ขึ้นเองทั้งนั้น จึงเหมือนกันหมดทุกประการ

๑๔. ขอบจักรวาลหนึ่ง ๆ นั้นมีภูเขาล้อมรอบเป็นขอบเขตจักรวาลหนึ่ง ๆ นั้นตั้งอยู่ใกล้กันบ้าง ไกลกันบ้าง ว่างจักรวาลหนึ่ง ๆ นั้นมีอากาศเป็นหมอกเต็มไปทั้งนั้น

๑๕. จักรวาลหนึ่ง ๆ นั้นก็มีมนุษย์ สวรรค์ นิพพาน กามภพ รูปภพ อรูปภพ อบายภพ นรก โลกันต์ มีพระพุทธเจ้ามาตรัสสั่งสอนเวนัยสัตว์ให้ไปสวรรค์ นิพพานได้เหมือนดังในจักรวาลของเรานี้เหมือนกันทุกประการ

๓๓. ดูสัณฐานนิพพาน, ภพ ๓, โลกันต์ ในจักรวาล

จักรวาลนี้มีสัณฐานกลม มีภูเขาเป็นเขตล้อมรอบ ภายในจักรวาลมีนิพพานอยู่ส่วนเบื้องบน เบื้องกลางคือภพ ๓ เบื้องต่ำคือภพโลกันต์เป็นราก

นิพพานปรุงแต่งขึ้นด้วยธาตุธรรมแก้วกายสิทธิ์ ใสสว่างบริสุทธิ์ไปด้วยแก้วกายสิทธิ์ พื้นและอากาศเบื้องบน และข้างซ้ายขวา ภายในนิพพานนั้นสำเร็จไปด้วยแก้วกายสิทธิ์ทั้งนั้น นิพพาน

มีลักษณะสัณฐานกลมดังลูกกระสุน รอบนอกก้อนกลมนั้นเป็นอากาศว่างสะอาดและละเอียดบริสุทธิ์ ก้อนกลมนั้นลอยอยู่กับอากาศ มีอากาศที่สะอาดละเอียดรองรับอยู่ ภายในก้อนกลมนั้นเป็นเมืองนิพพาน เป็นที่เสด็จอยู่ของพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ขีณาสพทั้งหลายมากกว่าเม็ดทรายในท้องพระมหาสมุทรทั้ง ๔ พื้นว่างและอากาศเป็นพื้นเบื้องบน และอากาศที่เป็นพื้นข้างขวา ข้างซ้ายภายในก้อนกลมนั้นสำเร็จไปด้วยแก้วกายสิทธิ์ทั้งนั้น มีพระพุทธเจ้านั่งเป็นแถวเรียงกันไปสุดหูสุดตาจะนับประมาณมิได้ มีขนาดองศาเท่า ๆ กัน เกษดอกบัวตูมเป็นแก้วขาว หน้าตักกว้าง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เท่านั้น ที่เป็นพระพุทธเจ้าเนื้อแก้วก็ใสสะอาด เนื้อแก้วละเอียดมีน้ำดี เป็นเพชรชั้นที่หนึ่ง มีแก้วอ่อนกว่ากันเป็นชั้น ๆ ที่เป็นพระสาวกและเป็นพระสาวิกา เนื้อแก้วก็ใสละเอียดลดลงมากกว่าพระพุทธเจ้า เป็นเพชรน้ำที่รอง ๆ กันลงมา และมีแก่อ่อนกว่ากันเป็นชั้น ๆ ตามบารมีแก่อ่อนกว่ากัน หรือตามธาตุอ่อนธาตุแก่กว่ากัน

ดูภพ ๓ คือ อรูปภพ รูปภพ กามภพ มีอรูปภพเป็นสุดเบื้องบน มีเวจีนรกเป็นที่สุดเบื้องล่างของภพ ๓, อรูปภพตั้งลอยอยู่บนอากาศ ปรุงแต่งขึ้นด้วยธาตุธรรมเป็นแก้วกายสิทธิ์เหมือนกัน แต่หยาบกว่าชั้นนิพพานลงมา ตามชั้นพื้นเบื้องล่างและอากาศเบื้องบน และเบื้องขวา เบื้องซ้ายของอรูปภพนั้นสำเร็จด้วยแก้วกายสิทธิ์ แต่หยาบกว่าชั้นนิพพานมาก

ดูอรูปพรหมนั้น เป็นรูปอยู่ภายในดวงแก้วหน้าตักกว้าง ๑ คืบ สูง ๑ ศอก นั่งอยู่ภายในดวงแก้วกลม ๆ หุ้มห่ออยู่ ตั้งเป็นแถวเป็นแนวเรียงรายไปสุดหูสุดตาเต็มไปหมด

อรูปพรหมอีก ๓ ชั้นต่ำลงมานั้น ก็เช่นเดียวกันกับชั้นบน ต่างแต่หยาบกว่ากันลงมาเป็นชั้น ๆ ทุกที คืออรูปพรหมชั้นอากิญจัญญายตนะ หยาบกว่าชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะ, อรูปพรหมชั้นวิญญาณัญจายตนะ หยาบกว่าอรูปพรหมชั้นอากิญจัญญายตนะ, อรูปพรหมชั้นอากาสานัญจายตนะ หยาบกว่าชั้นวิญญาณัญจายตนะ.

ดูชั้นอรูปภพแล้ว ดูชั้นรูปภพลงไปเป็นลำดับตั้งแต่ชั้นพรหม ๑๖ชั้นลงไปจนสวรรค์ ๖ ชั้น และชั้นมนุษย์ ชั้นอบายภูมิ ๔ ชั้นอเวจีเป็นที่สุดของภพ๓ ดูชั้นภพ๓เสร็จแล้ว ดูภพโลกันต์ต่อไปจนตลอด

๓๔. ภพน้อย ภพใหญ่

ภพน้อย, ภพใหญ่, นิพพาน, ภพ๓, โลกันต์, กาย, ตลอดถึงธาตุธรรมอื่น ๆ อีก มีสุดหยาบสุดละเอียดทั้งนั้น

ที่เรียกว่าภพน้อยภพใหญ่นั้น ต่างกันคือภพน้อยนั้น หมายถึงภพที่มนุษย์ตัวเล็กอยู่ เช่นภพที่เราอยู่บัดนี้เรียกว่าภพน้อย เป็นที่อยู่ของมนุษย์กายเล็ก ตั้งแต่กายมนุษย์เรานี้เป็นต้นลงไปหาสุดละเอียดเรียกว่ามนุษย์ภพน้อยทั้งสิ้น

ตั้งแต่กายมนุษย์เรานี้ขึ้นไปใหญ่ขึ้นไปทุกที ๆ จนขนของมนุษย์ใหญ่นั้น เส้นหนึ่งเอามาใส่ลงในจักรวาลนี้ก็เต็มเส้นเดียว ภพที่เป็นที่อยู่ของกายมนุษย์เหล่านั้น นับแต่กายมนุษย์เรานี้ขึ้นไปเป็นลำดับใหญ่ขึ้นไปทุกที ๆ เรียกว่าภพใหญ่ทั้งสิ้น รวมความว่าเอากายมนุษย์เรานี้เป็นเกณฑ์ นับลงไปหาละเอียดเรียกว่าภพน้อย ถ้านับขึ้นไปหาหยาบเรียกว่าภพใหญ่

ทั้งภพน้อยและภพใหญ่ ก็มีนิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายมนุษย์ คือมีนิพพานเป็นยอด มีภพ ๓ เป็นลำต้น มีโลกันต์เป็นรากแก้ว มีกายมนุษย์เป็นผู้อยู่อาศัย

๓๕. วิธีทำวิชชาซึ่งจะระเบิดไม่แตก

คือเอาภพน้อย ภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายมนุษย์ภพน้อย กายมนุษย์ภพใหญ่ กายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด กายธรรม ทั้งภพน้อยทั้งภพใหญ่ทุก ๆ กาย ทำไปจนสุดหยาบสุดละเอียดทุก ๆ อย่าง คือสุดหยาบสุดละเอียดของภพน้อย ภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กาย ทั้งภพน้อยและภพใหญ่ ทำไปจนสุดหยาบสุดละเอียดทุก ๆ อย่างแล้ว **ประมวลเอาสุดหยาบสุดละเอียดของภพน้อย ภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กายในภพน้อยและภพใหญ่ทั้งสิ้นเหล่านั้นประมวลย่อรวมกันเข้าเป็นก้อนเดียวทั้งหมด แล้วเอาก้อน ๆ เดียวที่รวมเข้าไว้ทั้งสิ้นนั้นซ้อน สับกายมนุษย์คนนี้คือตัวเรานี้เอง ซ้อนไปสับไปจนสุดหยาบสุดละเอียด** วิธีนี้คือหยาบไว้นอกละเอียดอยู่ข้างใน แล้วสับย้อนปลายเข้าไปจนสุดหยาบ วิธีสับนี้คือเอาละเอียดหุ้มอยู่นอก เอากายหยาบไว้ข้างใน **ซ้อนไปสับไปหลาย ๆ ครั้งหลาย ๆ หนจนกายมนุษกับก้อนใสนั้นเข้าสนิทเป็นเนื้อเดียวกันใสสะอาดบริสุทธิ์ดีแล้ว** กายมนุษย์ก็แข็งแรงแน่นหนาทนทานระเบิดไม่แตก ทำวิชชาได้สะดวกไม่ขัดขวางเพราะระเบิดไม่แตก ภพที่เราอยู่นี้เรียกว่าภพน้อย ในภพมีนิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กายอย่างไร ภพน้อย ภพใหญ่อื่น ๆ นอกจากนี้

ก็มีเหมือนกัน ต่างกันแต่ถ้าภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กายก็ใหญ่ไปตามกัน ถ้าภพเล็กนิพพานภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กายก็เล็กลงตามกันเป็นลำดับ ๆ

๓๖. วิธีดูภพน้อย ภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กายจนสุดหยาบสุดละเอียด

ถ้าจะดูอะไรก็จงดูในศูนย์กำเนิดเดิมของมนุษย์คนนี้ก่อน ครั้นเห็นสิ่งนั้นแล้ว ถ้าต้องการจะดูต่อสิ่งนั้นเข้าไปอีก ก็จงดูในศูนย์กลางกำเนิดของสิ่งนั้นเข้าไป จะเห็นสิ่งนั้นมีซ้อนอยู่ชั้นในอีก ถ้าต้องการดูเข้าไปอีก ก็จงดูที่ศูนย์ของสิ่งที่เกิดใหม่นั้นอีก จะเห็นมีสิ่งนั้นซ้อนอยู่ข้างในอีก ดูที่ศูนย์กลางของสิ่งที่เกิดใหม่นั้นอีก ก็จะเห็นสิ่งที่มีสิ่งนั้นซ้อนอยู่ข้างในอีก

ดูเรื่อยเข้าไปทุกที ๆ ดูที่ศูนย์ของสิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่นั้น เพราะสิ่งที่เกิดมาเป็นมาทุกสิ่งจะต้องมีศูนย์กลางกำเนิดติดมาด้วยทุกสิ่ง เว้นเสียไม่ได้ ต้องมีทั้งนั้น และศูนย์กลางของสิ่งอะไรก็ต้องอยู่ตรงศูนย์เดิมของสิ่งนั้นทั้งสิ้น จะมีสุดหยาบสุดละเอียดซ้อนอยู่กี่ร้อย กี่พัน กี่หมื่น กี่แสนล้านโกฏิก็ตาม ศูนย์กลางต้องตรงกันหมดทั้งสิ้น เหมือนดังรูสตางค์แดง จะเอาเรียงร้อยเข้าด้วยกันมากเท่าไรก็ตาม รูกลางของสตางค์แดงนั้นย่อมต้องตรงกันหมดทุกอันสตางค์

ฉะนั้น ถ้าจะดูภพน้อย ก็ดูในศูนย์กำเนิดเดิมของมนุษย์คนนี้ก่อน เมื่อเห็นภพน้อยแล้ว ต้องการจะดูภพน้อยอีก ก็จงดูในศูนย์กลางของภพน้อยที่เกิดขึ้นนั้นเถิด จะเห็นภพน้อยที่ ๒ เกิดขึ้นอีก เห็นภพน้อยที่ ๒ แล้ว จะดูพบน้อยที่ ๓ ก็จงดูในศูนย์กลางภพน้อย

ที่ ๒ นั้นเถิด ถ้าเห็นภพน้อยที่ ๓ แล้ว จะดูภพน้อยที่ ๔ อีก ก็จงดูในศูนย์กลางภพน้อยที่ ๓ ที่เกิดขึ้นนั้นเถิด ถ้าเห็นภพน้อยที่ ๔ แล้ว จะดูภพน้อยที่ ๕ อีก ก็จงดูในศูนย์กลางภพน้อยที่ ๔ ที่เกิดขึ้นนั้นเถิด ถ้าเห็นภพน้อยที่ ๕ แล้ว จะดูภพน้อยที่ ๖ อีก ก็จงดูในศูนย์กลางภพน้อยที่ ๕ ที่เกิดขึ้นใหม่นั้นเถิด ดูเข้าไปในศูนย์กลางของภพที่เกิดขึ้นใหม่นั้นเป็นลำดับเข้าไปทุกที ๆ ไปจนสุดหยาบสุดละเอียด

วิธีดูภพน้อยตามนัยที่แสดงนี้พอเป็นตัวอย่างฉันใด วิธีดูภพใหญ่ ดูนิพพาน ดูภพ ๓ ดูโลกันต์ ดูกายทั้ง ๕ กายไปจนสุดหยาบสุดละเอียดก็มีนัยเช่นเดียวกันกับดูภพน้อยที่แสดงแบบอย่างมาแล้วต่างกันแต่จะดูอะไรก็ต้องเข้าไปดูในศูนย์ของสิ่งนั้น คือว่าถ้าจะดูภพใหญ่ก็เข้าไปดูในศูนย์กลางกำเนิดของภพใหญ่ ถ้าจะดูนิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กาย ก็เข้าไปดูในศูนย์กลางกำเนิดของนิพพาน ในศูนย์ภพ ๓ ในศูนย์โลกันต์ ในศูนย์กายทั้ง ๕ กาย แล้วก็ดูเข้าไปเป็นชั้น ๆ เป็นลำดับ ๆ ไปจนสุดหยาบสุดละเอียดของสิ่งนั้น ๆ ศูนย์ของสิ่งไรก็อยู่ตรงกันทั้งสิ้น จะมาสักกี่โกฏิกี่ล้านก็ตาม ศูนย์ของสิ่งนั้นต้องตรงกันหมดทั้งสิ้นทุกประการ

๓๗. วิธีดูภพน้อย ภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบ กายปฐมวิญญาณละเอียด กายธรรม จนสุดหยาบสุดละเอียดของพวกกายสิทธิ์

วิธีดูภพน้อย ภพใหญ่ของกายสิทธิ์ก็เช่นเดียวกับดูภพน้อยภพใหญ่ ดูนิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กาย จนสุดหยาบสุดละเอียดของมนุษย์ ตามนัยที่กล่าวมาแล้วในข้อที่ ๓๖ นั้น ต่างกัน

แต่ศูนย์กลางของสิ่งนั้น ๆ ของกายสิทธิ์ หุ้มซ้อนอยู่ในศูนย์ของสิ่งนั้น ๆ ของมนุษย์ทุกอย่างเสมอไป และมีคู่กันไปทุกอย่างคือมีศูนย์สิ่งนั้น ๆ ของมนุษย์แล้ว เปลือกหุ้มชั้นในศูนย์ ของสิ่งนั้น ๆ ก็เป็นของกายสิทธิ์เหมือนเปลือกไม้หุ้มเลี้ยงรักษาต้นไม้ให้เป็นอยู่ฉะนั้น เช่นในศูนย์กลางของภพ ศูนย์กลางของนิพพาน ศูนย์กลางของภพโลกันต์ ศูนย์กลางของกาย ดูเข้าไปในศูนย์กลางนั้นก็เห็นภพ เห็นนิพพาน เห็นโลกันต์ เห็นกายนั้น ๆ นี่ดูส่วนของมนุษย์

ส่วนของกายสิทธิ์นั้นเหมือนเปลือกหุ้มอยู่ ชั้นนอกของศูนย์สิ่งนั้น ๆ คือในศูนย์ของศูนย์ภพ ของศูนย์นิพพาน ในศูนย์ของภพ ๓ ในศูนย์ของโลกันต์ ในศูนย์ของกายนั้น นี่ดูส่วนของกายสิทธิ์ แต่คงมีคู่กันไปทุกอย่าง ส่วนนอกเป็นของมนุษย์ ส่วนในซ้อนอยู่ข้างในเป็นของกายสิทธิ์ เช่นภพนอกเป็นภพของมนุษย์ ภพที่ซ้อนอยู่ชั้นในเป็นภพของกายสิทธิ์ มีเปลือกส่วนหนึ่ง มีเนื้อในส่วนหนึ่งหุ้มซ้อนกันอยู่ มีคู่กันไปเช่นนี้ทุกสิ่งทุกอย่างตลอดไปจนสุดหยาบสุดละเอียดเหมือนของกายมนุษย์เหมือนกัน ของมนุษย์มีสิ่งไรไปมากเท่าใด ของกายสิทธิ์ ซึ่งเรียกว่าผู้เลี้ยงมนุษย์ ก็มีไปเท่าจำนวนของมนุษย์คู่กันไปเท่านั้นเหมือนกัน เพราะกายสิทธิ์เลี้ยงรักษา ที่กายสิทธิ์นั้นคือได้แก่ จักรแก้ว ๓ จำพวก คือ

๑. **จุลจักร** มีฤทธิ์และมีอำนาจเดชาศักดานุภาพอย่างต่ำ มีแก้วกายสิทธิ์เป็นบริวารเอนกอนันตังเป็นคนรับใช้สอยของแก้วมหาจักร และแก้วบรมจักร ซึ่งมีอำนาจเหนือขึ้นไป มีหน้าที่ดูแลเลี้ยงและรักษามนุษย์ให้สมบัติเกิด และให้ความสุขความเจริญแก่หมู่

มนุษย์ ป้องกันสรรพภัยอันตรายต่างๆ บันดาลให้อาหารเครื่องบริโภค และเครื่องอุปโภค เครื่องใช้สอยต่าง ๆ บังเกิดขึ้นเป็นความสุขแก่หมู่มนุษย์ แล้วคอยป้องกันพิทักษ์รักษามนุษย์ และทรัพย์สมบัติของหมู่มนุษย์ไม่ให้เป็นอันตราย

๒. **มหาจักร** มีฤทธิ์มีอำนาจมีเดชานุภาพมากกว่า สูงกว่าจุลจักร มีแก้วกายสิทธิ์ชั้นนี้เป็นบริวารเอนกอนันตัง อปริมาณัง เหลือที่จะนับจะประมาณได้ มีอำนาจเหนือจุลจักร แต่เป็นคนรับใช้สอยของแก้วบรมจักร และมีอำนาจใช้สอยแก้วจุลจักรได้พร้อมทั้งบริวารของแก้วจุลจักร เป็นผู้มีหน้าที่เลี้ยงและรักษาดูแล ให้สมบัติและความสุขความเจริญพร้อมด้วยอาหาร เครื่องอุปโภค บริโภค และเครื่องใช้สอย เครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ นานาแก่มนุษย์ ป้องกันภัยอันตราย โรคภัยไข้เจ็บต่างๆนานาไม่ให้เบียดเบียนแก่หมู่มนุษย์ คอยพิทักษ์รักษาหมู่มนุษย์ และทรัพย์สมบัติของมนุษย์ไม่ให้เป็นอันตราย เช่นเดียวกันกับแก้วจุลจักร แต่ว่าทำหน้าที่ประณีตกว่าละเอียดกว่า สูงกว่า ดียิ่งขึ้นไปกว่า ประเสริฐกว่าแก้วจุลจักร

๓. **บรมจักร** มีพระบรมเดชาศักดานุภาพและมีฤทธิ์มีอำนาจใหญ่ยิ่งสูงสุดกว่าจุลจักรและมหาจักร มีแก้วกายสิทธิ์ชั้นบรมจักรนี้เป็นบริวารเอนกอนันตัง อปริมาณัง เหลือที่จะนับประมาณได้ มีอำนาจเหนือและเป็นผู้บังคับบัญชาใช้สอย จุลจักรและมหาจักรพร้อมทั้งบริวารของจุลจักร มหาจักรนั้น เป็นผู้มีหน้าที่เลี้ยงและรักษาดูแลให้สมบัติและความสุขความเจริญ พร้อมด้วยอาหารเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องใช้สอย เครื่องอุปกรณ์ ความสุขต่าง ๆ นานา แก่

มนุษย์ ป้องกันภยันตรายโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ นานาไม่ให้เบียดเบียนหมู่มนุษย์ คอยพิทักษ์รักษาดูแลหมู่มนุษย์ และทรัพย์สมบัติของมนุษย์ไม่ให้เป็นอันตราย คอยให้ความสุข ป้องกันความทุกข์ต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่นเดียวกันกับแก้วจุลจักร และมหาจักร แต่ทว่าทำหน้าที่ประณีตกว่า อุดมกว่าสูงสุดกว่าละเอียดกว่า เลิศประเสริฐกว่ายิ่งใหญ่กว่าแก้วจุลจักร และแก้วมหาจักรทั้งสองประการนั้น

จักรทั้ง ๓ ประการนี้เป็นผู้มีหน้าที่เลี้ยงและคอยรักษามนุษย์เฉพาะภพหนึ่ง ถ้ามนุษย์ก็จักรทั้ง ๓ นี้เลี้ยงดู ด้วยสมบัติของมนุษย์ ถ้ากายทิพย์ กายปฐมวิญญาณหยาบและกายปฐมวิญญาณละเอียดก็มีจักรกายละ ๓ ๆ รักษาเลี้ยงด้วยสมบัติอันละเอียดเป็นส่วนสมบัติทิพย์ ถ้าพวกอบายภูมิ ๔ เหล่าก็เลี้ยงด้วยสมบัติอันหยาบที่สุด สรุปความว่ากายสุดหยาบสุดละเอียดของกายทุก ๆ กาย มีจักรรักษาอยู่กายละ ๓ ๆ เหมือนกันหมด แก้ว ๓ ประการเป็นผู้เลี้ยงรักษาด้วยสมบัติหยาบและละเอียดตามชั้นของกายทั่วไปทุกกายไม่มีเว้นเลย เรียกว่าสมบัติมนุษย์และสมบัติทิพย์ก็คือแก้ว ๓ ประการนี้เองเป็นผู้ให้สมบัติ

ส่วนสมบัตินิพพานนั้นก็มีแก้วกายสิทธิ์อย่างละเอียดเป็นผู้แต่งสมบัติในนิพพานอีกเหมือนกันคือ ๑. แก้วจุลพุทธจักร ๒. แก้วมหาพุทธจักร ๓. แก้วบรมพุทธจักร จักร ๓ ประการนี้ เป็นผู้แต่งสมบัติอันประณีตในส่วนนิพพาน ให้พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ขีณาสพทั้งหลายเป็นบรมสุขอยู่ด้วยทิพย์โอชารสาหารอันประณีตสุขุมซึมซาบเอิบอาบปนอยู่ในไส้ และเป็นบรมสุขอันสุขุมประณีตอยู่ด้วยคุณสมบัติในนิพพาน ซึมซาบเอิบอาบปนเป็นอยู่ใน พระองค์ละเอียดสุขุมยิ่งนัก เป็นบรมสุขแสนสุขชั่วนิรันดร์ ไม่มีกาล ไม่มี

ระหว่าง เพราะพุทธจักรทั้ง ๓ ประการนั้นเป็นผู้แต่งสมบัติในนิพพานให้เป็นบรมแสนสุข

จักรทั้ง ๑๕ ประการเหล่านี้ก็คือ

(๑) จุลจักร สำหรับกาย ๔ กาย คือ มนุษย์ ทิพย์ ปฐมวิญญาณหยาบและปฐมวิญญาณละเอียด

(๒) มหาจักร สำหรับกาย ๔ กาย คือ มนุษย์ ทิพย์ ปฐมวิญญาณหยาบและปฐมวิญญาณละเอียด

(๓) บรมจักร สำหรับกาย ๔ กาย คือ มนุษย์ ทิพย์ ปฐมวิญญาณหยาบและปฐมวิญญาณละเอียด รวมเป็น ๑๒ จักรด้วยกัน กับอีก ๓ พุทธจักร คือ

(๔) จุลพุทธจักร สำหรับพระนิพพาน

(๕) มหาพุทธจักร สำหรับพระนิพพาน

(๖) บรมพุทธจักร สำหรับพระนิพพาน รวมเป็น ๑๕ จักร

ภพหนึ่งก็มีจักร ๑๕ ประการนี้ สำหรับภพนั้นชุดหนึ่ง ภพน้อยภพใหญ่ของมนุษย์ก็ดี ของกายสิทธิ์ก็ดี มีมากเท่าไรไปจนสุดหยาบสุดละเอียดของภพ ก็มีจักร ๑๕ ประการนี้ คู่กันไปทุก ๆ ภพ ภพละ ๑๕ จักร ๆ ๆ มีเช่นเดียวกันไปทุกภพ จนตลอดภพสุดหยาบสุดละเอียด ทั้งภพของมนุษย์และภพของกายสิทธิ์ ภพของกายสิทธิ์ก็มีจักรภพละ ๑๕ จักรทุกภพน้อย ภพใหญ่ มีตลอดไปทุกภพจนสุดหยาบสุดละเอียดเหมือนภพมนุษย์อย่างเดียวกันทุกประการ

๓๘. วิธีประกอบกายมนุษย์ให้มีฤทธิ์มีเดชมาก สำหรับทำวิชชา

เมื่อตรวจดูภพน้อยใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กายไปจนสุดหยาบสุดละเอียดทุกอย่างทั้งของมนุษย์ ของผู้เลี้ยงมนุษย์

ด้วยคือของกายสิทธิ์ ทั้งสายขาวและสายกลางเสร็จแล้ว จงเอารวมกันเข้าทั้งหมดด้วยกันเป็นก้อนเดียว แล้วแยกออกเป็น ๒ ภาค คือ แยกเป็นธาตุภาคหนึ่ง ธรรมภาคหนึ่ง ธาตุเป็นกสิณ ธรรมเป็นสมาบัติ แล้วเดินสมาบัติในกสิณ ๘ เที่ยวชำระมลทินในกสิณคือสีต่าง ๆ นั้นให้หมดสิ้นไป ให้ธาตุเป็นของสะอาดขาวบริสุทธิ์ สะอาดปราศจากมลทินทั้งปวงด้วยการเดินสมาบัติ เมื่อเดินสมาบัติ ๘ เที่ยวนั้น ไม่เฉพาะภาคธาตุสะอาด ภาคธรรมก็พลอยสะอาดขาวบริสุทธิ์ดีขึ้นกว่าเก่าอีกด้วยเหมือนกัน เพราะฟอกเข้าไปเป็นชั้น ๆ

วิธีให้เดินสมาบัติในกสิณ ก็คือฟอกธาตุธรรมเข้าไปเป็นชั้นๆ นั่นเอง แล้วเอาธาตุและธรรมที่ฟอกสะอาดบริสุทธิ์แล้วนั้น มาประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษ กายมนุษย์พิเศษนี้ก็ย่อมมีฤทธิ์มีเดชมาก เพราะสุดหยาบสุดละเอียดของภพน้อย ภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ ของมนุษย์และผู้เลี้ยงมนุษย์คือกายสิทธิ์ทั้งสายขาวสายกลางมารวมเป็นกายมนุษย์พิเศษ เกิดในท้องขึ้นแล้ว ก็สั่งกายมนุษย์พิเศษนี้ผ่านเข้าไปในไส้ของภพน้อย ภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ของมนุษย์และของกายสิทธิ์ทั้งสายขาวสายกลางไปจนสุดหยาบสุดละเอียดทุกอย่างอีก แล้วรวมภพที่ผ่านไส้ทั้งหมดจนสุดหยาบสุดละเอียดนั้นเข้าไปเป็นก้อนเดียวกัน ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นอีก แล้วแยกก้อนนั้นออกเป็น ๒ ภาค ภาคธาตุเป็นกสิณ ภาคธรรมเป็นสมาบัติ แล้วเดินสมาบัติในกสิณ ๘ เที่ยวหรือกว่า ๘ เที่ยวก็ได้ คะเนเอาธาตุนั้นใสสะอาดขาวบริสุทธิ์แล้วจึงหยุดเดินสมาบัติ

แล้วเอาธาตุกับธรรมที่ฟอกสะอาดดีแล้วนั้นประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษ เกิดในท้องมารดาแล้วส่งกายมนุษย์พิเศษนี้ผ่านไป

ในไส้ของภพน้อย ภพใหญ่ นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ของมนุษย์ และของกายสิทธิ์ทั้งสายขาวสายกลางไปจนสุดหยาบสุดละเอียด ทุกอย่างเหมือนดังที่กล่าวมาแล้ว เอาสภาพเหล่านั้นมารวมกันเป็นก้อนเดียว แล้วแยกเป็นธาตุเป็นธรรม ประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์ แล้วส่งผ่านไส้เข้าไปทุกอย่าง ทำไปตามนัยที่กล่าวมาแล้วทุกอย่างนั้น ทำไปจนสุดหยาบสุดละเอียดของกายมนุษย์พิเศษนั้น

เมื่อทำตามนัยที่กล่าวมาแล้วนี้ชำนิชำนาญดีแล้ว คราวนี้เมื่อประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษอีก จงตั้งปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญาขึ้นตั้งแต่กายมนุษย์ไปจนถึงกายธรรม คือ ๔ กายข้างต้นยังไม่แท้ ต่อถึงกายธรรมจึงจะแท้ คือกายกับใจซึ่งเป็นพุทธรัตนะนั้น เป็น**ปฐมมรรค**แท้ ดวงจิตซึ่งเป็นธรรมรัตนะนั้น เป็น**มรรคจิต**แท้ ดวงวิญญาณซึ่งเป็นสังฆรัตนะนั้น เป็น**มรรคปัญญา**แท้ **โคตรภู**นั้น คือ กายธรรมนั่นเอง แต่เกิดขึ้นใหม่ใสสะอาดกว่าละเอียดกว่า เครื่อง**รองรับ** เห็น จำ คิด รู้ ขยายส่วนโตขึ้นถึง ๔ วา คือกายธรรมเครื่องรองรับ**เห็น** หน้าตักกว้าง ๔ วา **ใจ**เครื่องรองรับ**จำ** วัดตัดกลางผ่าซีกกว้าง ๔ วา **จิต**เครื่องรองรับ **คิด**วัดตัดกลาง ๔ วา **วิญญาณ**เครื่องรองรับ**รู้** วัดตัดกลางผ่าซีกกว้าง ๔ วา

โสดาปัตติมรรค ก็กายธรรมนั่นเอง แต่เกิดขึ้นใหม่อีกใสสะอาดกว่า ละเอียดกว่า ขยายส่วนเครื่องรองรับ เห็น จำ คิด รู้ โตขึ้นตั้งแต่ ๔ วา ขึ้นไป (ต่ำกว่า ๕ วาลงมา) ถ้าถึง ๕ วา เป็น**โสดาปัตติผล** กายโสดาปัตติผลเกิดขึ้นใหม่ใสกว่าละเอียดกว่ากายโสดาปัตติมรรค

สกิทาคามิบรรค ก็กายธรรมนั่นเอง แต่เกิดขึ้นใหม่อีกใสกว่าละเอียดกว่า ขยายส่วนเครื่องรองรับ เห็น จำ คิด รู้ โตขึ้น คือหน้าตักกว้าง ๕ วาขึ้นไป ใจ จิต วิญญาณ วัดตัดกลางผ่าซีกกว้าง ๕ วาขึ้นไป (ต่ำกว่า ๑๐ วาลงมา) ถ้าถึง ๑๐ วา **เป็นสกิทาคามิผล**

อนาคามิมรรคก็กายธรรมนั่นเอง แต่เกิดขึ้นใหม่อีกใสกว่าละเอียดกว่าดีกว่า เครื่องรองรับเห็น จำ คิด รู้ ใหญ่กว่าคือหน้าตักกว้าง ๑๐ วา ขึ้นไป (ต่ำกว่า ๑๕ วาลงมา) ใจ จิต วิญญาณวัดตัดกลางผ่าซีกกว้าง ๑๐ วาขึ้นไป (ต่ำกว่า ๑๕ วาลงมา) ถ้าถึง ๑๕ วา **เป็นอนาคามิผล** กายอนาคามิผลใสสะอาดกว่าละเอียดกว่ากายอนาคามิมรรค

อรหัตมรรค ก็กายธรรมนั่นเองแหละ แต่เกิดขึ้นใหม่อีก ใสกว่าละเอียดกว่า ดีกว่าขึ้นไป เครื่องรองรับ เห็น จำ คิด รู้ ก็ใหญ่กว่าคือหน้าตักกว้าง ๑๕ วาขึ้นไป (แต่ต่ำกว่า ๒๐ วาลงมา) ใจ จิต วิญญาณ วัดตัดกลางผ่าซีกกว้าง ๑๕ วาขึ้นไป (แต่ต่ำกว่า ๒๐ วาลงมา) ถ้าถึง ๒๐ วา **เป็นอรหัตผล**

กายตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ก็กายธรรมนั่นแหละ แต่ดีกว่าใสสะอาดบริสุทธิ์กว่าอรหัตผล เครื่องรองรับ เห็น จำ คิด รู้ ก็ใหญ่กว่า คือหน้าตักกว้าง ๒๐ วาขึ้นไป ใจ จิต วิญญาณ วัดตัดกลางผ่าซีกกว้างตั้งแต่ ๒๐ วาขึ้นไป เรียกว่ากายตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

เข้านิโรธ คือเอาเห็น จำ คิด รู้ เข้าไปอยู่ในศูนย์**นิพพานเป็น**ของกายธรรมที่ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น แล้วนิ่งแน่นอยู่ในไส้กลาง

ของ เห็น จำ คิด รู้ แล้วตรัสรู้ในไส้กลางของนึงแน่นนั้น แล้วดับ เห็น จำ คิด รู้ ส่วนหยาบลงไปเป็นชั้น ๆ เป็นลำดับลงไปจนสุดหยาบสุดละเอียด

ที่เรียกว่า **ตรัสรู้ในนิโรธนั้น** คือความรู้แจ้งเกิดขึ้นตามในขณะเมื่อเข้านิโรธดับ เห็น จำ คิด รู้ ส่วนหยาบลงไปเป็นชั้น ๆ เป็นลำดับลงไปจนสุดหยาบสุดละเอียด ในเมื่อเข้านิโรธนั้น รู้ในนึง นึงในรู้ไม่มีที่สิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์ คือรู้ในนิโรธ เข้านิโรธในรู้ไม่มีสิ้นสุด ไม่ถอยหลังกลับ คือนับอายุของ**ธาตุเป็นธาตุตาย**ทุกอย่างตั้งแต่ตั้งธาตุมา นับหนึ่งอสงไขยปี เป็นหนึ่งวินาที ๒ อสงไขยปีเป็น ๒ วินาที นับย้อนขึ้นไปจากเดี๋ยวนี้ จนถึงวันเดือนปีที่ตั้ง ธาตุต้นเดิมนั้น นับอายุบารมีนั้น คือนับ วัน เดือน ปี ของ**ธาตุเป็น**ทุกอย่าง ถึงแต่แรกสร้าง**บารมี**มาทุกท่าน หมดด้วยกันทั้งนั้น นับหนึ่งอสงไขยปี เป็นหนึ่งวินาที ๒ อสงไขยปีเป็น ๒ วินาที นับย้อนขึ้นไปจากเดี๋ยวนี้ กระทั่งถึงวัน เดือน ปี ที่แรกสร้างบารมีของท่านทั้งหมด ทุกสี สุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์ ทั้งหมด

ทุกสี นั้นหมายถึงกายจะเป็นสีขาว สีดำ สีแดง สีเหลือง สีหม่น สีเขียวก็นับเข้าด้วยทั้งหมด พร้อมทั้งพวกกายสิทธิ์ด้วย

ทุกสาย คือหมายถึงพวกสายขาว สายกลาง สายดำ พร้อมทั้งพวกกายสิทธิ์ของพวก ๓ สายนี้ด้วย

ทุกกายนั้น คือหมายถึงกายเล็ก กายใหญ่ กายอย่างกลาง ๆ พร้อมทั้งพวกกายสิทธิ์ของกายเหล่านั้นด้วย

ทุกองค์นั้น คือหมายถึงพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทุก ๆ นิพพาน ทั้งนิพพานภพน้อยภพใหญ่ พร้อมทั้งกายสิทธิ์ในนิพพานภพน้อยภพใหญ่ทั้งหมด

แหละหมายถึงตลอดมาจนถึงพวกชั้น กามภพ รูปภพ อรูปภพ ตลอดหมดพร้อมทั้งกายสิทธิ์ด้วย

ทุกวงศ์นั้น คือหมายถึงวงศ์สัมมาทิฏฐิ วงศ์มิจฉาทิฏฐิ วงศ์กลาง ๆ ไม่ใช่สัมมาทิฏฐิ ไม่ใช่มิจฉาทิฏฐิ พร้อมทั้ง กายสิทธิ์ทั้งหมดของวงศ์เหล่านั้นด้วย

๓๙. ต่อนิโรธ ต่อตรัสรู้ในนิโรธ ต่อเห็น จำ คิด รู้ ต่อแว่น ต่อกล้อง ต่อญาณ ต่อรู้ในนิโรธทับทวีไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุ อายุบารมีไม่มีสิ้นสุด ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์

ต่อนิโรธนั้น คือนึ่งในนึ่ง นึ่งในนึ่งไปจนสุดหยาบสุดละเอียดแล้ว ต่อนึ่งในนึ่งไปจนสุดหยาบสุดละเอียดทับทวีไปไม่สิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์

ต่อตรัสรู้ในนิโรธ คือรู้ในไส้นึ่งของนิโรธไปจนสุดหยาบสุดละเอียด ก็ต่อรู้ในไส้นึ่งของนิโรธนั้นไปอีก ทับทวีไปไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์

ต่อเห็น จำ คิด รู้ นั้นคือเอาเห็น จำ คิด รู้ ของกายนั้น ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์ ทั้งมนุษย์และผู้เลี้ยงมนุษย์พวก

กายสิทธิ์ จนกายสุดหยาบสุดละเอียด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน มาต่อเชื่อมเข้าให้สนิทติดต่อเป็น เห็น จำ คิด รู้อันเดียวกัน

ต่อแว่น ต่อกล้อง นั้น คือสิ่งไรที่ไม่เห็นหรือเห็นแต่ไม่ชัดเจน ก็ต้องเอาแว่นส่องเข้าไปจึงจะเห็นสว่างชัดเจน ถ้ายังไม่เห็นชัดเจน ก็ต้องต่อแว่นส่องต่อ ๆ เข้าไปจนสุดหยาบสุดละเอียดให้เห็นชัดเจน

ถ้าต่อแว่นยังไม่เห็นชัดเจน ก็ต้อง**ใช้กล้อง**ส่องซึ่งละเอียดกว่าแว่นส่องเข้าไป จะเห็นแจ่มใสชัดเจนกว่าแว่นมาก ส่องกล้องเข้าไปจนสุดหยาบสุดละเอียด ทับทวีไม่มีสิ้นสุดทั้งแว่นทั้งกล้อง นับอายุธาตุ อายุบารมีไม่ถ้วน

ถ้าต่อแว่นต่อกล้องไปจนสุดหยาบสุดละเอียดแล้ว ก็ยังไม่เห็นคราวนี้**จงขยายแว่นขยายกล้อง**ให้โตขึ้นแล้วส่องเข้าไปอีกจนสุดหยาบสุดละเอียด จะเห็นของสิ่งนั้นแจ่มใสสว่างชัดเจนขึ้น

ต่อญาณและ**ต่อรู้**นั้นคือ ต่อญาณต่อรู้ของกายธรรมกายในนิพพานทั้งหมด ทั้งภพน้อยภพใหญ่ ภพลับ ภพเปิดเผย นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วนไม่มีสิ้นสุด ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์ ทับทวีไม่มีสิ้นสุด

ลักษณะ**ต่อ**ทุก ๆ อย่างตามที่กล่าวมาแล้วในข้อ ๓๙ นี้**ต้องต่อในนิโรธ**คือต่อในนึ่ง นึ่งในนึ่ง นึ่งในนึ่ง ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ไปทุกอย่าง ๆ

๔๐. นิ่งในกลางรู้ กลั่นแว่น กลั่นกล้อง กลั่นญาณ กลั่นนิโรธ กลั่นตรัสรู้ในนิโรธเข้าไปในอากาศ

นิ่งในกลางรู้นั้นคือ **เข้านิโรธในไส้กลางของรู้** คำว่า "**กลั่น**" นั้นคือของเฉพาะสิ่งหนึ่ง ๆ แต่ทว่ามากมายก่ายกองจนสุดหยาบสุด

ละเอียด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่มีสิ้นสุด ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์ แล้วเอาของเฉพาะสิ่งนั้นรวมกันทั้งหมดไม่มีสิ้นสุด นั้นมารวมเข้าเป็นก้อนเดียวแล้ว "กลั่น" เป็นอย่างเดียว เช่นแว่น ก็เอาแว่นทั้งหมดมารวมกันเข้า แล้วกลั่นเป็นแว่นอันเดียวเท่านั้น กล้องก็เอากล้องทั้งหมด ญาณก็เอาญาณทั้งหมด รู้ก็เอารู้ทั้งหมด นิโรธก็เอานิโรธทั้งหมด ตรัสรู้ก็เอาตรัสรู้ทั้งหมด มากลั่นเป็นกล้อง อันเดียว กลั่นเป็นญาณอันเดียว กลั่นเป็นรู้อันเดียว กลั่นเป็นนิโรธ อันเดียว กลั่นเป็นตรัสรู้ในนิโรธอันเดียว เหมือนดังบุคคลเอาสรรพ เครื่องยาต่าง ๆ มากลั่นเข้าเป็นยาขนานเดียว หรือเอาวัตถุต่าง ๆ มา ปรุงเข้าแล้วกลั่นเป็นน้ำสุรา และกลั่นเป็นของต่าง ๆ เช่นกลั่นน้ำหอม เป็นต้น ก็เช่นเดียวกัน คือเอาของมากมารวมเข้าแล้วกลั่นเข้าเป็นของ อย่างเดียว ซึ่งละเอียดดีกว่าแจ่มใสชัดเจนกว่าเก่า ลักษณะ "กลั่น" ทุก ๆ อย่างตามที่กล่าวมาแล้วในข้อที่ ๔๐ นี้ **ต้องกลั่นเข้าไปในเหตุ อากาศ คือว่างในว่าง** ว่างในว่าง ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ทุก ๆ อย่างเป็นลำดับ กันไป

๔๑. วิธีเอาธาตุล้วน ธรรมล้วนทั้งหมด ทั้งภพน้อย ภพใหญ่ ภพลับ ภพเปิดเผย สายขาว สายกลาง ของมนุษย์ และของกายสิทธิ์ มากลั่นเป็นมนุษย์พิเศษให้มีฤทธิ์เดชมาก สำหรับทำวิชชา

ธาตุธรรมเป็นอย่างหนึ่ง ธาตุธรรมตายอย่างหนึ่ง

ธาตุธรรมเป็นนั้นคือ ได้แก่สภาพที่มีชีวิตจิตใจเป็นอยู่ได้แก่ มนุษย์และสัตว์

ส่วนธาตุธรรมตายนั้น ก็ได้แก่สภาพอันเป็นวัตถุเครื่องรองรับธาตุเป็นให้อาศัยอยู่ คือเป็นดุจดังว่าเรือนเป็นที่อยู่อาศัยของธาตุเป็นเช่นบ้านเรือนและดินฟ้าอากาศ ภพเหล่านี้เป็นเรือนเครื่องรองรับของธาตุเป็นคือมนุษย์และสัตว์เป็นต้นอยู่อาศัย

ธาตุธรรมเป็นก็มีสังขารโลก สัตว์โลก อากาศโลกอยู่อาศัย ธาตุธรรมตายก็มีสังขารโลก สัตว์โลก อากาศโลกอยู่อาศัยเช่นเดียวกัน

ประเภทกล่าวด้วยธาตุธรรม ยังมีอีกนัยหนึ่งคือ **ธาตุผสมหนึ่ง ธรรมผสมหนึ่ง** และ**ธาตุล้วน ๆ หนึ่ง ธรรมล้วน ๆ หนึ่ง**

ธาตุและธรรมผสมนั้นหมายเอาธาตุธรรมที่ผสมด้วยสิ่งอื่น ๆ แล้ว

ส่วนธาตุและธรรมล้วน ๆ นั้นหมายเอาธาตุธรรมที่ไม่ได้ผสมเป็นธาตุล้วน ๆ บริสุทธิ์ ธรรมล้วน ๆ บริสุทธิ์ไม่มีอะไรเจือปน

วิธีกลั่นกายมนุษย์พิเศษ ทำวิชชาให้มีฤทธิ์เดชมากนั้น เมื่อ**เอาธาตุและธรรมผสม** คือ ภพน้อย ภพใหญ่ ภพลับ ภพเปิดเผย นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กายจนสุดหยาบสุดละเอียดไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์ มาประกอบเข้าเป็นกายมนุษย์พิเศษ เกิดในท้องมารดาแล้วจนสุดหยาบสุดละเอียด ร้อยครั้งพันครั้งไม่มีสิ้นสุดนับไม่ถ้วนตามนัยที่กล่าวไว้แล้วในข้อที่ ๓๘ นั้น

คราวนี้จึงประกอบกายมนุษย์ทำวิชชา ใน**ธาตุล้วน ๆ** บริสุทธิ์ และ**ธรรมล้วน ๆ** บริสุทธิ์บ้าง วิธีประกอบก็เช่นเดียวกับธาตุผสม

ธรรมผสม ต่างแต่ในที่นี้เป็นธาตุล้วน ๆ ธรรมล้วน ๆ เท่านั้น คือ **เอาธาตุผสมทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว ประกอบเข้าเป็นกายมนุษย์พิเศษ** แล้วส่งผ่านไส้กลางของ**ธาตุล้วนธรรมล้วน** ของภพน้อยภพใหญ่ ภพลับ ภพเปิดเผย นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ กายทั้ง ๕ กาย จนสุดหยาบสุดละเอียดไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วนทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์ ทั้งสายขาว สายกลาง ทั้งมนุษย์และผู้เลี้ยงมนุษย์ แล้วเอามารวมเข้าเป็นก้อนเดียวกัน แล้ว**แยกเป็นธาตุล้วนธรรมล้วน ธาตุล้วนเป็นกสิณ ธรรมล้วนเป็นสมาบัติ เดินสมาบัติในกสิณ** ๘ เที่ยว ฟอกธาตุล้วนธรรมล้วนให้สะอาดลงไปเป็นชั้น ๆ แล้วประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษ ส่งผ่านไส้เข้าไปในธาตุล้วนธรรมล้วนของธาตุธรรมต่าง ๆ มีภพน้อยภพใหญ่ ภพลับ ภพเปิดเผยเป็นต้น ตามนัยที่กล่าวมาแล้วไม่มีสิ้นสุดจนสุดหยาบสุดละเอียด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ตั้งหมื่นแสนโกฏิครั้ง เหมือนดังทำในธาตุผสมธรรมผสมนั้น ทำไปจนละเอียด

ครั้นแล้วจงเอาธาตุล้วน **ธรรมล้วนประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษ** แล้วตั้งดวงปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา โคตรภู โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล อรหัตมรรค อรหัตผล ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เข้านิโรธ ตรัสรู้ในนิโรธ นิ่งในรู้ รู้ในนิ่ง ไม่มีสิ้นสุด ต่อนิโรธ ต่อตรัสรู้ในนิโรธ ต่อเห็น จำ คิด รู้ ต่อแว่น ต่อกล้อง ต่อญาณ ต่อรู้ ขยายแว่น ขยายกล้อง นิ่งในกลางรู้ กลั่นแว่น กลั่นกล้อง กลั่นญาณ กลั่นรู้ กลั่นนิโรธ กลั่นตรัสรู้ในนิโรธ เข้าไปในเหตุอากาศ

ไม่มีสิ้นสุดจนสุดหยาบสุดละเอียด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ทำไปตั้งหมื่นแสนโกฏิเที่ยว ไม่ถอยหลังกลับ จนสุดหยาบสุดละเอียดเป็นลำดับเรื่อยไป

เมื่อทำในธาตุล้วน ๆ ธรรมล้วน ๆ ตลอดจนถึงกลั่นนิโรธ กลั่นตรัสรู้ในนิโรธ ดังที่กล่าวมาแล้วนี้เสร็จแล้ว ต่อแต่นี้จึงทำใน **เหตุของธาตุล้วน เหตุของธรรมล้วน** ต่อไป คือเหตุอะไรจึงได้มาเป็นธาตุล้วนธรรมล้วน **จงเอาธาตุล้วน ธรรมล้วนตลอดจนถึงกลั่นนิโรธ กลั่นตรัสรู้ในนิโรธทั้งหมด มาประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษ** แล้วส่งผ่านไส้เข้าไปในเหตุของธาตุล้วน ธรรมล้วนของธาตุธรรมทั้งหมด มีภพน้อย ภพใหญ่เป็นต้น ไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ตั้งหมื่นแสนโกฏิเที่ยว แล้วเอามาประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษแล้ว ตั้งดวงปฐมมรรคไป ฯลฯ จนถึงกลั่นนิโรธ กลั่นตรัสรู้ในนิโรธไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วนตั้งหมื่นแสนโกฏิเที่ยว

เมื่อทำในเหตุของธาตุล้วน ธรรมล้วนเสร็จแล้ว จึงทำใน **เหตุของเหตุธาตุล้วนธรรมล้วน** ต่อไปอีก คือเหตุอะไรจึงได้มาเป็นเหตุของธาตุล้วนธรรมล้วน วิธีทำก็มีนัยเหมือนดังที่กล่าวมาแล้วนั้น แต่ **เอาเหตุของธาตุล้วนธรรมล้วนตลอดจนถึงกลั่นนิโรธ กลั่นตรัสรู้ในนิโรธทั้งหมดของเหตุธาตุล้วนธรรมล้วนนั้น มาประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษ** แล้วส่งผ่านไส้เข้าไปในเหตุของเหตุธาตุล้วนธรรมล้วนทั้งหมด มีเหตุของเหตุภพน้อย ภพใหญ่เป็นต้นไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ทำไปตั้งหมื่นแสน

โกฏิเที่ยว เสร็จแล้วเอาเหตุของเหตุธาตุล้วนธรรมล้วนเหล่านั้นมาประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษอีก แล้วตั้งดวงปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา โคตรภู โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล อรหัตมรรค อรหัตผล จนถึงกลั่นนิโรธ กลั่นตรัสรู้ในนิโรธไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ทำไปไม่ถอยหลังกลับ ตั้งหมื่นแสนโกฏิเที่ยวเสร็จแล้วจงทำเหตุในเหตุ เหตุในเหตุ เหตุในเหตุ เหตุในเหตุ เรื่อยไปไม่ถอยหลังกลับ ทำไปตามนัยที่กล่าวมาแล้วนั้นทุกประการเถิด

๔๒. วิธีเอาไม่มีเหตุ ไม่มีธาตุ ไม่มีธรรมทั้งหมด ทั้งภพน้อย ภพใหญ่ ภพลับ ภพเปิดเผย ของสายขาว สายกลาง ทั้งของมนุษย์และกายสิทธิ์ เอามากลั่นเป็นกายมนุษย์พิเศษให้มีฤทธิ์เดชมากประกอบทำวิชชา

วิธีที่กล่าวมาแล้วในข้อ ๓๘ นั้น หมายถึงธาตุและธรรมที่มีส่วนผสมเจือปนกัน ส่วนที่กล่าวมาในข้อที่ ๔๑ นั้น หมายถึงธาตุและธรรมล้วน ๆ ไม่เจือปน ในข้อที่ ๔๒ นี้จะกล่าวถึง **ความไม่มี** คือ **ธาตุก็ไม่มี ธรรมก็ไม่มี** ต่อไป แต่แรกเริ่มเดิมที **ไม่มีธาตุไม่มีธรรม เป็นเหตุเกิดขึ้นก่อน** เป็นอยู่นาน นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ต่อมานาน ๆ หนักเข้า **ความไม่มีธาตุธรรมเป็นตัวเหตุแล้วก็มีผล** คือ เกิดเป็นธาตุเป็นธรรมขึ้น ตั้งอยู่นานนับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน **ความมีธาตุมีธรรมเป็นตัวเหตุเกิดขึ้นอีก ความไม่มีธาตุไม่มีธรรม เป็นตัวผลอยู่ชั้นในอีก** คือความมีธาตุมีธรรมอยู่ชั้นกลาง ชั้นนอกไม่มีธาตุธรรมมาแต่เดิมที ชั้นใน

ไม่มีธาตุธรรมหลังจากเมื่อศูนย์สิ้นไปหมดแล้วแห่งการมีธาตุมีธรรม คือเมื่อสิ้นธาตุสิ้นธรรมแล้ว ความไม่มีธาตุไม่มีธรรม ก็มีขึ้นภายใน เล็กใหญ่ กว้าง แคบนั้น เอาธาตุและธรรมที่มีอยู่เป็นเกณฑ์ ความมีธาตุมีธรรม เล็ก ใหญ่ กว้าง แคบ รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร ความไม่มีธาตุและไม่มีธรรม ทั้งภายในและภายนอกนั้นก็เท่ากันเช่นเดียวกันทุกอย่าง ความมีธาตุมีธรรมนั้นมีสัณฐานกลมดุจดังว่าผลมะนาว ไม่มีธาตุไม่มีธรรมหุ้มอยู่ชั้นนอกนั้นอุปมาดังว่าผลมะพร้าว ความไม่มีธาตุไม่มีธรรมหุ้มอยู่ชั้นนอกคืออากาศ ผลมะพร้าวเป็นเนื้อตัวของความมีธาตุ มีธรรม ภายในเนื้อมะพร้าวเข้าไป เอาน้ำมะพร้าวออกเสียแล้วเหลือเป็นโพรงไม่มีภายใน นั่นคือไม่มีธาตุไม่มีธรรม เนื้อหนังของความมีธาตุมีธรรมหุ้มอยู่ชั้นนอก ดังเปลือกและเนื้อมะพร้าวหุ้มโพรงชั้นในไว้ฉะนั้น

ต่อแต่นี้จะกล่าว **วิธีทำวิชชาในไม่มีธาตุไม่มีธรรมต่อไป จงประกอบกายมนุษย์พิเศษขึ้นแล้วส่งเข้าผ่านไส้เข้าไปในเหตุไม่มีธาตุธรรม ของเหตุไม่มีเหตุธาตุและธรรม ในเหตุไม่มีธาตุและธรรม ของเหตุไม่มีธาตุและธรรม ๆ ๆ ๆ ๆ หนักเข้าไปไม่ถอยหลังกลับ จนสุดหยาบสุดละเอียดไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์ ทั้งมนุษย์ทั้งผู้เลี้ยงมนุษย์ ทั้งสายยาวสายกลางแล้ว ร้อยไส้พลิกเอาข้างในออกข้างนอก สะเดาะวิชชาของสายดำที่เขาทำเอิบอาบซึมซาบปนเป็นไว้นั้นให้หมดสิ้นทั้งหมดแล้ว เอามารวมกันเข้า แล้วแยกไม่มีธาตุภาคหนึ่ง ไม่มีธรรมภาคหนึ่ง**

ไม่มีธาตุเป็นกสิณ ไม่มีธรรมเป็นสมาบัติ เดินสมาบัติในกสิณ ๘ เที่ยว ฟอกชำระบริสุทธิ์สะอาดดีแล้ว **ประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษ** ส่งผ่านไส้เข้าไปในเหตุไม่มีธาตุและธรรม ของเหตุไม่มีธาตุและธรรม ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ เหมือนดังที่กล่าวมาแล้วนั้นหนักเข้าไปไม่ถอยหลังกลับ จนสุดหยาบสุดละเอียดไม่มีสิ้นสุด นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วนทั้งมนุษย์และกายสิทธิ์ ทั้งสายขาว สายกลาง แล้วร้อยไส้พลิกข้างในออกข้างนอก สะเดาะวิชชาของสายดำที่เขาทำเอิบอาบซึมซาบปนเป็นไว้นั้นหมดสิ้นแล้ว เอามารวมกันเข้าแล้วเดินสมาบัติจนบริสุทธิ์สะอาดดีแล้ว ประกอบขึ้นเป็นกายมนุษย์พิเศษ แล้วส่งผ่านไส้เข้าไปอีก ทำไปตามนัยนี้ตั้งหมื่นแสนโกฏิเที่ยว

เมื่อทำโดยนัยนี้เสร็จแล้ว ต่อนี้ไปเมื่อประกอบขึ้น เป็นกายมนุษย์พิเศษแล้ว จงตั้งดวงปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา โคตรภู โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล อรหัตมรรค อรหัตผล ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเข้านิโรธ ตรัสรู้ในนิโรธ นิ่งในรู้ รู้ในนิ่งไม่มีสิ้นสุด.... ต่อนิโรธ ต่อตรัสรู้ในนิโรธ ต่อเห็น จำ คิด รู้ ต่อแว่น ต่อกล้อง ต่อญาณ ต่อรู้.... ขยายแว่น ขยายกล้อง นิ่งในกลางรู้.... กลั่นแว่น กลั่นกล้อง กลั่นญาณ กลั่นรู้ กลั่นนิโรธ กลั่นตรัสรู้ในนิโรธ เข้าไปในเหตุไม่มีธาตุธรรมของเหตุไม่มีธาตุธรรมไม่มีสิ้นสุด จนสุดหยาบสุดละเอียดนับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ทำไปตามนัยนี้ตั้งหมื่นแสนโกฏิเที่ยวไม่ถอยหลังกลับ จนสุดหยาบสุดละเอียด

๔๓. **วิธีรู้อะไรชัด เห็นอะไรชัด จำอะไรชัด คิดอะไรชัด ที่จะแน่นอนแม่นยำจริง ๆ** ต้องทำดังนี้

ก่อนที่จะต้องการรู้หรือเห็น จำ คิด เรื่องอะไรนั้น ต้องน้อมจิตคิดถึงเรื่องนั้นเสียก่อน คือ **อธิษฐานจิต** นั่นเอง **เสร็จแล้วจึงเข้านิโรธ** คือ นิ่งในนิ่ง นิ่งในนิ่ง นิ่งในนิ่ง นิ่งในหยุด หยุดในนิ่ง ในนิ่ง ในนิ่ง ในนิ่ง ๆ ๆ ๆ ๆ หนักเข้าไปข้างในทุกที จนสุดหยาบสุดละเอียด **ต้องนิ่งที่ปลายสุดละเอียดของรู้ให้นิ่งแน่นไม่ให้รั่วได้** ถ้ายังรั่วได้ไม่แน่นอน ต้องให้หยุดนิ่งจริง ๆ จึงจะแม่นยำ ถ้าจิตยังรั่วได้เขายังหลอกได้ไม่แม่นยำ **ต้องทำจิตให้นิ่งแน่วแน่ในนิโรธจริง ๆ สิ่งที่ผุดขึ้นในนิ่ง โดยไม่ได้กระตุกจิตเลย ผุดขึ้นเองด้วยอำนาจความนิ่งในนิโรธนั่นแหละเป็นของจริง** เรียกว่า "**ตรัสรู้ในนิโรธ**" **ผุดขึ้นสว่างแจ้งแจ่มใสเหมือนเห็นด้วยตาจริง ๆ** คล้าย ๆ กับความฝันเป็นเรื่องราวไปเช่นนั้น นี่เรียกว่า ตรัสรู้ในนิโรธ ถ้ารู้ผุดเกิดขึ้น ก็เรียกว่า "**ตรัสรู้ในนิโรธ**" ถ้าเห็นผุดเกิดขึ้น ก็เรียกว่า "**ตรัสเห็นในนิโรธ**" ถ้าจำผุดเกิดขึ้น ก็เรียกว่า "**ตรัสจำในนิโรธ**" ถ้าคิดผุดเกิดขึ้น ก็เรียกว่า "**ตรัสคิดในนิโรธ**"

ถ้ารู้ผุดเกิดขึ้น ก็รู้เป็นเรื่องเป็นราวไปเหมือนความฝัน ถ้าเห็นผุดเกิดขึ้น ก็เห็นชัดเป็นชุด ๆ เป็นตอน ๆ เหมือนดังฉายหนังญี่ปุ่นเหมือนดังความฝัน **เมื่ออะไรผุดขึ้นก็ตามก็ประกอบวิชชามรรค-ผลเข้าไปอีก** ตั้งแต่ปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา โคตรภู โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล อรหัตมรรค อรหัตผล ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

เข้านิโรธ ตรัสรู้ในนิโรธ ตรัสเห็นในนิโรธ ตรัสจำในนิโรธ ตรัสคิดในนิโรธ เมื่อมีอะไรผุดเกิดขึ้นอีก ก็ประกอบวิชชามรรคผลเข้าไปอีก ตั้งแต่ปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา โคตรภู โสดา สกิทาคา อนาคา อรหัต ฯลฯ ตรัสรู้ ตรัสเห็น ตรัสจำ ตรัสคิด ในนิโรธประกอบไปเช่นนี้ ใน ในๆๆๆๆๆ เข้าไปทุกทีไม่ถอยหลังกลับ จนสุดหยาบสุดละเอียด ละเอียดเข้าไปทุกทีๆ ละเอียดเข้าไปทุกที

ที่เรียกว่า "**เข้านิโรธนั้น**" คือ **ดับหยาบไปหาละเอียดนั่นเอง ถ้ายิ่งเข้าในนิโรธตั้ง ๗ วันก็ยิ่งละเอียดหนักเข้าทุกที**

เอาเห็น จำ คิด รู้ ของมนุษย์ผู้เลี้ยงมนุษย์ของสายยาว สายกลาง ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกองค์ ทุกวงศ์ ทั้งภพน้อย ภพใหญ่ ทั้งนิพพานลับ นิพพานเปิดเผย ทั่วกันหมด บาซ้อนกันเชื่อมกันเข้าให้สนิท แล้วเข้านิโรธ ชั่วนาทีเดียวเท่านั้น ปีผลยิ่งใหญ่กว่า ๗ วันนั้นอีก

๔๔. เหตุไรธาตุธรรมเดิมจึงเล็กนิดเดียวเท่านั้น ภพน้อย ภพใหญ่ ภพลับ ภพเปิดเผย นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ และอะไรสาระพัดทุกอย่างของมนุษย์ ของผู้เลี้ยงมนุษย์ ทุกสี ทุกสาย ทุกกาย ทุกวงศ์ ทุกองค์ จึงประชุมรวมอยู่ในกำเนิดเดิมเล็กนิดเดียวเท่านั้นได้

อธิบายว่า **กำเนิดธาตุ กำเนิดธรรม** หรือเรียกว่า **พืชเดิม** นั้นเป็นสุดละเอียด อะไรๆ ทั้งสิ้น สาระพัดทุกอย่าง ส่วนละเอียดประชุมรวมอยู่ในกำเนิดธาตุ กำเนิดธรรม พร้อมเสร็จทุกอย่าง เหมือนเมล็ดโพธิ์ เมล็ดไทร ส่วนละเอียดของลำต้น กิ่ง ใบ ราก ผล ประชุมรวมอยู่ในพืชเดิมของเมล็ดทั้งสิ้นพร้อมเสร็จ ส่วนละเอียด

นิดเดียวที่ประชุมรวมอยู่ในกำเนิดธาตุธรรมเดิมนั้น ขยายส่วนหยาบออกไปก็ใหญ่โตเต็มธาตุเต็มธรรมทุกอย่าง เมื่อย้อนส่วนหยาบ เข้าไปหาส่วนละเอียดที่สุดก็นิดเดียว เล็กยิ่งกว่าใยแมลงมุมหลายพันเท่าทุกอย่าง จึงรวมกันอยู่ในกำเนิดธาตุธรรมเดิมได้พร้อมสิ้นสารพัดทุกอย่าง เหมือนต้นโพธิ์และต้นไทร ซึ่งเดิมมาจากเมล็ดส่วนละเอียดขยายเป็นส่วนหยาบออกไปจึงเป็นต้นไม้ใหญ่โตมีกิ่งก้านสาขา เมื่อย้อนส่วนหยาบที่สุดเข้าไปหาส่วนละเอียดที่สุดก็นิดเดียว เล็กยิ่งกว่าใยแมลงมุมหลายพันส่วนเช่นเดียวกัน (เพราะของโตมาจากของเล็กและของเล็กก็มาจากของโตเช่นกัน เหมือนกันทั้งสิ้นสารพัดทุกอย่างไป)

๔๕. วิธีถอยพืชหรือกำเนิดธาตุธรรมเดิม

วิธีถอยพืชนั้นคือ คำที่เรียกว่า "พืช" นั้นคือกำเกิดธาตุธรรมเดิมกลางกายมนุษย์นั้นเอง สภาพทุกสิ่งทุกอย่างประชุมรวมอยู่ในกำเนิดเดิมหรือพืชเดิมทั้งสิ้น ซึ่งเป็นส่วนละเอียด ถ้าขยายออกมาเป็นส่วนหยาบ ก็แพร่หลายใหญ่โตเต็มธาตุเต็มธรรม

พืชเดิมนั้นเป็น ๓ ส่วน คือเป็น ต้น กลาง ปลาย วิธีถอยต้องถอยปลายย้อนเข้าไปหากลาง กลางย้อนเข้าไปหาต้น เพราะต้นให้กำเนิดกลาง กลางให้กำเนิดปลาย เอาธาตุธรรมส่วนหยาบซึ่งเป็นปลายใส่เข้าในกลางพืชเดิมหรือเรียกว่ากำเนิดเดิมก็ได้ แล้วเอาธาตุธรรมมีทั้งหมดส่วนกลางใส่เข้าในต้นพืชเดิมหรือต้นกำเนิดเดิม ซึ่งเป็นส่วนละเอียดเหมือนดังกายธรรมถอยย้อนเข้ากายปฐมวิญญาณละเอียด กายปฐมวิญญาณละเอียดย้อนเข้าในกายปฐมวิญญาณหยาบ

ถอยกายปฐมวิญญาณหยาบย้อนเข้าในกายทิพย์ ถอยกายทิพย์ย้อนเข้าในกายมนุษย์ ก็เช่นเดียวกันเพราะกายมนุษย์เป็นพืชเดิม หรือเป็นกำเนิดธาตุธรรมเดิม จึงต้องย้อนปลายเข้ามาหากลาง กลางย้อนเข้ามาหาต้นเดิม เป็นลำดับ ๆ ไป

๔๖. วิธีประกอบวิชชา และทำวิชชาพิสดาร

ประกอบวิชชาพิสดารลงไปเท่าไร กายมนุษย์คอยตรวจดูพวกที่เข้านิพพาน พวกไปเกิดมาเกิด ตั้งแต่โลกันต์นรก สัตว์เดรฉาน เปรต อสุรกาย มนุษย์ ทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม นิพพาน ดูตลอดแล้วจะเห็นว่า**ในศูนย์กลางกำเนิดของกายทุกกาย**มีเครื่องรับส่งกายให้ไปเกิดมาเกิด ในภพต่างๆได้ทุกกาย นอกจากกายเหล่านี้แล้ว **ภพทุกภพ ที่ขอบภพข้างล่างและขอบภพข้างบน** ต่างก็มีเครื่องสำหรับรับส่งกายให้เข้ามาในภพ และส่งกายออกไปนอกภพ **ในศูนย์กลางภพ** ก็มีเครื่องรับส่งตรงกันกับศูนย์กำเนิดของกายทุกกาย ตัวอย่างเช่น จากศูนย์กลางภพของโลกันต์ก็มีเครื่องรับส่งสัตว์โลกันต์ ไปยังขอบภพของโลกันต์ ขอบภพของโลกันต์ก็มีเครื่องรับส่งกายสัตว์เหล่านั้นไปยังภพนอก และรับสัตว์เข้าในภพเช่นเดียวกัน เราลองปล่อยกายของพระอนาคามีให้เข้าในพระนิพพานตรวจดูตลอดแล้ว ปรากฏว่าในชั้นต้น กายนั่งหันหน้าไปทางทิศบูรพา ใช้กายธรรมเดินสมาบัติ กลับไปกลับมา ๗ เที่ยว วิธีเดินฌานสมาบัติ เดินจากฌานที่ ๑ ถึงฌานที่ ๘ นับเป็นอนุโลมหนึ่งเที่ยว กลับจากฌานที่ ๘ ถึงฌานที่ ๑ เป็นปฏิโลม เป็น ๒ เที่ยว จนถึง ๗ เที่ยว แล้วกายนั้นก็ไปหยุดอยู่ที่ฌาน ๘ ในเวลาที่เดินฌานอยู่นั้นกายธรรมเกิด

ความยินดีในสมาบัติ จะปล่อยให้ตกศูนย์ไปนิพพานยังไม่ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อถึงฌานที่ ๘ แล้ว กายธรรม และกายอรูปพรหม รูปพรหม กายทิพย์ กายมนุษย์ ทุกกายก็พิจารณาปล่อยขันธ์ ๕ ปล่อยตั้งแต่กายหยาบไปหากายละเอียด กายธรรมก็พิจารณาปล่อยรูปฌาน อรูปฌาน ปล่อยความยินดีในฌาน ปล่อยความจำ ความคิด ความรู้ ของความยินดีที่มีอยู่ในฌานนั้นทั้งสิ้น เมื่อปล่อยหมดแล้วพร้อม ๆ กันกับที่ปล่อยขาดนั้น กายธรรมที่หยาบก็ขาด กายธรรมที่ละเอียดก็ตกศูนย์ ทั้งนี้เพราะศูนย์กลางกายธรรมนั้นมีเครื่องคอยรับส่งอยู่แล้ว เครื่องนั้นก็ดูดให้ตกศูนย์แล้ว เครื่องนั้น ก็ทำหน้าที่เดินส่งกายธรรมไปยังขอบภพข้างบน ระยะนั้นเครื่องที่อยู่ขอบภพก็เริ่มกระเทือนและเดินเครื่องรับกายธรรมมาจากเครื่องที่อยู่ศูนย์กลางภพ เมื่อถึงขอบภพข้างบนแล้ว เครื่องที่ขอบภพข้างบนก็ทำหน้าที่ส่งกายธรรม ในทันทีนั้นเครื่องที่อยู่ขอบล่างของนิพพาน ก็เดินเครื่องรับกายธรรมในทันทีทันใดนั้นเหมือนกัน เมื่อไปถึงขอบล่างของนิพพานแล้ว เครื่องที่ขอบล่างของนิพพานก็เดินส่งกายธรรมไปยังศูนย์กลางนิพพาน ศูนย์กลางนิพพานก็เดินเครื่องรับ ในระยะนั้นรูปของกายธรรมก็ปรากฏขึ้นโตเต็มส่วน ๒๐ วา ของพระนิพพานนั้น เครื่องที่ศูนย์กลางนิพพานนั้น ก็ทำหน้าที่ส่งกายธรรมออกไปประจำอยู่ตามบริเวณนิพพาน เดินจากเครื่องศูนย์กลางนิพพาน ก็มีพระพุทธเจ้าที่เข้าพระนิพานไปก่อนอยู่ประจำ เมื่อองค์ใดเข้าไปภายหลังก็ล้อมรอบเครื่องออกมาโดยเวียนขวา เมื่อเต็มรอบที่ ๑ แล้ว ก็มีรอบที่สองต่อไประยะหนึ่ง ๆ ห่างกันประมาณชั่วกึ่งฌาน

ของพระพุทธเจ้าที่ประจำอยู่ในรอบของตน ๆ เวลาที่กายธรรมอยู่ศูนย์กลางนิพพานนั้น เห็นได้ตลอดทุกอย่างที่มีอยู่ในนิพพาน แต่เครื่องที่รับส่งกายนั้น หาเห็นไม่ เพราะเครื่องละเอียดกว่า เวลาที่ผ่านเครื่องต่าง ๆ นั้น กายธรรมจะไม่รู้สึกเลย ทั้งนี้เนื่องจากความเร็วของเครื่องที่เดินรับส่งนั้นเอง เวลาที่กายธรรมดับตกศูนย์นั้นเองเป็นตอนที่ถอดกายออก ความรู้สึกของกายธรรมมีอยู่ในตอนที่ปล่อยขาดหมด แล้วก็ไปรู้เอาตอนที่ถึงนิพพานแล้ว นี่เป็นวิธีเข้านิพพานตายของนิพพานถอดกาย ส่วนการเข้านิพพานเป็นนั้นก็ตรงกันทุกอย่าง ผิดกันแต่กายทุกกายไม่ได้ดับ เพราะซ้อนตรงกายธรรมหมด ตลอดถึงนิพพานก็ซ้อนตรงกัน ส่วนของนิพพานไม่ถอดกายนั้น เวลาเดินสมาบัติก็เดินพร้อมกันหมดทุกกาย ปล่อยเข้านิพพานพร้อมกัน ๆ กันทุกกาย แต่พวกนี้ไม่ดับทุกกาย เดินสมาบัติในตอนต้น เข้านิพพานเป็นแล้วเดินสมาบัติในนิพพานเป็นเข้านิพพานตายต่อไป ในทำนองเดียวกัน เราเดินวิชชาลงไปในพวกนี้กายทุกกายเข้านิพพานทั้งเป็นทั้งตายของนิพพานถอดกาย ไปจนสุดนิพพานถอดกาย นิพพานเป็นในนิพพานเป็น นิพพานตายในนิพพานตาย พอสุดแล้วก็เข้านิพพานไม่ถอดกาย นิพพานเป็นในนิพพานเป็น นิพพานตายในนิพพานตาย ซ้อนพิสดารสมาบัติหนักลงไป เดินให้เร็ว ในขณะเดียวกันกายมนุษย์ก็ซ้อนละเอียดเข้า เดินวิชชาในกายละเอียด ๆ เหล่านี้จะได้สะอาดทันกับกายละเอียดพวกโน้น ต่อเห็น จำ คิด รู้ ต่อแว่น ต่อกล้อง

ส่องรอบตัว ประกอบวิชชาเต็มส่วนลงไปในพวกละเอียดพวกโน้น นิพพาน ภพ ๓ โลกันต์ เดินเข้านิพพานแบบเดียวกัน จะได้สะอาดเต็มส่วนทันพวกที่ละเอียด เดินเหตุไส้ว่างในเหตุไส้ว่างของเห็น จำ คิด รู้ ละเอียดหนักลงไปเป็นวิชชาเป็นไม่มีถอยหลังกลับทับทวียิ่งขึ้นทุกที ๆ

บทการวดน้ำ

อิมินา ปุญฺญกมฺเมน อุปชฺฌายา คุณุตฺตรา
อาจริยูปการา จ มาตาปิตา จ ญาตกา
(นามของผู้ที่จะอุทิศให้) ปิยา มมํ
สุริโย จนฺทิมา ราชา คุณวนฺตา นราปิ จ
พฺรหฺมมารา จ อินฺทา จ โลกปาลา จ เทวตา
ยโม มิตฺตา มนุสฺสา จ มชฺฌตฺตา เวริกาปิ จ
สพฺเพ สตฺตา สุขี โหนฺตุ ปุญฺญานิ ปกตานิ เม
สุขํ จ ติวิธํ เทนฺตุ ขิปฺปํ ปาเปถ โวมตํ
อิมินา ปุญฺญกมฺเมน อิมินา อุทฺทิเสน จ
ขิปฺปาหํ สุลเภ เจว ตณฺหุปาทานเฉทนํ
เย สนฺตาเน หินา ธมฺมา ยาว นิพฺพานโต มมํ
นสฺสนฺตุ สพฺพทา เยว ยตฺถ ชาโต ภเว ภเว
อุชุจิตฺตํ สติปญฺญา สลฺเลโข วีริยมฺหินา
มารา ลภนฺตุ โนกาสํ กาตุญฺจ วีริเยสุ เม
พุทฺโธ ทีปวโร นาโถ ธมฺโม นาโถ วรุตฺตโม
นาโถ ปจฺเจกพุทฺโธ จ สงฺโฆ นาโถตฺตโร มมํ
เตโสตฺตมานุภาเวน มาโรกาสํ ลภนฺตุ มา ฯ

คำแปล

ด้วยผลบุญที่ข้าพเจ้ากระทำนี้ ขอพระอุปัชฌาย์ผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ไพศาล อีกทั้งอาจารย์ผู้ได้สั่งสอนข้าพเจ้ามา ทั้งมารดาบิดาและคณาญาติทั้งสิ้น ตลอดจนพระอาทิตย์พระจันทร์ และพระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นใหญ่ในเอกเทศแห่งเมทนีดล และนรชนผู้มีคุณงามความดีทั้งหลายทุกถิ่นฐาน อีกท้าวมหาพรหมกับหมู่มารและท้าวมัฆวานเทวราช ทั้งเทพเจ้าผู้ฉกาจรักษาโลกทั้งสี่ทิศ และพระยายมราช อีกมวลมิตรสหาย ทั้งผู้ขวนขวายวางตนเป็นกลาง และผู้เป็นศัตรูของข้าพเจ้าทุก ๆ เหล่า จงมีความเกษมสุข นิราศภัย ขอบุญที่ข้าพเจ้ากระทำไว้ด้วยไตรทวาร จงบันดาลให้สำเร็จไตรพิธสุข ถึงความเกษมปราศจากทุกข์ คือพระอมตมหานฤพานโดยพลัน อีกโสดหนึ่งนั้น ด้วยบุญกรรมนี้และอุทิศเจตนานี้ ขอให้ข้าพเจ้าบรรลุทันทีซึ่งการตัดขาดตัณหาอุปาทาน ธรรมอันชั่วในสันดานจงพินาศไปหมดจนตราบเท่าถึงนิพพานสิ้นกาลทุกเมื่อเที่ยว แม้ว่าข้าพเจ้ายังจะท่องเที่ยวไปเกิดในภพใด ๆ ก็ขอให้มีจิตซื่อตรงดำรงสติปัญญาไวชาญฉลาด ให้มีความเพียรกล้าสามารถขัดเกลากิเลสให้สูญหาย ขอหมู่มารเหล่าร้ายอย่าได้กล้ำกรายสบโอกาสเพื่อทำให้ข้าพเจ้าพินาศคลายเพียรได้ อนึ่งไซร้ พระพุทธเจ้าผู้เป็นที่พึ่งอันยิ่งอย่างประเสริฐ พระธรรมเป็นที่พึ่งอันล้ำเลิศยิ่งประมาณ พระปัจเจกพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันไพศาลและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันอุดมยิ่งประมาณของข้าพเจ้านี้ ด้วยอานุภาพอันอุดมดีพิเศษสูงสุดของพระรัตนตรัย ขออย่าให้หมู่มารได้โอกาสทุกเมื่อไป เทอญ.

รายนามผู้อุปถัมภ์และคณะผู้จัดพิมพ์

ท่านเจ้าคุณ พระธรรมธีรราชมหามุนี (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ. ๙) เจ้าอาวาส วัดปากน้ำฯ องค์ปัจจุบัน

ท่านเจ้าคุณ พระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตฺตโม) รองเจ้าอาวาส และพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนา วัดปากน้ำฯ

พระครูปัญญาภิรัต (ถวิล ธมฺมาภิรโต)

พระครูพิพัฒน์ธรรมคณี (อำนาจ อุปคุตฺโต)

พระมหา บุญศรี ปุญฺญสิริ

พระณัฐนันท์ กุลสิริ (พระอาจารย์ที่ปรึกษาคณะผู้จัดพิมพ์)

พระแพ สทฺธาทิโก

พระโนรี จนฺทคุตฺโต

พระเบ็งแซ สุเขสโก

พระเทอรี สุรตโน

พระสังเวียน อธิวตฺโต

พระกังวาล มหาปญฺโญ

อุบาสิกาเธียร ธีรสวัสดิ์ สำนักวิปัสสนาเลขที่ ง. ๒๔/๙ ถนนดาวดึงส์ นครสวรรค์

อุบาสิกาญาณี ศิริโวหาร (วัดปากน้ำฯ), ประธานสถาบันแม่ชีแห่งประเทศไทย

คุณครูตรีธา เนียมขำ ผู้ปฏิบัติธรรมตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๑ สมัยที่หลวงพ่อยังมีชีวิตอยู่ ปัจจุบันเป็นวิปัสสนาจารย์ประจำส่วนกลาง วัดปากน้ำ ฯ

อุบาสิกาธัญญาณี สุดเกษ วัดปากน้ำ ฯ

อุบาสิกานฤมล ตัญกาญจน์ วัดปากน้ำ ฯ

คุณหญิงลมุน และคุณเจวงจันทร์ บุรกรรมโกวิท

นายไห – นางเลี้ยง ศรสงคราม และนางสาวท่อกี่ อุดมศิริ นายวัฒนพงษ์ – นางเปลี่ยน อุดมศิริ และลูกหลาน

นายเสริมชัย – คุณอุไร พลพัฒนาฤทธิ์และบุตร อุทิศส่วนกุศลให้บิดา – มารดา คุณครูบาอาจารย์และญาติมิตร

นายทองสืบ – คุณสริ่ม นลราชสุวัจน์และบุตร อุทิศส่วนกุศลให้บิดา–มารดา คุณครูบาอาจารย์และญาติมิตร

คุณมาลี – คุณละออง ลาภเหลือ

พ.ต. สกล – คุณปิ่น ศิริกุล และบุตรหลาน

คุณสน อุตตรนที

พล ต. วีรินทร์ – คุณแสงทอง เบี้ยวไข่มุข

น.ส. วลัย และคุณแม่เพิ่มพูล ว่องวานิช

นายโต๊ะเม้ง และ คุณแม่สมบุญ อ่านเปรื่อง

นายบุญเลิศ เลิศเมธากุล

นายจุมพล คืนตัก

นายประพันธ์ มีหลีสวัสดิ์

อาจารย์วัลลภา มีหลีสวัสดิ์

นายสมศักดิ์ ภู่สุข

คุณชาลี, คุณผาสุข, คุณฌานนท์ และคุณผาณิต โปษยะจินดา

คุณประคอง สิงหนาทนิติรักษ์

คุณธีระพจน์ วราชิต และครอบครัว

คุณอรทัย กันตะบุตร

คุณสุพจน์ นิวาตวงศ์ และครอบครัว

ขออนุโมทนา

พิมพ์ที่ร่วมพิมพ์ 112-116 ถนนบริพัตร ป้อมปราบ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2517 เกษตร ศรีสวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. 810541